

The Project Gutenberg eBook of Kalevala (1835) 1. Osa, by Elias Lönnrot

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kalevala (1835) 1. Osa

Author: Elias Lönnrot

Release date: February 28, 2015 [EBook #48380]

Language: Finnish

Credits: Produced by Jari Koivisto and Tapio Riikonen

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KALEVALA (1835) 1. OSA ***

KALEVALA (1835) 1. OSA

taikka

**Vanhoja Karjalan Runoja
Suomen kansan muinosista ajoista**

Koonnut

Elias Lönnrot

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
Helsinki

1835.

Imprimatur.

C. E. Ekelund.

SISÄLLYS:

[Esipuhe.](#)

[Ensimmäinen Runo.](#)

[Toinen Runo.](#)

[Kolmas Runo.](#)

[Neljäs Runo.](#)

[Viies Runo.](#)

[Kuues Runo.](#)

[Seitsemäs Runo.](#)

[Kaheksas Runo.](#)

[Yheksäs Runo.](#)

[Kymmenes Runo.](#)

[Yhdestoista Runo.](#)

[Kahestoista Runo.](#)
[Kolmastoista Runo.](#)
[Neljästoista Runo.](#)
[Wiidestoista Runo.](#)
[Kuudestoista Runo.](#)

Esipuhe.

Wiimmenkänä nämät runot präntin alaseksi saatua owat ne walitettawasti wieläki paljoo puuttuwaitet. Ainaki toiwossa, niitä uusien keruulla lisäytywän, en niitä niin olisikkana keskosena käsistä työntänet, jos en toisappäinki ajattelewa olisi pelännyt, että taitaisiwat jäähä iäti minusta waillinaisiksi. Jo monelta on ennen paremmatki hankkeet ja yritelmät sillä tawalla tyhjään rauenneet.

Ennen muita pään welwollisuutena selwittää, millä tawalla näitä runoja on saatu. Usiampia niistä luetaan jo ennestään, ehkä wielä waillinaisempina, Lencqwisti, Gananderi, Porthani ja Topelius wainajoitten kirjoissa, waan paljoo suurempi osa on ennen tuntematon. Nämät olen itse Suomen ja Wenäjän Karjalasta, muutamia Kajaaninki maasta, aikaa myöten kooskennellut. On myös moniahta minulle kirjotettuna muualta lähetetty. Paikat, joissa näitä runoja enimmästi on koottu, owat Suomen Karjalassa Kitteen, Kesälähen, Tohmajärwen, Ilomantsin ja Pielisen, Wenäjällä Wuokkiniemen, Paanajärwen ja Repolan pitäjät, Kajaanin maassa Kuhmon ja Kiannan seurakunnat. Muilta paikoilta, joita sitä warten olen käynyt, en ole nimitettäväätä saanut. Wuonna 1828 keräsin näitä esinnä nimitetyiltä paikoilta Suomen Karjalassa, wuonna 1831 ja wuosina jälestä Kuhmosta ja Kiannalta, 1832 Repolasta ja sitte itse Kajaaniin muuttautunut olen neljä kertaa käynyt Wenäjän pitäjissä, usiammat wiikot joka kerralla.

Ehkä senlaisia runoja kun nämät wielä joksiki löytyy kansan muistossa, niin mahto niitä ennen wanhaan olla paljolta enemmin. Latwajärwessä Wuokkiniemellä haasto talon ukko Arhippa, joka nyt oli 80:nen wanha ja jolta yhtäläiseen, mitä ennätin, kirjoitin kaksi päiwää perätysten, tästä asiasta seuraawalla tawalla: "Woi, sano hän, kun minä lassa taattoni kera Lapukassa nuotalla käwin. Oli meillä kasakkana eräs mies Lapukasta, sekin oiwa laulaja; ei taattoni weronen. Kaiket yökauet laulettih he rupiamiseen, eikä että kahetsi yksiä sanoja. Lähti sitä sillon pakinata. Minä waan piennä poika hutjukkana istuin wieressä nuotiolla kuunnellen ja oppien mitä tuon tuostaki alon muistaa. Waan paljo minulta heittihen mielestä. Jos nyt taattoni eläisi, niin kahtena netelinä et hänen lauluja kirjottaisi. Senlaisia laulajoita ei enää maahan synny ja kaikki häwiäwät ne wanhat laulut pois kansasta. Nykynen kansa jo heittää ne wanhat kaunihit runot ja sommitteloo omiaan enimmen poikien ja tyttöjen keskinäisistä ilwehyksistä, joilla en woisi suutanikana häwäistä."

Näitä runoja olen kokenut johonkuhun järjestykseenki saatella, josta siis työstäni lienee tili tehtävä. Koska tiettyäni kukaan sitä ei ennen ole yrittänytkään elikkä ees sanalla maininnut, niin kertonen esiksi millä tawalla minä siihen tuumaan puutuin. Jo ainaki ajattelin ma ennen koottuja, liiatenki Gananderin, runoja lukiessa, eikö niitä Wäinämöisestä, Ilmarisesta, Lemminkäisestä ja muista muisteltawista esiwanhemmistamme olisi mahtanut siksikin löytyä, että olisi heistä saanut pitempiäki kertoelmia, niinkun näemmä Greekalaisten, Islandilaisten ja muitten esiwanhempainsa runoja siksi saaneen. Tämä ajatus waan enämmin wahwistu mielessäni, koska w. 1826 Turussa Historian Adjunktin von Beckerin awulla tulin Wäinämöisestä erään kirjan kirjottamaan ja sitä laatiessani näin, että hänestä ei puuttunut tarinoita. Ihmettelinki miksi Gananderi jo ennen ei ollut sitä tehnyt, waan pian tulin tuntemaanki että hänellä ei siksikin ollut tarpellisia runoja. Parahimmat paikat hänen kootuista runoista on hän Suomalaisessa Mythologiassansa julistanut, waan niistä tuskin mitään täyellistä saisi. Warahinen kuollo poisotti Topeliuksen, jos hän muuten aikaa myöten olisi tainnutki tähän työhön antautaa.

Jos nyt tietäisin järjestyksen, johon näitä runoja tästä on suunniteltu, olewan muillenko mielenmyötäisen, niin heittäisin siitä mitänä wirkkamatta. Waan olleeki asia siitä laausta, että mitä toinen luulee täyttävän, toinen katsoo sopimattomaksi. Juoksewat kyllä mielestäni runot jotensakki siinä suunnassa, johon heitä tässä on laaittu, waan ehkä toisessa juoksisiwat paremminki. Kahta olen järjestäessä nouattanut, ensin mitä parahimpain laulajain hawahtin järjestyksessä waarin ottawan ja toiseksi, kun siitä ei ollut apua, olen asian perustusta itte runoissa kysynyt ja sitä myöten niitä asetellut.

Kysynet lusia jos esiwanhempammeki näitä runoja missään järjestyksessä laulowat taikka yksitellen? Minusta näyttää näien runojen sitä myöten, kun asiatki tapahtuwat, yksitellen ilmautuneen. Erityiset runot Wäinämöisestä, Ilmarisesta, Lemminkäisestä eiwät maha olla yhen laatimia, waan usiamman. Yksi kerto muistoksi yhen, toinen toisen asian, mitä mikin itse oli nähnyt eli kuullut. Waan tuskin taitaan nykyjään yhtänä runoa tawata, joka juuri alkusanoissaan olisi meihin asti säilynyt. Joka tuntee, kuinka helposti runon teentä käypi monelta talonpojista, jos ihka ehiätä rupiaisi mistä tahansa tietystä asiasta laulamaan, keksii kyllä, että paraskana muisti ei woi säilyttää sana sanalta mitä toiselta pitkissä runoista kuullaan. Waan asian muistaa itsekukin helpommasti ja paikka paikalta, jos enimmätki muistawa, kertoo sen runossa toisellenki unohellen muutamia, toisia parannellen. Wähitellen taitaa itse runoainetki alkulaaustaan mutkistua, jotta sitä kerrotaan peräti toisin. Tämä lienee osiksi wähintäkin nimissä jo tapahtunutki. Mitä ennen wanhaan muisteltamista urohista ja waimoista omilla nimillänsä lienee kerrottu, taisi Kristin opin maahan lewitessä muuttautaa, jotta urosten siaan usein pantiin Kietus,

Santta Pietari, Ruotus (Herodes), Juutas j.m., waimojen Neitsy Maaria emonen.

Että asiat, joista runoissa lauletaan, ei kaikki olleet ilman perää, ymmärtää itsekukin helposti, waan mikä lienee toen tosi, mikä jollai toisella tawalla runossa kuwailtu, mikä peräti waleheltu, sitä nyt lienee waikiampi erottaa. Muutamat asiat waikka esinnä kummanlaiset kuulla ja wähän toeksi uskottawat, tarkemmin tutkittua sietäwät jollai lailla selwitettää. Kuka meistä ei pitäisi joutawana Wäinämöisen ja Ilmarisen huolia kuun ja auringon katoamisesta ja millä tawalla olisi Pohjan akka ne wuorehen kätkenyt? Mutta muistellessa, mitä osittain esiwanhempaimme tänne tulosta mainitaan, heiän eteläisimmillä mailta tänne Pohjan perukoille saaneen, ja mitä tieämme auringon talwella Pohjaisemmilla mailla katoamisesta, keksimmä, että, jos he niin pohjaseen asti oliwat kulkeneet, tämä asia heille äkkinäisnä mahto suurenki pelon nostattaa, päiwän jo iäksi menneen. Kun heillä myös taisi olla yhtäläiset wainot Suomen maassa ennestään eläwäin Lappalaisten kera, joilta syy oli kaikkea pahaa pelätä ja joita piettiin ylewinä lohtioina, niin sai siitä Pohjan akka pian syyn päällensä. Waan mitä esinnä mahto päiwän katoamisesta kerrottaa, taisi aikaa woittain tulla samati kuusta ja täheistäki mainituksi.

Pian kaikissa runoissa osotetaan kaksi kansaa, jotka eiwät ylen hywässä suosiossa wälillänsä eläneet. Toisen näistä nimittäisimme Pohjan, toisen Kalewan kansaksi. Runoa myöten oli päänä Pohjan kansassa usiasti mainittawa Louhi, jota myös Pohjan akaksi nimitetään ja joka heiän töistä näytti parahiten huolen pitäwän. Kalewan kansassa oli monta sankaria, suurimmat Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen. Olkoon kuitenkin wiimme mainitusta jo aikanansa samottu, että runot eiwät anna tarkkaa tietoa, jos hän waikka olisi Pohjanko kansaan luettawa. Ne runolaaut, jotka minä tähän olen walinnut, kyllä näyttäwät hänen usein Wäinämöisen apuna olleen, toisinaan itsestänsäki sotia Pohjalassa käyneen, Pohjolassa kosjoneen j.n.e., waan toisissa kerrotaan hänen Päiwilässä eli Jumalisissa kosjoneen, joilla nimillä ennemmin Kalewan kansaa luulisimma osotettawan. Joukahaisen taas pitäisin urohona Pohjan kansasta, ken tiesi waikka ollee yksi, jota Pohjan pojaksi ja Lappalaiseksi paikottain nimitetään. Muutamat runot warsin kertowatki hänen Wäinämöiseltä suosta päästetyn samalla tawalla, kun Lappalaisesta ensimmäisessä runossa kerrotaan, Wäinämöistä kosken korwalla wahanneen. Näyttää myös hänen sisarensa, jonka hän Wäinämöiselle lupasi, olleen Pohjan akan tytti, sillä tämä jo ennenki (K. XI: 346) toiwo Wäinämöistä wäwyksensä.

Kalewan kansaksi sanoin nimittämani sitä, johon Wäinämöinen, Ilmarinen ja Lemminkäinen näissä runoissa luetaan. Waan ettei moittitaisi minun tässä nimityksessä tuiki erehtyneen, koska moniahat pitäwät Kalewan nimeä pian Hiien ja Lemmon werosena, niin saanen ehkä selwemmin sanoa ajatukseni. Minusta näyttää olleen Kalewan kaikkia wanhemman suomalaisen urohon, josta nykyjään mitänä tieämmä. Taisipa olla hän, joka ensin pysywämmästi Suomen niemelle asettautu ja jonka suku sitte maahan lewesi. Paikkoja joissa Wäinämöinen j.m. eleli kutsutaan usein Kalewalaksi, toisissa mainitaan Kalewan kankahista, kaskista, kaiwoista, koirista, käkösistä j.n.e., niinkun e.m. wanhassa Karjalan laulussa tyttö kysyy tulleealta sulholta: "Käwitkö Kalewalassa." Sulho: "Käwinpä Kalewalassa." Tyttö: "Haukkuko Kalewan koirat Kalewalan kankahilla?" Sulho: "Haukkupa j.n.e." Tyttö: "Kukkuko käet Kalewan Kalewalan kaiwotiellä (kaskimailla)?" Sulho: "Kukkupa j.n.e." Tyttö: "Katsoko Kalewan neiot Kalewalan ikkunoista?" Sulho: "Katsopa j.n.e." Ja koska senlaisia sulosia asioita, kun poikain ja tyttöjen keskinäiset kosjopuheet, Kalewalasta mainitaan, niin häntä en pitäisi Hiitolan eli Lemmon koin wertasena. Sillä koskas näistä eli Manalasta ja Tuonelasta kuulet senlaisia?

Syy että Kalewata tultiin pahemmalla nimellä tuntemaan lienee tullut siitä, että hän Pohjolan kansalle oli hirwiä ja pelättäwä, joka häntä sentähän mainitti pahaksi, samati kun me aina näihin aikoin asti olemma Turkia, Koirankuonolaisia ja wähä tätä ennen Punapartaa ei juuri ihmisinä waan wähän mahtawampina pahoina pitäneet. Waan mitäpä näistä, — eikö Paawi esiwanhemmillamme ollut pian Jumalan siasna, waan miksi on hänen nimensä ja arwonsa nyt muuttunut? Elkäämme siis nykysistä kuulloista, ilman asian tutkimatta, paljo wanhoiin asioin päättäkö. Aiwan, kun sanoimma, mahto Pohjan kansassa Kalewan nimi olla pelätty, waan koska aikaa woittain Lappalaiset sitte osittain sekautuwat Suomalaisiin, osittain pakkolaisina ja kasakkoina kiersiwät maata, niin saatti heiän kauttansa Kalewan nimi tulla alkuarwostaan Suomesaki muutetuksi, koska Kalewata ei enää paremmin muistettu. Ja mitä se ei lie waikuttanut, waikutti uuen uskon maahan lewiäminen. Kumma että Wäinämöisenkään ja Ilmarisen nimet owat sikseen alkuarwossaan pysyneet. Kuinka sukkelasti toisinaan senlainen muutos tapahtuu, taitaisin toisessakin asiassa mainita. Eikö nyt yhteinen luulo asu kansassa, ensimmäisten kirkkojen Suomessa jättiläisiltä raketuksi? Minä matkoillani olen tuskin yhtään wanhanaikuista kiwikirkkoa tawannut, josta paikalla ei jootaan senlaista olisi tarinoittu. Waan mikäpä syy siihen? Minusta näyttää tällä lailla: Kristin opin Suomessa leweten oliwat wielä metsissä ja erämaissa Lappalaiset pakanoita, jotka tätä oppia kowasti wihasiwat. Sillä Suomalaisten ylewämmäksi päästyä he ei tarkemmin tainneet asiata tunnustella, waan luulit heiltä otetun uuen opinki jotai waikuttawan, josta sitä oli syy aina enemmin wihasi. Kirkkoja tehessä mahto heiän mieleensä johtua, olla heille itselle hywäksi, saaha nämät rakennukset häwitetyksi ja lienewät usein öillä repineetki ja kukistaneet, mitä päiwällä toisilta tehtiin. Waan koska tämä kuitenkin tuskin taisi menestyä ja ollen Suomalaisten ruumiinsa koolta suurempia, päättiwät he rakentajia jättiläisiksi ja aikaa myöten lewittiwät uskonsa Suomeenki, jotta nykyjään Suomalaiset pitäwät ensimmäisiä kirkon rakentajia jättiläisinä, ei tieten, että he itse taisiwat olla mainittuina jättiläisinä. Ja koska taasen heiänki luonansa yötisten häwitysten tähän nousi huuoksi jättiläisten yöllä rakennukset kukistaneen, niin synty siitä senlaisia kansan keskinäisiä tarinoita, joita nyt siellä täällä kuulemma.

Olkoon tämä sanottu ajattelemiseksi, miten Kalewan nimi taisi tulla alkuarwostaan toiseen muutetuksi. Muuten luulisin itse nimityksen Kalewa merkittewän jotai *hirwiätä*, *surmaawaista*,

ollen yhtä rotua kun sanat *kalpa, kalma, kallo, kalu (ensis), kuolen*.

Kansan tarinassa nykyjään on Kalewan pojista kahtalainen huuto. Toiset pitävät heitä pahoina jättiläisinä, toiset nimittämät heitä Wäinämöiseksi, Ilmariseksi, Lemminkäiseksi, Joukahaiseksi, Kihawanskoiseksi, Liekkiöksi, Kullerwoksi j.n.e., joista juuri ei erittäin pahaa mainita, jos ei wiimme nimitetystä, Kullerwosta, joka sentähän kotoa erotettiin. Eilliseen huutoon on jo syy mielestämme mainittu, waan jälkimmäisellä, näitä olleen, lienee parempi perustus, waikka vähän enää heiän nimiänsä taitaan oikein tuta. Ainaki sanotaan heitä olleen 12. Jos nyt Wäinämöinen ensi polwessa eli muussa seuraawassa oli Kalewan poika, sitä emme woi arwata. Kuitenki luulisin hänen olleen jotai jälkimmäistä polwea, sillä ensi polwessa poikia hän ja Ilmarinen olisivat olleet weljekset, joka ei näytä tapaukseksi, jos heti Wäinämöinen Ilmarista paikoin weljeksensä ja emonsa lapseksi nimittää. Samoin olisi Lemminkäinen saama weljeksi Wäinämöiselle, waan tämä häntä siksi ei millonkana kutsu, mainiten häntä waan paikoin ylimmäiseksi ystäwäksensä. Jälkimmäistäki polwea olewat heitä kyllä sen wuoksi taitaan Kalewan pojiksi kutsua; wieläpä Juutalaisia nytkin Abrahamin ja Israelin lapsiksi nimitetään. Tästä olisi myös ymmärrettävä, kuinka Kullerwo, jota nimeltä kutsutaan Kalewan pojaksi (s.o. jälkeentulewaiseksi) taisi Ilmariselle, toiselle Kalewan pojalle, myötyä. Saanen wielä nimittää että olen muutamien kuullut Antero Wipuista Kalewan kanssa yhtenä pitävän, niinkuu runossaki kerta sanotaan.

Waikka näistä ei enää mitään selwää saane, olen kuitenkin uskowa Kalewasta, hänen Wäinämöistä, Ilmarista ja muita nimellisiä uroita paljon wanhemmaksi, ehkä, kun sanoinkin, siksi, joka ensimmäiset Suomalaiset näille maille saatatti. Ja koska paikkoja, joissa hänen jälkeentulewaisensa asukseliwat, näyttää Kalewalan nimellä kutsutuksi, joka mahto olla yhteinen niille erityisille Wäinölän, Ilman, Utuniemen, Terhensaaren, Suomelan, Kaukoniemen, Päiwilän, Wuojelan, Luotolan, Jumalisten j.n.e. nimityksille; niin olen tämän runokokouksenki Kalewalaksi nimittänyt. Nimi sillen piti antaa, ja enimmät työt näissä runoissa owat tätä selitystä myöten Kalewalassa tapahtuneet.

Jos Suomen Mythologialla olisi näistä runoista mitään apua, joka juuri ei taia ilmankana olla, niin on yksi toiwoni täytetty, waan wielä olisi toisiakin: toiwosin näistä jotain selwitystä esiwanhempain wanhasta elämästä, Suomen kielelle ja runo-opille jotai hyötyä saawan. Saanen näistä asioista, jos ittekustaki, moniaan sanan lisätä, koska ne ainaki näitä runoja toimittaessa owat mielessäni olleet.

Suomen Mythologia kyllä jo tätä ennen on tullut ilman muita Lencqwistiltä, Gananderilta ja Porthanilta joksiki tutkituksi, waan epäilemättä on se wieläki suurten wirhetten alanen, monessa paikassa erehtywäinen. Ilman mitä jo Kalewasta ja hänen pojistansa olemma wähin sanoneet, niin kysymmä, mistä on Ilmarista tuulen, ilman ja walkianki jumalana ruwettu pitämään? Tuskin taiat runoissa yhtään paikkaa tawata, josta tälle luulolle olisi pienintänä perustusta saawa. Näyttää kun olisi nimestänsä häntä tuulen ja ilman jumalaksi tehty, ja takomisistaan walkianki, wai siitäkö tämä wiimmeinen, että hän Wäinämöisen towerina kerran taiwaalla walkiata iski. Niin hän ei kuitenkana runoissa ole. Tuulta rukoiltiin aina Ukolta, joka tuulenki ynnä muien oli hallitsia, ja tuulen käsissä Ilmarinen ennen muita Pohjolasta palatessa hätäyty. Mitä siihen, että hän sampoa takoissa sai tuulet tuulemahan, niin se asia kyllä sietää toisenlaisen selwityksen, ettei siitä häntä tarwitse tuulten jumalaksi tehdä. Waan jos hän olisi ilman jumala ollut, niin Wäinämöinen tuskin olisi häntä wastoin mielin saanut ilmassa Pohjolaan työnnetyksi ja Wäinämöinenpä sitä loihti, eikä Ilmarinen, Pohjan akkaa vastaan, kun tämä sateet, rakehet ja wiluilmat uhkasi panna sammon kaswuja turmelemaan. Ilmarinen runoja myöten ei ollut kun mainio rauan, wasken, hopion ja kullan seppä, muuten yksiwakainen, totinen ja rehellinen mies, ainaki kun häntä piti tawata, ahkera työstänsä, harwoin muihin puuttuwa. Ja siinä on hänellä kyllä kunniaksi, ettei häntä enään tarwinne tuulijumalaksi korottaa.

Wäinämöisestä nyt taitaan laulettaa, mitä muien nimellä ennen wanhaan on laulettu, waan kukapa sen taisi estää. Mitä maailman, kuun, auringon ja tähtien luomisesta hänelle annetaan, on wanhaan tainnut jostaan jumalasta kerrottaa, ja sitte nimienki unohettua Wäinämöiselle mennä. Minkä tähän on Antero Wipuinen, minkä tähän Kalewa, minkä tähän ylijumala Ukko niin pian kokonansa runoamatta jääneet, waikka wieläki puhettarinassa Antero Wipusesta e.m. mainitaan, että "lapsi Wäinämöinen häntä wasten oli."

Jos näissä runoissa paikoin Wäinämöistä entisestä jumala-arwostaan alennetaan, niin tiettävästi minä siihen en woi mitänä. Näitä on minun pitänyt toimittaa, kun heitä itse olen saanut, katsomatta, jos Wäinämöistä pietään jumalana eli ei. Jo ammon olemma tottuneet häntä esiwanhempaimme jumalana pitämään, jossa arwossa hän heillä ei kuitenkana näytä olleen, waan muuten woimallisna, paljo tietäwänä, sankarina. Usiasti rukoilee hän itse ylijumala Ukolta apua, ja tunnustaa näin omalla suullaan, ken jumala oli. On myös Wäinämöisellä kyllä ilman jumaluuttaki nimeä ja kunniata ja parempi lienee olla itsekunki ylewinä talonpoikana, kun huonona herrana, parempi wiisahinna ihmisenä kun puujumalana. Jos wielä nyt rahwaalta niillä seuwuin, joissa muisto Wäinämöisestä parahite elää, kysymmä ku Wäinämöinen oli, niin wastaawat he pian näin: "Olipa hän muistettava uros ensimmäisiä esiisiamme ja kuuluisa runoja"; waan jos heiltä kysynet, ketä he jumalinaan pitivät, niin usiammasti wastataan, Ukkoa, joka oli taiwaan ja maan luonut, heiän rukoilleen. Enkä epäilekkänä jo ennen Kristinki oppia esiisillämme olleen tieon yhestä ainoasta jumalasta, jota millon nykyisellä, millon ukon eli luojan nimellä palwettiin, enkä myös lue sitä heille suureksi tuhmuueksi, jos he ei warsin olleekkana niin nerokkaat suurta jumalajoukkoa itselleen hankkimaan, kun moni muu wanhanaikuinen kansa.

Wäinämöinen näissä runoista enimmiten mainitaan totiseksi, wiisaaksi, eteensä ajattewaiseksi, jälkeentulewaisille hyöwytystä hankkiwaksi, suuritietäwäksi, laulussa ja soitannossa ylen mahtawaksi, Suomen sankariksi. Ilman sitä nimitetään häntä ainaki wanhaksi, ehk'ei hänen wanhuus yksin häntä niin suuresti liene kosjotuumissaan haitannut.

Toista laatua oli Lemminkäinen, kewytmielinen, nuori, ylipiä, mahistaan ja tieostaan kerskaelewa, wäähän eteensä ajattelewa, jos urhoollinenki, sankari. Töistä, joita kosjona ollessa hänelle Pohjolassa määrättiin, ei taia oikein selwää saaha, sillä pian yksiä töitä määrättiin toisella kerralla Ilmarisellenki. Minä olen walinnut runoja, joissa wäähänkänä erotaksen.

Monta muuta nimeä jätän tällä kerralla mainitsematta, joita näissä runoissa taitaan Mythologialle entisistä erehysistä oikasemiseksi tahi muuksi euksi löytää. Näien erehysten seassa lienee seki kummanlainen, kun kapeesta on sinne erityinen olento saatu, waikka kapeella ei missään ymmärretä kun luotua olentoa, ihmistä eli muuta olentoa; samati myös se kun Ukkoa ja Wäinämöistä toisilta on yhtenä pietty.

Enkä paljo aio wiipyä osotuksessa, mitä näistä mahtaisi wanhanaikusten tapojen selwittämiseksi lähteä. Taitaisin kyllä muutamia esimerkkiä siinä saaha, jos olisi aikaa mieltä. XIII. 116. näyttää, kun olisimat wanhat kuumilla kiwillä ja ween sillä waristamisella keitoksiaan laatineet. Monesta muusta paikasta löytäisimmä, että wanhempia piettiin kunniasa, jos kohta miehuutensa inonssa Lemminkäinen wäähän äitinsä tahostaki poikkesei. Samati näemmä, että sillon oli tapana kosioille ehtotöitä asetella. Taitaa waan moni luulla ylen paljon näissä heidän kosioasioistaan puhetta olewan, jotta sillä koko kirja pian miksi ei olisi uuenlaatuisten tekokertomusten eli tarujen (Romanien) muotoseksi muuttuwa. Jos niin olleeki, niin olko, waan muistakaammeki, että esiwanhemmissamme, joilla ei ollut nykysiiä monikoskewia liikutuksia ja asioita kerrottawana, yksinäisessä elämässään kosiotuumat, sotakäynti, metsän ja kalan pyynti oliwat muisteltawimmia keinoja. Siitä se, että näistä asioista pian yhtäläiseen runossa kerrotaan.

Suomen kieli ja runo näissä ehkä tawataan selwempänä, kun missänä muussa kirjassa. Monet sanat ja sananparret tulewat tuo tuostaki ilmi alkuluonnossaan eli samalla kannalla, kun niitä rahwaan suusta kuullaan. Muien kielten oppineilla, waikka kyllä Suomeaki taitawilla, on usiasti waikia estää kieltä omaluonnostaan toisten mukaseksi wäätymästä, mutta talonpoikasella kansalla, joka muuta ei ymmärrä kun yhtä äitinsä kieltä, siitä ei ole pelkoa.

Sanojen kirjottamisessa olen wälistä poikennut niien ennen tawallisesta tawuusta, waan koska se kuitenkin harwassa tapahtuu, niin siitä en pelkää suurta moitintoa, liiatenki jos syyt siihen löytäisi otollisiksi. Muuten on koko asia minusta joutawa, siitä kellenkään suuttua, jos hän eritawuutaan seuraapi. Tawuu ja kirjoitus kielessämme wielä eiwät ole siksi wakautuneet, jotta yksi ainoa laatu taitaisi oikiaksi luettaa. Waan elköön kukaan sitä pahaksi panko, jos minä tässä asiassa näytämme muita huolettomammaksi. Lapselliseksi olen aina lukenut senlaisia kinaamisia, kun wälistä kuullaan esimerkiksi siitä, jos pitäisi kirjottaa *meiän, naia, luoa, wieä* eli *meijän, najja, luuwa, wiijä*. Kumpanenkana näistä ei taia tarkoin puhe-ääntä wastata, joka taitaisi tulla tällä tawalla kirjoitetuksi: *mejjän, najja, luwwa, wiijä*. Waan koska kaksiaäänikkeitä *ai, ei, oi, ui, ja au, eu, iu, ou, j.n.e.* kerran olemma tottuneet lukemaan kun *aj, ej, oj, uj ... aw, ew, iw, ow, j.n.e.*, niin miksi emme sanassa *naia* e.m. taia lukea ensimmäisiä kolme kirjainta *nai* kun *naj*, josta a:n päätteeksi saatua helposti tulee sana *naia* (najja). Kuinkas, jos sitä *najja* kirjottanet, erotat sanoa erisioissa, joihin se on saawa, e.m. jos sanot: *tulee sille tytölle najja* (l. na-i-ja) ja jos sanot *en huoli naia* (l. najja) Toisia *luoa, wieä, myöä* j.n.e. mahan sitä ennemmin sillä tawalla kirjottaa, kun niitä meiän puheessa niin paraasta päästä äänelläänki. Myös saanet sanasta *wuosi* ennemmin *wuoen* kun *wuuen*, eli *wuuwen, wuwwen*, samalla tawalla kun sanasta *paasi* saat *paaen*. Toisissa tapauksissa olen kirjottanut *wenehesen, tarpehesen, kankahasen* (eli *weneesen, tarpeesen, kankaasen*) j.n.e. joita muut kirjottanewat *weneheseen, tarpeheseen, kankahaseen*, (eli *weneesehen, tarpeesehen, kankaasehen; weneeseen, tarpeeseen, kankaaseen*). Näitä sanoja toisten samanlaatuisten kanssa rinnatellen näyttää kun e.m. wanhasta pääsanasta *wenehi* (nyt: *weneh, wenet, wene*) samassa siassa kun sanoista *pursi, reki, kolmansi, tulewat purtehen, rekehen, kolmantehen* tulisi *wenehehen*, joista sitte h on s:ksi muutettu, jotta sanotaan *wenehesen* eli *wenesehen*. Eikä, mitä minä olen luullut tajuawani, näillä seuwuin senlaisissa sanoista molempia e:itä niin wenytetäkkänä, jotta kirjottaisit *weneeseen*, waan ainoastaan *weneesen* eli *weneseen*, h kummassaki e:ttien wälille pantawa, jos niitä kaheksi tawueksi lewitetään.

Wielä olen kirjottanut *sanowi, tulewi, ottawi*, waikka muut kirjoitoot *sanoowi, tulewi, ottaawi* (eli *sanoopi, tuleepi, ottaapi*). En senlaisissakana sanoissa ole sitä wenyttämistä ääntäissä kuullut, jota kahella äänikkeellä perätysten osotettaisi. *Tulewi, sanowi* j.n.e. jo itsestään owat sanoista *tulee, sanoo* lewitetyt yhtä tawutta pitemmäksi; mitä niitä sitte enää pitäisi kahella äänikkeellä kirjottaa?

Liittosana *-kaan* (-kään) muutellaan monin tawoin. Toiset sanowat ja kirjottawat: ei kertaakaan, toiset: ei kertoakaan ei kertaakahan, ei kertoakan, ei kertoana'. Yksi tuo nyt lienee, miten senlaista puolisanoa kirjottaisi, waan täyellisinnä näyttää se olleen *-kana* (-känä). Semmoisena luulen sen alusta alkain jotain seuruuta merkinneen, josta wieläki sanotaan *perä kanaa* s.o. yhtä seuruuta toinen toisensa jälestä ja *kanssa* (*kanassa*) s.o. seuruussa, *kansa* (*kanasa*) seuruu, joukko, yhteys. Puhetta myöten niillä tienoin, joista enimmät näitä runoja on koottu, olenki, kun muuten runossa sopii, parahasta päästä kirjottanut sen täyellisnä, e.m. *Eipä kuu kumotakkana, Eikä päiwä paistakkana*, joista toinen taitaisi kirjottaa: *kumotakkahan, paistakkahan*. Luetaan myös paikoin: *kun ei tuostakan totelle*, eli *En minä mitänä tieä, Elä koske konnanana* j.n.e. Semmoisia sanoja kun *mettä, katsoo, suitsi* j.n.e. äännelläänki sillä tawalla Wenäjän Karjalassa, joista runot parahite owat saaut, eikä *mehtä, kahtoo, suihti* j. n. e. eli jollaan muulla tawalla.

Heidän äänelmästä olen taas toisissa poikennut, e.m. sanoja *laulamahan, annetahan, kiwiksi, akkunaksi, laatia'*, *oikiassa, kautta, kosken, mustalla, matkassa, käsillensä* (*käsillehen*) olen sillä tawalla kirjottanut, eikä *laulamahek, annetahek, kiwikse, akkunakse, laatie'*, *oikiesta, kautti, kosen, mussalla, matassa, käsillehek*, kuni niitä he ääntelewät.

Semmoisia sanoja, kun *otto'oni, otto'os, otto'o, (otto'ohon, ottuohon), otto'ome, otto'ote, otto'ot, (otto'ohot, ottuohot); tulloni, tulos, tulko, tulkome, tulkote, tulkohot* kuullaan niin äännettävänsä eli *ottaoni, ottaos* j.n.e., waan toisessa siassa näyttää sana olewan sanottaissa: *ottakohon, ottakaame, ottakaate* j.n.e. — Waan heitän nämät, ja sanon wielä muutaman sanan Suomen runosta.

Moni on pitävä ei minänä työnä Suomen runoja laatia luullen joka tilassa, kun saapi sanoja 8:saan tawuehen asti yhteen sopimaan jo runonki saaneensa. Wai siinäkö se Wäinämöisen kuulusa mahti olisi! Elkäate päättäkö ennen asian tutkittua ja elkäate pitäkö työttömänä asiana, jossa waan yksi ainoa esiwanhemmistamme tuli oikein kuulusaksi. Yhtä wähä, kun mitkä 7 tähtiä tahansa olisimat Otawa taiwaalla, owat mitkä 8:tawuiset sananparret hywänsä kielessämme runoja. Jos wanha Wäinämöinen nyt tulisi ja kuulisi senlaisia runoja, kun owat:

"Mutt' ei käynyt, eikä kyennyt,
Kourat kowat ja kompelot,
Ei tainnut tuohon taipua."

— — —
"Herätä herroingin luona,
Sowita hywä suosio."

taikka jos tämmöisiäki:

"Korkeus on sinun kotos,
Awaruus on asunmajas,
Itse kynsit kylmät meret,
Itse sauwoit sarkajaot."

Niin pelkään kyllä, jotta itse merien kyntäjä ja sarkajakojen sauoja miksi ei sanoisi:

"Heretkääte, heittäkääte
Paremmille laulajoille,
Taitawammille runoille,
Kaikki käypi karwoilleni,
Puhki korwani puhuwi,
Läpi pääni läylentäwi,
Wiepi wiikoksi iloni."

Tosiaan on Suomen Runossa samati kun muienki kielten omat vaatimukset nouateltawat ja jos Runon teentä kuitenkin Suomessa helpommasti käypi, niin kiittäkääme siitä kielen somaisuutta, waan elkääme sentähän näitä vaatimuksia unohtako.

Waikka itte runotyössä kehno ja sentähän siihen harwoin puuttuwaki olen kuitenkin aikaa myöten toisten tekoja lukeissani ainaki ajatellut, mikä ollee syynä, että toinen niistä on kaunis, toinen korwille waikia kuulla. Perustusta miettiessä olen malttanut että eillisissä on seurattu Runon vaatimuksia, jälkimmäisiä näitä wastoin laaittuna. Tässä waan puhumma niistä vaatimuksista, jotka koskewat itte sanain sopimiseen, ei mitä ainetten kertomisesta eli muusta Runo-oppiin kuuluwasta olisi sanottawa. Näitä Runowaatimuksia yksitellen muistokseni kirjojettua, on siitä jo kaswanut aika tukku kirjoitusta, josta nyt tahon ottaa, mitä tähän esipuheeseen luulen sopiwan ja mahtuwan. Jos ne ei ollekkana jokaista mieleen, niin muistakaame että eripaikoilla saattaa olla eriwaatimuksensa Runostaki, waan minä olen seurannut, mitä täällä ja rajan yli Wenäjän puolla Runosta waaitaan. Elkään waan kukaan luulko minun tätä seuraawata kellenkänä opiksi kirjottawan. Se ei ole mielessäni, eikä runoja opilla tehäkkänä, ettei luonto niitä saattaisi paremmin. "*Luonto laulajan tekewi, Itse into ilmottawi, Runojallen rohkiälle, Mitä lauluhun latowi.*" Hywä jos waan saisin osotetuksi minkälaisia runoja meiän puolella hywinä pietään.

Ennen muita tulisi nyt selwitettäväksi mitä pitkällä eli lyhyellä tawutten arwolla ymmärrämme. Itsekukin malttaa helposti, että a on pitempi jos sanomme *waara*, kun *wara*; i pitempi sanassa *siima* kun *sima*; o pitempi sanoessa *meni taloon* kun *möi talon*; ä pitempi jos sanomma *näitkö emäntää* kun *näkikö emäntä*. Niitä tawuita, joissa äänike sillä lailla on pitempi, nimitämmä *pitkäärwosiksi*, jota myöten sanoissa *waara, siima*, ensimmäinen tawut on pitkäärwonen, sanassa *taloon* toinen ja sanassa *emäntää* kolmas. Samati on missä tahansa sanassa tawut, jota nyt on tapana kahella äänikkeellä perätysten kirjottaa, paitsi jos jälkimmäinen ollee i, pitkäärwonen e.m. 1:nen sanoissa *maata, pöytä, auttawa, riennä, joutawa*, 2:nen sanoissa *lupaawa, rekeen, kurieri, rukiita, sanoo*, 3:as sanoissa *sotikaa, sanokoon, käwelee, käsiään*, 4:jäs sanoissa *käwelemään, hajatetaan* j.n.e.

Mutta ilmanki kahta äänikettä maltamma, että ensitawut sanassa *sakko* on pitempi kun sanassa *sako*; samati sanoissa: *matto, mato; mutta, muta; kyllä, kylä* j.n.e. 2:nen tawut sanoissa *sakossa, sopalla*, pitempi kun *sakosa, sopala*; samati sanoissa *ranta, welka, pirta, koski* 1:nen, sanoissa *emäntä, alotti, lepistö, kowempi, kätensä* 2:nen, *Amerikka, lihawaksi, warawampi* j.n.e. 3:mas tawut lyhyitä pitemmät. Näitä tawuita nimitämmä *pitkäsiasiksi*, sillä niissä ääniket ei itsestensä pitkä on waan pitkä nykyessä siassa. Pitkäsianen on siis se tawut, jossa yhtä äänikettä seuraa wähintäin kaksi äännettävästä eli i yhen äänikkeen kera, e.m. 1:nen sanoissa *wanha, selkä, wirka, tukka, paita, walta*, 2:nen sanoissa *wäestö, wetäisi, kurikka, nawetta, olento, kumarsi*, 3:as sanoissa *opetella, tappelma, wetäwäinen, lewititkö* j.n.e. Samalla tawalla erityisten sanain yhteen saaessa e.m. *jos weät, olin minä*, joissa o sanassa *jos*, i sanassa *olin* owat pitkäsiasiksi luettawat.

Wasta tahomma siitäki puhua, miten moniahat pitkäsiasia tawuista taitaan lyhyiksi käyteltää.

Lyhytarwosiksi nimitämmä kaikkia tawuita, jotka eillistä mukaan eiwät ole pitkäarwosia, eikä pitkäsiasia, e.m. *kala, matala, murehia, hewosiasi, wetelemiäni*, jotka owat sanoja waan lyhytarwosilla tawuilla.

Nyt ennen kun taiamma tutkia mitkä pitkäsiasia tawuista taitaan runossa lyhyiksi luettaa, tulee peräti toinen asia katseltawaksi, nimittäin tawutten korko. Ääntäissä korotamme muutamia tawuita sanassa, toisia emme korota. Jos seuraawaisissa sanoissa merkitsemmä korotetuita tawuita, niin owat näin: *_sána, málttawá, héwosélla, wételemä'llä, kä'yskentélewä'inen, pólttelewáinen_ j.n.e.*

Jokaisessa sanassa korotetaan ensitawut ja usiammissa kolmas, wiies j.n.e. eli joka toinen tawut alusta alkain, joka kuitenkin ei kaikissa ole tapaus, koska muutamissa 4:jäs, 6:es j.n.e. korotetaan. Waan lienee korottamisella wähän eripaikoissa erotustaki, sillä waikia on muuten ymmärtää, kuinka moniahan niin jäykästi asiata wastoin päättäisiwät aina waan 1:sen, 3:nen ja 5:nen tulewan korotetuksi, waikka niin korwin kuultawasti wähintäi meän Suomessa monessa sanassa 1:stä, 4:ttä ja 6:tta korotetaan, e.m. sanassa arwelewisemmasti, jota jos korottaisit *_árwelewáisemmásti_*, tulisi se pian tuntemattomaksi. Olen myös luullut malttaneeni, korotuksen liiatenki ensitawuissa Turun ja Hämeenki Suomessa olewan paljo teräwämmän kun meän, e.m. koska me sanoisimme: *páljoko siítä sáit héwosésta*", sanowat he kun ikäs hakaten: *"pálko (palk) siít héwosést sáit"*, eli meillä: *"mónellénko miéhellen tá 'stá työ'tä ólisi"*, heillä: *"mónelko miéhel tá'st työ't óls"*, meillä: *"páremmán émännä'n tálo há'nestä' sái"*, siellä: *"párem'an émänän tálo há'nest sái."*

Jonka äsken heitimmä puheen pitkäsiasia tawuista, taiamma nyt uuelleen tutkinnon alaseksi ottaa: korotetuista tawuissa pietään pitkäsiasia pitkäarwosten werosna e.m. *_ihmisellä, sallittawainen_*, joita jos pitkiä merkitsemmä *wetämällä -*, lyhyitä *wempeellä .*, tulisi merkittäwäksi

- ~ - ~ - ~ - ~ - ~
ihmisellä, sallittawainen.

Korottomassa tawuessa owat pitkäsiaset lyhyen jälessä pitkät, e.m.

~ - ~ ~ ~ - ~ ~ - ~ ~
emäntä, erotetuksi, isäntiänsä,

pitkän jälestä epäärwoset s.o. pitkiksi eli lyhyiksi luettawat e.m.

- - ~ - ~ ~ - - ~ - ~ ~
soitolla eli soitolla, sorranta eli sorranta,
~ ~ - - ~ ~ - ~ ~
warawammalla eli warawammalla j.n.e.

Ja nyt äsken nähtyämme mitä pitkällä, mitä lyhyellä tawut-arwolla ymmärrämme, taiamma antautta kattlemaan, kuinka erityiset sanat näien arwoinsa wuoksi owat montaki laatua ja nimitellä niitä, kun seuraa, nelitawuisia jonkun otuksen lailla ja'aten eli werraten päähän, niskaan, selkään ja häntään, niin että 1:nen tawut werrataan pääksi, 2:nen niskaksi, 3:mas seläksi ja 4:jäs hännäksi.

Ykstawuisia.

Lyhyt – jo, se, ne, ka, en, et, jos, nyt, ku, mi, ken, j.n.e.
Pitkä – maa, tie, pää, suo, sai, syyt, toit, mie, j.n.e.

Kakstawuisia.

Kakslyhyt – sana, kylä, meni, otit, kalan, wäjä, wene.
Lyhytpitkä – wetää, tulee, weneen, sanoo, pataa, taloon.
Pitkályhyt – suoli, maata, ranta, toimi, kyllä, äyräs.
Kakspitkä – kantaa, luottaa, kirween, pirttiin, altaan.

Kolmitawuisia.

Kolmilyhyt – matala, wesiä, käweli, ihana, minua, ahawa.
Alkupitkä – kantele, rintawa, polttanut, kultana.
Keskipitkä – weneellä, lupaawa, sanoilla, käteensä.
Loppupitkä – wetäköön, sanokaa, käsiään, menemään.
Alkulyhyt – mureessaan, lupaawaa, weneisiin, tapaamaan.
Keskilyhyt – kantakoon, auttakaa, werkköjaan, rantamaa.
Loppulyhyt – keihäällä, ottoote, hakkaawa, seipäättä.
Kolipitkä – kirweessään, keträäwää, nakkaamaan, leikkuullaan.

Nelitawuisia.

Nelilyhyt – wetelete, tulewana, wenosia, käwelewä, ihoawa.
Päisewä – polttelawa, kantawana, poikinesi, heinäaho.
Niskawa – lupaawana, weneitäni, erotteli, mureessani.
Selkäwä – tulewaksi, matalalla, sopineeksi, wesimatka.
Häntäwä – lewitetään, menewänään, elelewää, petäjäsuo.
Etwä – kirweitäsi, tarpeessasi, hakkaawana, seiwäspino.
Keskewä – mureessamme, lupaawalla, wakuuttansa, sanottiinpa.

Takawa – menemällään, sanomaankaan, warotelkaa, tulewakseen.
 Äärewä – käyttölemään, matkaelee, kantelemaa, kirwehiään.
 Nousewa – weneelläkään, lupaawanaan, keräilewää, potakkamaa.
 Laskewa – waiwasella, auttakaate, werkkojansa, kartanoonsa.
 Lyhytpää – lupaamallaan, wenettäänkään, keräilmissään.
 Lyhytniska – akkunaakaan, laulaessaan, matkaelkaa, keträelmää.
 Lyhytselkä – hakkaawinaan, kirweensäkään, muistelmiaan.
 Lyhythäntä – leikkaamalla, heihäälläänki, luonnokkaampi.
 Nelipitkä – arwaamallaan, suuruuttaankaan, seiwästelämään.

Wiisi- ja usiampitawuisia eilliseen emme pannekkana, sillä niistä waan suotta olisi erityönsä, koska niitä ainaki sopii korkoja myöten jaella kahteen eli usiampaan osaan, jotka sitte käytetään kaks- eli kolmitawuisten mukaan. Jopa nelitawuisiaki sillä tawalla saattais kahtia panna.

Otetaanpas nyt työksi katsella, miten näitä sanoja taitaan runoon suunnitella; jos lienee yksi millä tawalla niitä siihen pannet. Waan sitä ennen täytyy saaha runon osista ja niihin koskemista selwä.

Runo laulussa jakaupi tawallisesti wiiteenki osaan e.m. *hywin soitti hauin hammas*, josta kolme eillimmäistä sanaa tekewät itsekukin yhen osan ja 4:jäs halkastuna 4:nen ja 5:nen; | Hywin | soitti | hauin | ham- | mas|. Paremmaksi näyttää kuitenkin waan 4:jään osaan runoa lukea ja niin owat entisetki runo-opin kirjottajat tehneet. Muutamissa paikossa, joilla on erinuottinsa runoilla, se niin laulaessaki jakaupi ja lukemalla saapi se ainaki 4:osaseksi. Sitä wastoin runoa taas paikoin lauletaan 6:teenki osaan e.m. |Käkö-|nen |ku-|kahte-|le-|wi|, ettei sitä warsin sowikkana laulua myöten ositella. Kuin sanoimmaki, ositamma runoa 4:ksi ja senlaisia on runossa: *sana wieä, toinen tuoa*, joka erityinen sana yksi, waan runosta: *sano lieto Lemminkäinen*, tekewät kaksi eillimmäistä sanaa kumpanenki yhen ja jälkimmäinen yksin 2 osaa. Runossa: *itki impyen hiwukset*, tekee 1:nen sana yhen, 2:nen ja 3:mas yhteensä 3 osaa, ja runossa: *en tunne tätä tupoa*, ei tee yksikään erityinen sana täyttä osaa, waan osat saahaan murtamalla toisesta sanasta toisen täytteeksi, niin että 1:nen on *en tun-*, 2:nen *ne tä-*, 3:mas *tä tu-*, 4:jäs *poa*.

Koska näistä osista wielä itsekustaki on enemmänki puhetta, niin olisi ehkä hyöwyksi niille myös itsekullenki saaha omat nimensä, sillä paha on nimetöntä mainita. Semme saammeki ja helposti jos samati kun nelitawuisissa sanoissa eritawuita, tässä eriosia nimitämmä 1:stä *pääksi*, 2:sta *niskaksi*: 3:tta *seläksi*, 4:ttä *hännäksi*. Sitä myöten on seuraawissa runoissa:

Pää	Niska	Selkä	Häntä
Yöllä	synty	Wäinä-	möinen
Päiwäl-	lä me-	ni pa-	jahan;
Tako-	a ta-	putte-	lewi,
Lyöä	lynnä-	hytte-	lewi,
Tako	olki-	sen o-	rihin,
Herne-	warti-	sen he-	wosen.

Murtamisesta mainitsimma jo äskenki ja saamma nyt paremmin selwittää, mitä sillä ymmärrämmä. — Joka runon osa on kaksitawuinen (kolmetawuisista wasta), eillisen niistä nimitämme *iskuksi*, jälkimmäisen *laskuksi*. Jos nyt missä osassa tahansa sana loppuu iskussa ja lasku alottaa toisen, niin sanomma sitä osaa *murretuksi* ja senlaista sanain yhteensaamista *murroksi*. Sitä myöten on runossa

1. Ompi	saarel-	la si-	oa
2. Jos we-	ät sa-	an we-	nettä
3. Tuhat	purтта	puuja-	elet

1:sestä selkä, 2:sestä pää, niska ja selkä murretut, waan 3:mas on murroton.

Parahimmat runojat pitäwät senlaista murrelmata niin kauniina runossa, että wähintäki kaksi kolmesta tawataan murrettuna; sitä wastoin on murroton runo, jossa korko ja isku sopiwat yhteen tawuehen, wähemmin kaunis, lyhyttawuisissa tuskin sallittawakaan. Murrelmassa katsotaan kuitenkin ettei tawutten arwoa niin sorreta, että yhdessä osassa iskuun tulisi lyhyt, laskuun pitkä tawut. Molemmat lyhyenä kelpaawat kyllä. Nähään sitä wälistä murrelman somuuen tähän kyllä niinki runoa laaituksi, että isku on lyhyt ja lasku pitkä, päässä eli niskassa, ja se ei haittaakkana, jos se waan harwoin tapahtuu liiatenki jos lasku ei ole arwostaan waan siassaan pitkä. Esimerkkiä näihin taisimma kyllä mistä tahansa runoista. *En ole iso iältä* on kaunis runo näin 3:ssa osassa murrettuna, waan jos sanoisit yhdellä murreksella: *en iältä iso ole*, niin tulisi se kelpaamattomaksi; samati *jo kumu kujasta kuulu* kaunis, *kujasta jo kumu kuulu* kehno; *jo minua nokat noitu* ja *jo noiat minua noitu* soomat, *jopa mua noiat noitu* kehnempi. *Wene näky, weli tuli* olisi peräti kelpaamaton, sillä siinä on joka osan iskussa lyhyet tawuet ja runo murroton; toisella kannalla on runo *ei weä wäheäkänä eli emeä eriwenehen*, sillä waikka lyhyttawuisilla iskuilla neki, owat ne murretut. Murrosta, kun sanoinki, on niin kaunistawana pietty, että sitä toisinaan rakastetaan, jos kohta sen kautta isku tulee lyhyeksiki ja lasku pitkäksi e.m. *jo päiwänä kolmantena* sanotaan ennemmin kun *päiwänä jo kolmantena*, eli *päiwänäpä kolmantena*; *suot kylwi, kanerwat kaswo, ei ollut isoni syytä*, ennemmin kun *kylwi suot, kanerwat kaswo, isoni ei ollut syytä*, waikka jälkimmäisellä tawalla osat arwonsa wuoksi olisiwatki paremmat. Mitä siis pitäis ajatteleman niistä, jotka waan kiittäwät hywiksi senlaisia murrettomia runoja kun e.m. *waka wanha Wäinämöinen, otti soiton sormillensa*, ja wielä senlaisiaki (peräti kelpaamattomia) kun *panee aita kaiken päiwän*.

Taulu I.

Sana	Murotonna				Murrettuna				Sovittu- määrä
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	
Ehyt } iskuun	1	1	1	†	0	0	0	0	0
	1	1	1	*	0	0	0	0	
Pitkä } iskuun	1	1	1	*	0	0	0	0	†
	*	*	†	0	0	0	0	0	
Kaksilyhyt	1	*	*	†	1	1	*	0	0
Ehytpitkä	†	†	0	0	1	1	*	0	.1
Pitkälilyhyt	1	1	1	1	1	*	0	0	0
Kaksipitkä	†	†	†	0	1	*	0	0	1
Kolmilyhyt	1	*	†	0	1	1	1	0	0
Ulkupitkä	1	1	†	0	1	†	0	0	0
Keskipitkä	*	*	0	0	1	1	1	0	0
Loppupitkä	1	*	†	0	0	0	0	0	1
Ulkulyhyt	*	*	†	0	†	†	0	0	1
Keskilyhyt	1	1	*	0	0	0	0	0	1
Loppulyhyt	*	*	0	0	1	*	0	0	1
Kolmipitkä	*	*	†	0	†	0	0	0	1
Nelilyhyt	1	*	†	0	1	†	0	0	0
Pääsää	1	†	1	0	1	0	0	0	0
Niskawa	*	†	*	0	1	†	0	0	1
Selkää	1	*	*	0	0	0	0	0	1
Häntää	†	0	0	0	1	*	0	0	1
Etewä	†	†	†	0	1	0	0	0	1
Keskewä	*	†	*	0	†	0	0	0	1
Takawa	†	†	0	0	0	0	0	0	1
Käreää	†	0	0	0	1	0	0	0	1
Koufawa	0	0	0	0	1	*	0	0	1
Laskewa	1	*	1	0	0	0	0	0	*
Ehytpää	†	0	0	0	†	0	0	0	1
Ehytpitkä	†	0	0	0	0	0	0	0	1
Ehytselkä	0	0	0	0	1	*	0	0	1
Ehythäntä	*	†	†	0	†	0	0	0	*
Nelipitkä	†	0	0	0	†	0	0	0	1

Taulu I.

Seuraawa osotelma [katso Taulu I.] näyttää, miten erilaatuisia sanoja taitaan runoon sovittaa. Usiampi kun nelitawuisia siihen emme weäkkänä, sillä, kun jo wirkomma, ne korkoja myöten kahteen eli usiampaan osaan jaettuna käytetään, kun olisi joka osa erisanana. Emmekä myös ole pitkäsiasia waan pitkäarwosia tawuita tähän esimerkiksi walinneet, sillä se runolle ei olisi pahaksi, jos pitkäsiasiaiki pitkäarwosten mukaan käytettäisi, paitsi mitä näien lewittämisestä puhutaan, joka pitkäsiasissa ei woi tapahtua. Merkeillä 1, *, + ja 0 osottaisimma, ensimmäisellä, että sana siinä siassa on somas; toisella että sana niinki, jos harwemmin, käytetään; kolmannella että sana sillä paikalla, jos muutamilta niin käytettynäki, on sopimaton, ja neljännellä, että sana niin ei taia eli piä käytettä. I. II. III. IV. merkitsewät runon osia, päätä, niskaa, selkää ja häntää. Lewittämäksi mainitsemme sitä, koska yhdessä pitkäarwosessa tawuessa molemmat äänikkeet siltään eli toisen muuttamalla tehään eritawueksi. Sillä tawalla saahaan sanoista: *rantaa*, *lupaawa*, *arwelee*, *weneellä*, *päiwää*, sanat *rantaa*, *lupoawa*, *arwelewi* (*arwelepi*), *wenehellä*, *päiweä*.

Lewitettynä sana käytetään niin monitawuisena kun se siltä saapi e.m. *tulewi* lewitetty sanasta *tulee* kolmilyhyenä, *lupoawata* sanasta *lupaawaa* wiisilyhyenä j.n.e. Päätawut lewitetään aiwan harwassa, waan sitä useimmin lewitetään muut tawuet runojoilta estämiseksi ettei laskut tulisi pitkäksi.

Jos nyt tahomma tarkemmin runoja tutkia, joissa kukin osa on pitkälilyhyt taikka kaksilyhyt (lyhytpitkistä ja kaksipitkistä osista wasta puhetta); niin näämmä niitä seuraawan osotelman mukaan saawan 16 erilaatua, joille myös helposti, jos pitkälilyhyitä osia pitkänä, kaksilyhyitä lyhyenä piämmä, saamma seuraawat erityiset nimityksensä. [Katso Taulu II.]

Wieläpä niitä on senkilaisia runoja, joissa ensimmäinen eli (ehkä harwoin ja kehnosti) molemmat ensimmäiset osat owat kaksipitkiä eli lyhytpitkiä e.m. *Jäi neiet syliämättä*, *En tieä Ahin kotia*, *Jo tunki tuhon tulewan*, (*Raukka jo rannalta huusi ja Wesiä wuoattelemma kehnaja*). Niillä emme kuitenkin ole tahtoneet eillistä runolukua enentää, koska ne, jos sallittawatki, taitaan pitkinä osina pitää.

Taulu II.

Runoja	Ofien arvoja				Esimerkkiä
	I	II	III	IV	
Nelipittä	—)	—)	—)	—)	Suon selällä, maan nawalla.
Eyhypää) —) —) —) —	Meri köyhä, maa pohatta.
Eyhynisika	—)) —) —) —	Kun käki kukahteleksen.
Eyhyselkä	—)	—)) —) —	Niin kihin kotia käännys.
Eyhynthäntä	—)	—)) —) —	Nohti puuhun purjehia.
Moufewa) —) —) —) —	Tuli työ, satu tapahtu.
Laskewa	—)	—)) —) —	Laulaja olettelisin.
Lakawa) —) —) —) —	So kumu kujasta kuulu.
Etewa	—)	—)) —) —	Balwon yön eli maloon.
Udrewä	—)) —) —) —	Niin minä minä raukka.
Reskewa) —) —) —) —	Pah' on olla paimenena.
Häntäwä) —) —) —) —	Wetelä wesi warakfi.
Seltäwä) —) —) —) —	Kjoa tomuttelemi.
Niskawa) —) —) —) —	Syvä hylkeen eled.
Päifewa	—)) —) —) —	Mies minä wäjäwäkinen.
Nelilyhyt) —) —) —) —	Wewä wetelemähän.

Taulu II.

Waan tulkitaanpa nyt waan näitä 16:tä runolaalua; kuinka monella sowulla eikä niihin ole sanoja saatu. Emme nyt kehtaa lyhyistä yksitawuisista, emmekä usiampi kun kuusitawuisista puhuakkana, waan ainoastaan pitkistä ykstawuisista ja siitä aina kuusitawuisihin. Lyhyet ykstawuiset taitaan (paitsi runon alussa, jossa ne ajawat pitkän asian) yhistettää eilliseen sanaan, joka siitä tulee yhtä tawutta pitemmäksi, e.m. runossa: *Mie ja sie ja hän ja muutki* taitaan *mie ja* luettaa pitkälyhyeksi; samati *sie ja, hän ja*. Sillä tawalla muuttuu runo, sillään seitsensananen, waan nelisanaseksi. Runossa: *Sano mennehen jo miehet, Laulanen ma, taitanen ma*, luetaan eillisessä sanat *mennehen jo* kun olisiwat yksi laskewa ja jälkimmäisessä *laulanen ma, taitanen ma*, kumpasetki laskewaksi sanaksi. Niin luemma myös pitkiä ykstawuisia laskussa yhteen eillisen kanssa e.m. runossa: *ei saa maata matkamiesi, ei saa* kun kakspitkä sana.

Seitsen- ja usiampitawuiset sanat, kielessämmeki harwat, runoa eiwät warsin kaunista, waan jos niitä siihen jollon otettaisi, taitaan ne korkoja myöten jaettaa usiampaan osaan ja joka osa piettä erisanan werosna.

Niin meiän nyt ei tarwitsekkana tutkia muita kun kaksi-, kolmi- ja nelisanasia runoja, waan ompi niitä 25:llä erilaalla runoon rakettu. Jos olisimma eritellen kaikkia ykstawuisia lukeneet, niin olis näitä runolaatuja tullut 46 ja kaheksatawuisista saisi yksi päälliseksi. Otamma nyt e.m. nelipitkän runon erilaatusia sanarakennuksia katseltawaksi.

Nelisanasia.

1. Vielä kerran kellot soisi.
2. Tuo wenettä Tuonen tytti.
3. Sen tytöt kaluksi katso.
4. Jos weät saan wenettä.
5. Mistä sie sisälle pääsit.
6. Monta maassa, maa monessa.
7. Sillä mies meret waelsi.
8. Suo järähti, maa tärähti.

Kolmisanasia.

9. Otti soiton sormillensa.
10. Monta mailmassa muuta.
11. Lemminkäinen lieto poika.
12. Joutu Tuonelan joelle.
13. Syöjätär wesillä soutu.
14. Wäinölän wenet wäsähty.
15. Jos wähän walehtelinki.
16. Sai sanalliseksi neiti.
17. Tuuli puut hawuttomaksi.
18. Tuo olutta tuoppisella.
19. Ei murettakaan minusta.
20. Lustuloista mies lujempi.

Kaksisanasia.

21. Kaupunnissa kaswatettu.
22. Waiwanen walittamassa.
23. Toiwotelkohot toella.
24. Tullut tuntemattomaksi.
25. Muistutellesamme muita.

Jos näistä 10, 16 ja 25 kyllä ei olekkana hywiä runoja, waan muutettawat jotta kuuluwat 9:nen, 15:nen ja 24:nen mukaan: *Monta muuta maalimassa, Sai neiti sanalliseksi, Muita muistutellesamme*, niin jääpi nelipitkiä runoja kuitenkin 22 lu'ulta jällelle. Lyhytpäitä, lyhytniska- j.n.e. runoja löytyy seuraawan Osoitelman mukaan [katso Taulu III.], jossa merkeillä 1. *. +. 0. on sama ymmärrys kun niillä oli ennenki.

Taulu III.

St:o	Luvuitten ja Sanain luku.	Seitipitä	Eppöpidä	epöinissa	epöfettä	epöföänä	Ronfama	Eakfama	Safama	Grend	Kirend	Refend	Qantawä	Qilawä	Qisfama	Qatfend	Qellihyt
1	2 2 2 2	1	1	*	*	†	*	†	†	0	†	†	†	0	0	0	0
2	1 3 2 2	1	1	1	*	†	*	†	1	0	*	†	*	†	0	0	0
3	1 2 3 2	1	1	1	1	†	1	†	1	†	1	†	1	†	†	†	†
4	1 2 2 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5	2 1 3 2	1	1	1	1	†	1	1	1	†	1	†	1	†	†	†	†
6	2 2 1 3	1	1	*	1	1	1	1	†	1	*	1	†	†	1	*	†
7	2 1 2 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
8	1 3 1 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9	2 2 4	1	1	*	*	1	*	*	†	*	†	1	†	†	*	†	0
10	2 4 2	*	*	*	*	†	†	†	*	†	†	†	†	0	†	†	0
11	4 2 2	1	1	1	†	†	†	†	*	0	†	†	†	0	0	0	0
12	2 3 3	1	1	*	1	1	1	*	*	1	*	1	*	†	1	1	†
13	3 3 2	1	1	1	1	†	1	†	1	†	1	†	1	†	†	†	†
14	3 2 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
15	1 2 5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
16	1 5 2	*	*	*	*	†	*	†	1	†	1	†	1	†	†	†	†
17	2 1 5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
18	1 3 4	1	1	1	*	1	*	1	1	*	*	1	*	1	*	*	†
19	1 4 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20	4 1 3	1	1	1	1	1	1	1	*	1	1	1	*	*	1	1	*
21	4 4	1	1	1	*	1	*	1	*	*	*	1	†	*	*	†	0
22	3 5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
23	5 3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
24	2 6	1	1	*	*	1	*	*	*	*	*	1	†	*	†	†	0
25	6 2	*	1	1	†	0	†	0	*	†	*	0	†	†	†	0	0

Taulu III.

Ei nyt haittaisikana tähän esimerkkiä hankkia niin hywistä, kun kehnommista ja kelpaamattomista runoista joka erityisessä laussa, waan kauan jo ilmanki tässä esipuheessa wiiwyttyäni täytyy se tällä kerralla heittää. Kellä korwat, saaneehan ne itsekin jos näistä Kalewalanki runoista, sillä näissäkään ei kaikki ole hywiä ja kauniita.

Mitä nyt muuta olisi runo-opista sanottawata, sen heitän nyt ja ken tiesi jos iätikki. Harwassa taitaa olla, jollen tämäkään nyt runosta kerrottu olisi mielenmyötäinen, sillä suuri osa tässä ei parempata tunne, kun sortaa ja wäätä suomalaisia sanoja muien kielten mukaan runoissa ja lauluissa. Jos Wäinämöisen "nuorisossa nousewassa, kansassa ylenewässä" lienee sama tunti ja sama mieli, niin antakoot anteeksi, jos olen toisin ajatellut; muilta minä en juuri anokkana, sillä mitä heiltä olisi uotettawa nähään ilman muita niistä kauniista kirjoituksista, joita siellä täällä Turun Wiikko-Sanomain kirjottajia vastaan luemma 1820 wuoen Mnemosynnessä.

Taitaisi wielä olla paljoltaki puhetta runosta jos aika ja tila myöistäisi, waan eiwätpä myöistä. Ilman muita täytyy heittää mitä olisi sanottawata kolmitawuisista runo-osista, sillä tähän asti olemma waan kaksitawuisista puhuneet. Kolmitawuisia osia pannaan wälistä kylläki kaunisti runon alkuun ja niskaanki, harwoin selkään, waan millä eholla, se nyt heittäyppi puhumatta. Mitä runon alkumyötäisyydestä (allitteratio) tawallisesti opetetaan, on minusta kyllä kehnosti toimitettu. Alkumyötäisyyttä ei sillä hywäsesti saaha, että kaksi sanaa runossa yhdellä äännettäwällä aletaan, äänike olla mikä tahansa. Näyttää kun waaittasi siihen kokonaisen alkutawuen kahessa sanassa olla yhtäläisen. Mutta jos niinki ei, walikioiaan niitä sillä tawalla, että jos toisen alkutawuessa olle a, toisehen tulee ä eli o; jos toisessa e, toisehen i eli ä; jos toisessa o, toisehen a, u eli ö; jos toisessa u, toisehen o, y, j.n.e., joihin kyllä kansan, harwoin muien laatimissa, runoissa, saahaan esimerkkiä.

Suomen runoista lienee jo ennenki kirjoitettu, miten niitä kaiketikki on kahta erilajia, *tarina- ja loihtorunoja*. Lienee myös jossai nimitetty, kuinka loihtorunotki alusta eiwät olleet kun tarinarunoja, joita sitte asiata mukaan ruwettiin toiseksi kääntämään. Nämät tässä kirjassa runot parahasta päästä owat tarinarunoja. Mitä minulta niissä on pääluwuksi arwattu, ei sen wuoksi wanhanaikaisten asiain tutkinnassa ole paremmin toenlainen, kun mitä toisin kuuluwissakin on. Kumpiaki on yksiltä paikoilta ja yhtä wanhana saatu. Muutamia yksiä runoja olen niin monelta laulajalta ja niin moneen eri laatuun saanut, että kylläkin on ollut epäilemistä, jos mikä niistä olisi pääluwuksi paras. Toisissa runoissa on taas ollut esteenä, etten ole niitä, jos yhdeltä eikä siltään täyelliseen saanut.

On kumpiaki, jotka pitäwät meiän wanhoja runoja isossaki arwossa ja jotka niillen ei anna pientäkänä. Minä niitä en soisi sorrettawan, jos ei yksipuolisesti ylen suurinakaan piettämän. Ei niistä suinkaan ole Greekalaisten ja Ruomalaisten rinnalle, waan hywä jos ees näyttäwät, etteiwät esiwanhempamme mielellisissäkään yrityksissä olleet älyttömät — ja sen he kuitenkin näyttänewät.

Tämä työ minulle ei ole ollut rasittawa eikä suuria kulukkeitakaan waatiwa, jotta niistä mitänä erittäin olisi mainittawa. Mitä mielisuosiolla, ei pakolla, laaitaan, on ainaki hupaseksi luettawa ja mielisuosiolla, kenenkään toisen vaatimatta, olen näitä keräillyt ja yhteen sowitellut. Yhät työn huwituksena on seki ollut, että olen hawannut yritykseni monelle muullenko otolliseksi. Heiän kehottawasta ja ystäwällisestä kohtaamisesta on minun syy paljoki heitä kiittää.

Peräti toisin on sen asian kanta, josta monella muulla on töissään apu, nimittäin toiwo kauniiksi ja walmiiksi työnsä saaha. Tämä toiwo minussa on peräti puuttunut. Ainaki epäilewä jaksannostani mitään kelpaawata toimittaa, on tässä työssä toisinaan siksiki epäily kaswanut, jotta eräät kerrat juuri olen ollut kaikki tukkunaan tuleen nakata, koska en ole woimiani uskonut niitä mielenmyötäsesti toimittaa, enkä taas ole sopiwaksi luullut itsiäni omalla työllä ja waiwalla tutkinnon alaseksikaan keskosesta työstä saattaa. Menkääät nyt kuitenkin Kalewalan runot jos vähemminki walmisna, ettei wieläki ajan käsissäni wiiwyttyä tuli teistä tekisi walmiimpata!

Kajanissa 28 helmikuuta 1835.

Elias Lönnrot.

Ensimmäinen Runo.

Laulaja walmisteksen ja alkaa kertoa miten Wäinämöinen kolmekymmentä kesää ja talwea äitinsä kohussa maannut syntyy maailmaan. Siitä Wäinämöinen hewosen saanut lähtee ajoon. Lappalainen, mistä lie wihaa kantawa, wahtaa surmataksensa häntä. Näkee meren selällä ratsastawan ja ampuu kohti nuolensa. Toiste kolmannestiki lauasnut jo kaato Wäinämöisen alta hewosen. Siitä Wäinämöinen itse ympäri wesiä uien luo, mitä mihinki, karia, saaria, luotoja ja kalahautoja. Kotka pesintäpaikkaa etsossa keksii merellä Wäinämöisen ja munii polwelle. Munat siitä polwien liikahtaessa weriwät weteen ja särkywät karilla. Niin Wäinämöinen munamurusista luo maan ja taiwaan, tähet, kuun ja auringon.

- Mieleni minun tekewi,
Aiwoni ajattelwi,
Mieli ruweta runoille,
Laatiua laulamahan.
5. Weli kulta weikkoseni,
Kaunis kielikumppalini!
Harwoin yhtehen yhyymä,
Saanemma sanelemahan,
Näillä raukoilla rajoilla,
10. Polosilla Pohjan mailla;
Pannos nyt käsi kätehen,
Haka toisehen hakahan,

- Lauloaksemma hyviä,
Parahia pannaksemma;
15. Kuulla noien kultasien,
Tietä mielitehtosien,
Nuorisossa nousewassa,
Kansassa kasuawassa;
Noita saatuja sanoja,
20. Wirsiä wetelemiä,
Wyöltä wanhan Wäinämöisen,
Alta ahjon Ilmarisen,
Päästä kalwan kaukomielen,
Joukahaisen jousen tiestä,
25. Pohjan peltojen periltä,
Kalewalan kankahilta.
Niit' ennen isoni laulo
Kirweswartta wuollessansa,
Niitä äitini opetti,
30. Niitä eukko neuotteli,
Keträwartta kiertessänsä,
Wäätessänsä wärttinätä.
Wiel' on muitaki sanoja,
Ongelmoita oppimia,
35. Tiewieristä tempomia,
Kanarwoista katkomia,
Risukoista riipomia,
Wesoista wetelemiä,
Paimenessa käyessäni,
40. Lassa karjan katsannossa,
Metisillä mättähillä,
Kultasilla kunnahilla,
Mustan Muurikin jälessä,
Kimmon kirjawan keralla.
45. Sieltä sain sa'an sanoja,
Tuhat wirren tutkelmoita;
Ne wirret kerälle käärin,
Sowittelin sommelolle;
Kerän pistin kelkkahani,
50. Sommelon rekoseheni.
Wiikon on wirteni wilussa,
Kauan kaihossa siasnut,
Jo tuonen wilusta wirret,
Laulut kaikki pakkasesta
55. Rahin rautasen nenähän,
Petäjäisen pienan päähän,
Alle kuulun kurkihirren,
Alle kaunihin katoksen,
Keritellen pään kerältä,
60. Saahen solmun sommelolta.
Niin laulan hywänki wirren,
Kaunihinki kalkuttelen,
Ruualta rukihiselta,
Oluelta otraselta.
65. Kun ei oo olutta luona,
Tahi taaria tähellä;
Laulan suulta laihemmalta,
Wetoselta wierettelen,
Kuulun iltani kuluksi,
70. Wähän päiwän päätteheksi;
Waiko aamun alkeheksi,
Huomeneni huopeheksi?
Noin kuulin saneltawaksi,
Tiesin wirttä tehtäwäksi:
75. Yksin meillä yöt tulewat,
Yksin päiwät walkeawat,
Yksin synty Wäinämöinen,
Ilmautu ikirunoja.
Kawe ukko Pohjan herra,
80. Waka wanha Wäinämöinen,
Makas äitinsä kohussa
Kolmekymmentä keseä,
Yhen werran talwiaki.
Ikäwysty aikojansa,
85. Ouostu elämätänsä,
Kun ei konsa kuuta nähnyt,
Eikä päiweä tawannut.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
90. Kuu keritä, päiwyt päästä,
Otawa yhä opeta,
Miestä ouoilta owilta,
Weräjiltä wierahilta,
Näiltä pienilta pihoilta,
95. Kapehilta käytäwiltä.

- Päästä kuuta katsomahan,
Päiweä tähyämähän,
Otawaista oppimahan,
Ilmoja ihoamahan.
100. Kun ei kuu kerittänyynnä,
Eikä pääiwyt päästänyynnä;
Itse wiilasi weräjän
Sormella nimettömällä,
Potkasi punasen portin
105. Wasemalla warpahalla;
Tuli kynsin kynnykselle,
Polwin porstuan owelle,
Jalan kahen kartanolle.
Pääsi kuuta katsomahan,
110. Päiweä tähyämähän,
Otawaista oppimahan,
Ilmoja ihoamahan.
Yöllä synty Wäinämöinen,
Päiwällä meni pajahan.
115. Takoa taputtelewi,
Lyöä lynnähyttelewi;
Tako olkisen orihin,
Hernewartisen hewosen.
Selkeä silittellewi,
130. Taljoa taputtelewi:
"Sopisi selällä olla
Ketun päällä kelletellä."
Itse istuwi selälle,
Löihin reisin ratsahille,
125. Ajoa tomuttelewi,
Matkoansa mittelewi,
Orihilla olkisella,
Hernewarrella hewolla.
Ajo Wäinölän ahoja,
130. Kalewalan kankahia,
Hepo juoksi, matka joutu,
Koti jääpi, tie lyheni.
Jo ajo meren selälle,
Ulapalle aukialle,
135. Ei kastu oron kapiot,
Eikä wuohiset hewosen.
Lappalainen kyyttösilmä
Piti wiikoista wihoa,
Kanto kaukaista katsetta,
140. Kera wanhan Wäinämöisen.
Laatiwi tulista jousta,
Jalokaarista kaniwi;
Kaaren rauasta rakenti,
Selän waskesta walawi.
145. Noita kullan kirjaeli,
Hopialla huolitteli.
Sai kaari kanineheksi,
Jousi warsin walmihiksi,
Kaari kaunihin näkönen,
150. Jousi jonki maksawainen;
Heponen selällä seiso,
Warsa juoksi wartta myöten,
Kapo kaarella makasi,
Jänö jäntimen siassa.
155. Wuoli piiliä pinosen,
Kolmisulkia kokosen;
Minkä saapi walmihiksi,
Sen pojat sulittellewi
Pääskyn pienillä sulilla,
160. Warpusen wiwustimilla.
Millä noita karretahan,
Karretahan, woietahan?
Maon mustilla mujuilla,
Kyyin käärmehen käwyillä.
165. Mistä sai sulitut rihmat,
Kusta jäntehen tapasi?
Tuolta sai sulitut rihmat,
Tuolta jäntehen tapasi,
Hiuksista Hien ruunan,
170. Lemmon warsan waattehista.
Sai nuolet sulineheksi,
Wasamat wanuneheksi;
Astua taputtelewi,
Käyä luikerrehtelewi,
175. Hywä kaari kainalossa,
Wiini nuolia selässä,
Korwalle tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörtehelle.

- Katso illan, katso aamun,
180. Katso kerran keskipäivän,
Tulewaksi Wäinämöistä,
Saawaksi suwantolaista.
Niin päiwänä muutamena,
Huomenna monikahana,
185. Loi silmänsä luotehelle,
Käänti päätä päiwän alle,
Keksi wanhan Wäinämöisen
Selällä meren sinisen.
Koppowi tulisen jousen,
190. Otta kaaren kaunihimman;
Jännitti tulisen jousen,
Weti waskisen wekaran,
Wasten polwea wasenta,
Alta oikian jalansa.
195. Weti wiinestä wasaman,
Sulan kolmikoipisesta;
Otta nuolen oikeimman,
Walitsi parahen warren.
Weti jousen jouahutti,
200. Käsin kaaren käännällytti,
Korwahan kowan tulisen,
Käen oikian nenähän,
Pään waralle Wäinämöisen,
Surmaksi suwantolaisen.
205. Emo kielti, waimo kielti,
Epäsi kawetta kaksi,
Kielti kolme Luonnotarta,
Ampumasta Wäinämöistä.
"Elä ammu Wäinämöistä!"
210. Wäinö on tätisi poika."
Toki ampu ei totellut;
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Kun käsi ylentänehe,
Sen nuoli alentuoho;
215. Kun käsi alentanehe,
Sen nuoli ylentyöhö."
Ampu yhen nuoliansa,
Niin meni kowan yläitse
Päältä pään on taiwosehen;
220. Tahto taiwonen haleta,
Ilman kaaret katkiella.
Ampu toisen nuoliansa,
Niin meni kowan alatse
Alasehen maaemähän;
125. Tahto maa manalle mennä,
Hieta harju halkiella.
Ampu nuolen kolmannenki,
Käwi kohti kolmannesti,
Sapsohon sinisen hirwen,
230. Alta wanhan Wäinämöisen,
Läpi länkiluun lihoista,
Kautta kainalon wasemen.
Sillon wanha Wäinämöinen
Käänty kämmenin wesille,
235. Sortu sormin lainehesen,
Koprin kuohuun kohahti,
Selästä sinisen hirwen,
Hernewartisen hewosen.
Lappalainen kyyttösilmä
240. Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Et sinä wanha Wäinämöinen
Enämpi eläwin silmin,
Sinä ilmoissa ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
245. Astu Wäinölän ahoja,
Kalewalan kankahia."
Waka wanha Wäinämöinen
Siitä kulki kuusi vuotta,
Seuro seitsemän keseä,
250. Karehti kaheksan vuotta,
Selwällä meren selällä,
Ulapalla aukialla,
Eessähän wesi wetelä,
Taiwas sininen takana.
255. Siinä mies meret lukewi,
Uros aallot arwelewi;
Kussa päätänsä kohotti,
Sihen saaria saneli;
Kussa kättä käännähytti,
260. Sihen nientä siiwoeli;
Kussa jalka pohjautu,

- Kalahauat kaiwaeli;
 Kussa maat on maata waston,
 Sihen siunasi apajat;
265. Kuhun seisottu selällä,
 Sihen luopi luotoloita,
 Karipäitä kaswatteli,
 Joihin laiwat lasketahan,
 Päät menewi kauppamiesten.
270. Tuli kokko maalta Turjan,
 Laskihen Lapista lintu;
 Lentelewi, liitelewi,
 Lenti iät, lenti lännet,
 Lenti luotehen loputen,
275. Peritellen pohjasilman,
 Etsien pesän sioa,
 Asunmaata arwaellen.
 Sillon wanha Wäinämöinen
 Nosti polwensa merestä
280. Heinäseksi mättähäksi,
 Kuloseksi turpeheksi.
 Tuopa kokko Turjalainen
 Sai siitä pesän sioa;
 Keksi mättähän mereltä,
285. Sinerwöisen lainehelta,
 Lentelewi, liitelewi,
 Pähän polwen laskeuwi.
 Hiero heinästä peseä,
 Kulon päästä kutkutteli;
280. Niin muni munia kuusi,
 Kuusi kullaista munoa,
 Rantamunan seitsemännen.
 Hierolewi, hautelewi
 Päätä polwen lämmittäwi;
295. Siitä wanha Wäinämöinen
 Tunsi polwensa palawan,
 Jäsenensä lämpiäwän.
 Wawahutti polwiansa,
 Järkäytti jäseniänsä,
300. Munaset weteheh wieri,
 Karskahti meren karihin;
 Munat wierähti muruiksi,
 Kokko ilmoille kohosi.
 Sillon wanha Wäinämöinen
305. Sano muutaman sanansa:
 "Munasen alanen puoli
 Alaseksi maaemäksi!
 Munasen ylänen puoli
 Yläseksi taiwoseksi!"
310. Mi munassa walkiata,
 Se päiwäksi paistamahan!
 Mi munassa ruskiata,
 Se kuuksi kumottamahan!
 Munasen muruja muita
315. Ne tähiksi taiwahalle!"

Toinen Runo.

Tuuli kulettaa Pohjolan rannalle Wäinämöisen. Siinä itkee ja walittaa ouoilla paikoilla ollen eikä tietten miten enää millonkana kotimaille joutua. Pohjolan emäntä kuulee itkewän, saa rannalta wenehen ja soutaa luoksi. Wiepi Pohjolaan Wäinämöisen. Siellä syöttää, juottaa ja wiimmen kysäsee, mitä itki. Wäinämöinen sanoo kotimaille ikäwöitsewänsä. Pohjolan emäntä lupaa kotia saattaa, jos esinnä hänelle sammon takoi. Wielä päälliseksi antaisi hän hänelle tyttärensä palkasta. Wäinämöinen ei sano takoa osaawansa, waan lupaa kotia päästyä Ilmarisen tälle työlle lähettää. Niin saapi Pohjolan emännältä hewosen ja lähtee Pohjolasta.

- Tuho kuitenkin tulewi,
 Tuho wanhan Wäinämöisen;
 Kulki kuusissa hakona,
 Petäjäissä pehkiönä,
5. Luomiansa luotoloita,
 Saaria sanelmiansa;
 Haittana hako wesillä,
 Tiellä köyhä rikkahilla.
 Sillon wanha Wäinämöinen
10. Itse noin sanoiksi wirkki:
 Woi minä polonen poika,
 Woi poika polon alanen!
 Jo minä johonki jouwuin,
 Uros kunnekki utauin!

15. Kuuksi päiwäksi kululle,
iäkseeni ilman alle,
Tuulen tuuwiteltawaksi,
Aaltojen ajeltawaksi,
Näillä wäljillä wesillä,
20. Lakehilla lainehilla.
En tieä polonen poika
Polosina päiwinäni,
Tällä inhalla iällä,
Katowalla kannikalla,
25. Tuulehenko teen tupani,
Wetehenkö saunan salwan.
Teen mä tuulehen tupani,
Ei oo tuulessa tukia;
Westän saunani wetehen;
30. Wesi wiepi westokseni.
Tuuli tuuli luotehesta,
Aalto lännestä ajaksen,
Kanto wanhan Wäinämöisen,
Pimiähän Pohjolahan,
35. Miesten syöjähän siahän,
Urosten upottajahan.
Siinä itki Wäinämöinen,
Siinä itki ja urisi,
Sata haamoa siwulla,
40. Tuhhat tuulen pieksälmätä.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Woi minä polonen poika!
Kun ma uin omilta mailta,
Jouwuin maille wierahille,
45. Näille paikoille pahoille,
Teille tietämättömille.
Kaikki täällä puut purewi,
Kaikki hawut hakkoawi,
Kaikki lehmät leikkoawi,
50. Kaikki rietat riiwoawi,
Näillä raukoilla rajoilla,
Polosilla Pohjan mailla.
Enkä tieä tietä käyä,
Outo matkoja osoa,
55. Palatakseni kotia,
Tulla maille tuttawille;
Tiehyt metsähän wetäwi,
Onkelmoinen ottelewi.
Matka Teppo, tie jumala!
60. Tules tietä neuomahan,
Tien wierä wiittomahan,
Rastia rakentamahan,
Jotta mies metsät osaisi,
Uros korwet arweleisi,
65. Palatessansa kotia,
Saahessa omille maille."
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Nousi aiwan aikasehen,
70. Aiwan aika huomenessa;
Pian pirtin lämmitteli,
Hiilet lietehen kokosi.
Siitä pyyhki pienen pirtin,
Lautalattian lakasi,
75. Wastasella warpasella,
Lautasella lehtisellä.
Ammueli rikkasensa
Waskisehen wakkasehen.
Wei ne ulos usta myöten,
80. Pellolle pihoa myöten.
Seisotaksen kuulemahan,
Kuulemahan katsomahan,
Pellolla perimmäisellä,
Takimmalla tanhualla.
85. Kuulewi merelta itkun,
Poikki joen juorotuksen.
"Ei oo itku lapsen itku,
Eikä itku naisen itku;
Itku on partasuun urohon,
90. Urina uwantolaisen."
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Työnti wenojen wesille,
Kolmilaian lainehille,
95. Souti luoksi Wäinämöisen,
Luotsi itkewän urohon.
Siinä itki Wäinämöinen,

- Urisi uwantolainen,
Suu liikku, järisi parta,
100. Waan ei leuat lonkaelle,
Eikä hampahat hajonne.
Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Otti miehen itkemästä,
105. Urohon urisemasta,
Istutti wenon perähän,
Itse airoille rupesi,
Souti poikki Pohjolahan,
Portin Pohjolan etehen.
110. Syötti miehen, juotti miehen,
Kostutteli kuolemasta;
Siitä noin sanoiksi saatti,
Kysytteli, lausutteli:
"Mitä itket Wäinämöinen,
115. Uikutat uwantolainen?"
Waka wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki.
"Ikävä minun tulewi,
Ikävä tulettelewi,
120. Wieras maalla wierahalla,
Outo ouossa kylässä.
Tuota itken tuon ikäni,
Puhki polweni murehin:
Kun ma uin omilta mailta,
125. Tulin mailta tuttawilta,
Näille ouoille owille,
Weräjille wierahille."
Louhi Pohjolan emäntä
Siitä noin sanoiksi saatti:
130. "Elä itke Wäinämöinen,
Uikuta uwantolainen;
Hyvä tääll' on ollaksesi,
Elinaikasi eellä,
Pohjan poikajen tiloilla,
135. Asemilla armahilla,
Syöä luotasi lihoa,
Juoa tuopista olutta."
Sillon wanha Wäinämöinen
Itse wirkki, noin nimesi:
140. "Kylkehen kylänen syönti
Hywissäki wierahissa;
Mies on maallansa parempi,
Kotonansa korkiampi.
Suoppa luoja, luo jumala,
145. Pääsisin omille maille;
Parempi omalla maalla
Juoa wettä roppehesta,
Kuni maalla wierahalla
Juoa tuopista olutta."
150. Louhi Pohjolan emäntä
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Niin mitä minulle annat,
Kun saatan omille maille,
Oman pellon pientarelle,
155. Oman pihan rikkasille?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Mitäpä kysyt minulta,
Kun saatat omille maille,
Oman käen kukkumille,
160. Oman kukon kuulumille,
Oman saunan lämpimille?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Ohoh wiisas Wäinämöinen!
Taiatko takoa sammon,
165. Kirjokannen kirjaella,
Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kytkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
170. Annan neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan,
Saatan sun omille maille,
Oman käen kukkumille,
Oman kukon laulamille,
175. Oman saunan lämpimille."
Waka wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"En minä takoa taia,
Enkä kantta kirjaella;
180. On seppo omalla maalla,

- Warsin taitawa takoja,
Jok' on taiwoa takonut,
Ilman kantta kalkutelut,
Ei tunnu wasaran jälki,
185. Eikä pihtien pitämä."
Sano Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas:
"Kenpä sampuen takoisi,
Kirjokannen kirjoaisi,
190. Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
Saisi neion palkastansa,
195. Työstänsä ihanan immen."
Silloin wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kun saatat omille maille,
Annan seppo Ilmarisen,
200. Joka sampuet takowi,
Kirjokannet kirjoawi,
Neityet lepyttelewi,
Tinarinnat riuwuttawi."
Siitä Pohjolan emäntä,
205. Pohjan akka harwahammas,
Pani oron juoksemahan,
Liinaharjan liikkumahan.
Waka wanha Wäinämöinen
Itse istuwi rekehen,
210. Korjahan korenteleksen,
Ajoa karittelewi,
Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.

Kolmas Runo.

Wäinämöinen tiellänsä tapaa Pohjolan neion taiwon kaarella kauniissa pukemissa istuwan. Jo kysyy puolisoksensa. Neito wiisastelee sitte mieheksi arwelewansa, kun wetäisi munan tuntumattomalle solmulle ja kärettömällä weitsellä jouhen halkaseisi. Ne tehtyä Wäinämöinen uuistaa pyyntönsä. Tyttö yhä wiekastellen jo waatii häntä wärttinän muruista wenettä laatimaan. Niin niistä walmihin saaneelle lupaa tulla, jos kirwes weistäessä ei koskene kiween. Wäinämöinen saapi wenettä weistämään ja lyöpi wahingossa polweensa. Lähtee siitä weren tukkiata tieustelevaan, käy tyhjään kahessaki paikassa, waan löytää kolmannesta.

- Tuopa kaunis Pohjan tytti,
Maan kuulu, ween walio,
Punasukkahan pukewi,
Kantokenkähän kapiwi,
5. Pani päällensä parasta,
Kaulallensa kaunihinta,
Ripehintä rinnoillensa,
Walkehinta warrellensa;
Istu ilman wempelellä,
10. Taiwon kaarella kajotti,
Pukemissa puhtahissa,
Walkehissa waattehissa.
Waka wanha Wäinämöinen
Ajoa karittelewi
15. Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.
Katsahtawi taiwahalle;
Kaari on kaunis taiwahalla.
Neiti kaunis kaaren päällä,
20. Kapo kaaren kannikalla,
Pitelewi pirtojansa.
Niisiänsä nostelewi,
Kultakangasta kutowi,
Hopiaista huolittawi,
25. Kultasesta sukkulasta,
Pirralla hopehisella.
Waka wanha Wäinämöinen
Sanan wirkki, noin nimesi:
"Tule neiti korjahani
30. Laskete rekoseheni!"
Neiti taiten wastoawi:
"Sitte sun mieheksi sanoisin,
Urohoksi arweleisin.
Jossa jouhen halkaseisit
35. Weitsellä kärettömällä,

- Ilman tutkamettomalla.
Munan solmuhun wetäisit,
Solmun tuntumattomaksi."
Waka wanha Wäinämöinen
40. Halki jouhen halkasewi
Weitsellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla.
Munan solmuhun wetäwi.
Solmun tuntumattomaksi.
45. Sano wanha Wäinämöinen:
"Jo olen jouhen halkassunna
Weitsellä kärettömällä,
Ilman tutkamettomalla.
Munan solmuhun wetänyt,
50. Solmun tuntumattomaksi;
Tule neiti korjahani,
Laskete rekoseheni!"
Neiti taiten wastoawi,
Sanowi sanalla tuolla:
55. "Emmä ennen tullekkana.
Ennen kun wenosen weistät
Keträwarteni muruista,
Kalpimeni kappaleista,
Kirwon käymättä kiwehen,
60. Kasan kalkahuttamatta."
Siitä wanha Wäinämöinen
Korjasta kohotteleksen;
Otti wärttinän muruja,
Keträwarren kiertimiä;
65. Weisti uorella wenettä.
Kalkutteli kalliolla.
Weisti päiwän, weisti toisen,
Weisti kohta kolmannenki;
Ei kirwes kiwehen koske,
70. Kasa kalka kalliohon.
Niin päiwällä kolmannella
Piru pontta pyörähytti,
Lempo tempasi tereä,
Hiisi wartta waapahutti;
75. Jo kirwes kiwehen käypi,
Kasa kalkko kalliohon.
Kirwes kilpisty kiwestä,
Kalpistihen kalliosta,
Polwehen pojan pätösen,
80. Warpahasen Wäinämöisen.
Sen lempo lihoille liitti,
Hiisi suonille sowitti;
Terä oli syömässä lihoa,
Warsi werta särpimässä;
85. Söip' on uelta lihoa,
Weti werta tuorehelta;
Weri wuotaen tulewi,
Hurme huppellehtamalla.
Waka wanha Wäinämöinen,
90. Tietäjä iän ikuinen,
Kaikkien sanojen salpa,
Ei se tuota tunnekkana.
Itse loihen loihtiaksi,
Sai itse saneliaksi,
95. Luki synnyt syitä myöten,
Luottehet lomina myöten.
Niin ei muista muutamia
Weren suuria sanoja,
Joista salpa saatahisi,
100. Luja lukko tuotahisi,
Noille rauan ratkomille,
Suu sinerwän silpomille.
Tulewalle tukkiaksi,
Salwaksi samoajalle.
105. Weri juoksewi jokena,
Hurme aallossa ajawi,
Polwesta pojan totisen,
Warpahasta Wäinämöisen.
Ei ollut sitä jokea,
110. Ei ojoa ollenkana,
Jok' ei tullut tulwillehen
Noita liikoja weriä.
Eik' ollut sitä mäkeä.
Eikä kummun kukkulata,
115. Eikä wuorta korkiata,
Jok' ei tullut tulwillehen
Polwesta pyhän urohon,
Warpahasta Wäinämöisen.

- Jopa tuskiksi tulewi,
 120. Läylemmäksi lankiawi,
 Painuwi pakolliseksi;
 Waka wanha Wäinämöinen
 Pani warsan waljahisin
 Ruskian reen etehen,
 125. Itse reuoksen rekehen,
 Kohennaksen korjahansa.
 Laski wirkkua witsalla,
 Helähytti helmiswyöllä;
 Wirku juoksi, matka joutu,
 130. Reki wieri, tie lyheni.
 Jo ajo awointa tietä
 Alimmaisehen talohon;
 Yli kynnyksen kysywi,
 Tietäjätä tieustawi:
 135. "Oisiko talossa taassa
 Rauan raannan katsojoo.
 Tämän tulwan tukkioa,
 Weren summan sulkioa?"
 Oli lapsi lattialla,
 140. Imewäinen istumassa;
 Lausu lapsi lattialta,
 Imewäinen istuwalta:
 "Ei ole talossa taassa
 Uron tuskan tuntioa,
 145. Rauan raannan katsajoo.
 Puun jälen puhelioa.
 Ompi toisessa talossa.
 Aja toisehen talohon."
 Waka wanha Wäinämöinen
 150. Laski wirkkua witsalla,
 Helähytti helmiswyöllä;
 Ajoa suhuttelew
 Ylimmäistä tietä myöten,
 Ylimmäisehen talohon.
 155. Kysy kynnyksen takoo,
 Ano alta ikkunaisen:
 "Oisiko talossa taassa
 Rauan raannan katsojoo.
 Tämän tulwan tukkioa,
 160. Weren summan sulkioa?"
 Akka on wanha waipan alla,
 Kieli palku pankon päässä,
 Akka wanha kolmihammas,
 Entinen talon emäntä.
 165. Tuli akka ikkunahan,
 Siitä noin sanoiksi saatti:
 "Ei ole talossa taassa
 Uron tuskan tuntioa,
 Wammojen wakittajoo,
 170. Suonikosken sortajoo,
 Salpoa werisatehen,
 Weritulwan tukkioa.
 Ompi toisessa talossa.
 Aja toisehen talohon."
 175. Waka wanha Wäinämöinen
 Laski wirkkua witsalla,
 Helähytti helmiswyöllä;
 Ajoa suhuttelew
 Äärimmäistä tietä myöten,
 180. Äärimmäisehen talohon.
 Yli kynnyksen kysywi,
 Lausu lakkapuun takoo:
 "Oisiko talossa taassa
 Rauan raannan katsojoo,
 185. Tämän tuiman tukkioa,
 Weren kumman sulkioa?"
 Ukko on uunilla asuwa,
 Halliparta harjun alla;
 Ukko uunilta urahti,
 190. Halliparta paukutteli;
 "Sulettun' on suuremmatki,
 Tukittuna tuimematki,
 Jalommatki jaksettuna,
 Woituna wäkwämmätki,
 195. Luojan kolmella sanalla,
 Pyhän synnyn säätämällä,
 Joet suista, järwet päistä,
 Kosket kowat kuohumilta,
 Selät niemien nenistä,
 200. Kannakset kapeimmilta."

Neljäs Runo.

Wäinämöinen nousee reestä ja pistäksen pirttiin. Tuoaan astia weren juosta, wähäpä siitä. Ukko ouostu weren paljoutta ja olisi loihtia, waan ei muista itse rauan syntyä. Sen Wäinämöinen hänelle kertoo ja siitä ukko alkaa muita sanoja lukea. Niillä salpaa hän weren, sitoo suonet, panee siitä poikansa tekemiä woiteita päälle ja kääri siteen ympärille. Wäinämöinen kiwuista päästyä paranee entistä ehommaksi ja kiittää julkista taiwaan jumalata joka näin oli hänelle awun antanut.

- Siitä wanha Wäinämöinen
Itse korjasta kohosi;
Nousi reestä nostamatta,
Yleni ylentämättä.
5. Tuosta pirttihin tulewi,
Alle kattojen ajaksen.
Tuoahan hopia tuoppi
Kulta kannu kannetahan;
Ei weä wästäkänä,
10. Pikkustakana piätä,
Werta wanhan Wäinämöisen,
Hurmetta jalon jumalan.
Ukko uunilta urahti,
Halliparta paukutteli:
15. "Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi!
Wert' on seitsemän wenettä,
Kantokorwoa kaheksan,
Sun polonen polwestasi,
20. Lattialle laskettuna.
Muistaisin sanoja muita,
Suuria weren sanoja,
Waan en arwoa alusta,
Missä rauta syntynynnä."
25. Sillon wanha Wäinämöinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Itse tieän rauan synnyn,
Arwoan alun teräksen;
Wesi on wanhin weljeksiä,
30. Rauta nuorin weljeksiä,
Tuli kerran keskimmäinen.
Tuli tuhmaksi rupesi,
Walkia warattomaksi;
Yleni ylen ehoksi,
35. Kaswo aiwan kauhiaksi.
Poltti maita, poltti soita,
Paljo maita, paljo soita,
Sinä suurra poutawuonna,
Pahana palokesänä,
40. Tuliwuonna woimatonna.
Pääsi rauta piilemähän,
Piilemähän, säilymähän."
Ukko uunilta urahti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
45. "Missä sillon rauta piili,
Missä piili, kussa säily,
Sinä suurra poutawuonna,
Pahana palokesänä?"
Waka wanha Wäinämöinen
50. Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Tuolla sillon rauta piili,
Sekä piili, jotta säily,
Pitkän pilwen rannan päällä,
Tammen latwassa tasasen,
55. Nuoren neitosen nisissä,
Kaswawaisen kainalossa.
Oli siellä neljä neittä,
Koko kolme morsianta,
Utarilla uhkuwilla,
60. Nännillä pakottawilla.
Lypsit maalle maitojansa,
Uhkutit utariansa;
Yksi lypsi mustan maion,
Toinen walkian walutti,
65. Kolmansi tulipunasen.
Ku on lypsi mustan maion,
Siitä synty melto rauta;
Ku on walkian walutti,
Siit' on saatu räakkyrauta;
70. Ku lypsi tulipunasen,
Siit' on tehtynä teräkset.

- Siitä sillon rauta piili,
Wuoen piili, toisen säily,
Heiluwassassa hettehessä,
75. Läkkywässä lähteheessä,
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella,
Jossa joutsenet muniwat,
Hanhi pojat hautelewi.
80. Susi juoksi suota myöten,
Karhu kangasta samoten;
Susi nosti suosta mullan,
Karhu rauan kankahasta.
Niin joutu jumala tielle,
85. Näki mustia muria
Suen sorkan nostimilla,
Karhun kantapään sioilla.
Sanowi sanalla tuolla:
'Woi sinua rauta raukka!
90. Kun olet kurjassa tilassa,
Matalaisessa majassa,
Suolla sorkissa sutosen,
Aina karhun askelissa.'
Senpä päiwyen perästä
95. Rauta suosta sotkettihin,
Maan liasta lietsottihin,
Wetelästä welottihin."
Ukko uunilta urahti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
100. "Siitäkö se rauta synty,
Siitäkö teräs sikesi?"
Waka wanha Wäinämöinen
Itse wirkki, noin nimesi:
"Eipä wielä siitäkänä,
105. Ei perän pereäkänä.
Eipä synny rauta raukka
Ilman tuimatta tuletta,
Eikä kaswa karkiaksi
Ilman weessä kastumatta.
110. Wietihin sepon pajahan,
Alle ahjon Ilmarisen.
Sano seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen:
'Jos ma sun tulehen työnnän,
115. Alle ahjoni ajelen,
Tulet kowan korkiaksi,
Ylen kaswat kauhiaksi,
Wielä weistät weikkoasi,
Lastuat emosi lasta.'
120. Sillon wanno rauta raukka,
Wanno waikian walansa,
Ahjolla, alasimella,
Wasarilla, walkkamilla:
'Ompa puita purrakseni,
125. Kiwen syäntä syöäkseni,
Etten weistä weljeäni,
Lastua emoni lasta.'
Sillon seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
130. Rauan työntäwi tulehen,
Alle ahjonsa ajeli;
Tako rauan raukiaksi,
Kasti weessä karkiaksi.
Koitti seppo kielellänsä,
135. Hywin maisto mielellänsä,
Teräksen tekemujuja,
Rauan karkasuwesia.
Sano seppo Ilmarinen:
'Ei nämät hywät minulle
140. Teräksen tekowesiksi,
Rautojen rakentomaiksi.
Mehiläinen meiän lintu!
Lennä tuonne liihyttele,
Yheksän meren ylitse,
145. Meripuolen kymmenettä;
Lennä soita, lennä maita,
Lennä kalton kankahia;
Tuo simoa siiwessäsi,
Kanna mettä kielessäsi,
150. Seitsemästä heinän päästä,
Kuen ruohosen nenästä,
Teräksille tehtäwille,
Rauoille rakettawille.'
Herhiläinen Hiien lintu

155. Katselewi, kuuntelewi;
Katsowi katon rajasta,
Alta tuohen tuiotteli,
Rautoja rakettaissa,
Teräksiä tehtäissä.
160. Kanto käärmehen kähyjä,
Maon mustia mujuja,
Sisiliskon silmänteitä,
Sammakon salawihoja,
Teräksille tehtäwille,
165. Rauoille rakettawille.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Luuli mettä kantanehen,
Simoa kulettanehen.
170. Sanan wirkki, noin nimesi:
'Ka nämät hywät minulle
Teräksen tekowesiksi,
Rautojen rakentomaiksi.'
Oli aikoa vähänen,
175. Pikkuruinen piiramata;
Jopa suuttu rauta raukka,
Sekä suuttu, jotta syänty,
Petti waiwanen walansa,
Söi kun koira kunniansa;
180. Weisti raukka weljeänsä,
Lastusi emonsa lasta,
Kuni lipsahti lihaan,
Käwi polwehen polosen,
Weren päästi juoksemahan,
185. Hurmehen hurahamahan."
Ukko uunilta urahti,
Parta laulo, pää järähti:
"Jo nyt tieän rauan synnyn,
Tajuan tawat pahimmat.
190. Ohoh sinua rauta raukka,
Rauta raukka koito kuona!
Joko suureksi sukesit,
Kaswoit aiwan kauhiaksi,
Kun sa loukoit luontoasi,
195. Sukuasi suin pitelit!
Et sä silloin suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,
Et kowin koriakana,
Et kowin kipunaskana,
200. Kun sa maitona makasit,
Rieskasena riuottelit,
Nuoren neitosen nisissä,
Kaswawaisen kainalossa,
Pitkän pilwen rannan päällä,
205. Tammen latwassa tasasen.
Etkä silloin suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,
Kun sa tietona lepäsit,
Seisoit selwänä wetenä,
210. Heiluwassa hettehessä,
Läikkywässä lähtehessä,
Suurimmalla suon selällä,
Tuiman tunturin laella.
Etkä silloin suuri ollut,
215. Etkä suuri, etkä pieni,
Kun sa suosta sotkettihin,
Wetelästä wellottihin,
Maan liasta lietsottihin,
Saatihin sawen seasta,
220. Käsikarwan kastumatta,
Warpahan riwestymättä.
Etkä silloin suuri ollut,
Etkä suuri, etkä pieni,
Kun sa kuonana kohisit,
225. Wannoit waiwanen walasi,
Ahjolla, alasimella,
Wasarilla, walkkamilla.
Tulit päästäsi pahaksi,
Tukastasi turmelluhuit,
230. Petit waiwanen walasi,
Söit kun koira kunniasi.
Ku käsiki pahalle työlle,
Kenp' on kehnolle kehotti?
Isäsikö, wai emosi,
235. Waiko wanhin weljiäsi,
Wai nuorin sisariasi,
Waiko muu sukusi suuri?

- Ei isosi, ei emosi,
Eikä wanhin weljiäsi,
240. Ei nuorin sisariasi,
Eikä muu sukusi suuri;
Itse teit tihua työtä,
Katkoit kalman karwallista.
Tule nyt työsi tuntemahan,
245. Pahasi parantamahan,
Ennen kun sanon emolle,
Wirkan wierin wanhemmalle;
Enempi emolla työtä,
Waiwa suuri wanhemmalla,
250. Kun poika pahoin tekewi,
Lapsi ankein asuwi.
Kukapa miehistä pätöwi,
Urohista kelpoawi,
Weren suuta sulkemahan,
255. Tulemata tukkimahan?
Kun ei lie minussa miestä,
Ukon pojassa urosta,
Tämän tulwan tukkiata,
Suonikosken sortajata,
260. Lemmoll' on käet lihawat,
Pahan miehen paksut sormet,
Tulewalle tukkiaksi,
Salwaksi samoajalle.
Liitä sormesi lihawa,
265. Paina paksu peukalosi,
Tukkeheksi tuiman reiän,
Paikaksi pahan weräjän.
Piäty weri juoksemasta,
Hurme huppellehtamasta,
270. Weri seiso, kuni seinä,
Asu hurme, kuni aita,
Kun miekka meressä seiso,
Saraheinä sammalessa,
Paasi pellon pientaressa,
275. Puu honka petäikössä.
Waan jos mieli laatinewi
Liikkua lipehimmästi;
Niin sä liikkuos lihassa,
Sekä luissa luistaellos.
280. Parempi sinun sisässä,
Alla kalwon kaunihimpi,
Suonissa sorottamassa,
Sekä luissa luistamassa,
Kun on maahan wuotamassa,
285. Rikkohin riwestymässä.
Syämessä sinun siasi,
Alla keuhon kellarisi;
Sinne siirräte wälehen,
Sinne juossos joutusasti.
290. Tyywy tyrris tippumasta,
Punanen putoamasta;
Kun et tyywy, niin tyrehy;
Tyyty ennen Tyrjän koski,
Joki Juortanan tyrehty,
295. Meri kuiwi, taiwas kuiwi,
Sinä suurra poutawuonna,
Tuliwuonna woimatonna.
Kun ei tuosta kyllä liene,
Wielä muistan muunki keinon,
300. Huuan Hiiestä patoa,
Helwetistä kattiloa,
Jolla werta keitetähän,
Hurmetta waristetahan,
Weren maahan wuotamasta,
315. Hurmehen hurahamasta."
Siit' on suonia siteli,
Päitä suonten solmieli,
Suonilankoja lukewi,
Sanoen sanalla tuolla:
310. "Soria on suonten waimo,
Suonetar soria waimo,
Soma suonten ketreäjä,
Sorialla ketrinpuulla,
Waskisella wärttinällä,
315. Rautasella rattahalla,
Tule tänne tarwitessa,
Käy tänne kutsuttassa,
Suonisykkyrä sylissä,
Kalwokääri kainalossa,
320. Suonia sitelemähän,

- Päitä suonen päättämähän.
Punaposki Tuonen pojka!
Puno nuoroa punaista
Wasten reittäsi wasenta,
325. Alla oikian kätesi,
Jolla suonia sitelen,
Päitä suonten solmielen."
Sillä suonia sowitti,
Päitä yhtehen yhytti,
330. Suuksutusten suuret suonet,
Waltasuonet wastatusten,
Limitysten pienet suonet.
Pani poikansa pajahan
Tekemähän woitehia,
335. Raswoja rakentamahan,
Noista heinän helpehistä,
Tuhatlatwan tutkamista,
Kut oli tuotu toisialta
Siitä kylmästä kylästä,
340. Jonk' ei oo kuultu, eikä nähty,
Ruohon kaiken kaswantoa.
Tuli poikanen pajasta
Tekemästä woitehia,
Raswoja rakentamasta;
345. Ne työnti ukon kätehen.
Niillä woiti Wäinämöistä,
Pahoin tullutta paransi.
Woiti alta, woiti päältä,
Woiti keskeä keralla,
350. Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Jumaloista turwa tulko,
Apu einetten emistä!
Warjele wakainen luoja,
355. Katso kaunoinen jumala,
Jottei wietäisi wioille,
Wammoille weäteltäisi!
Itse ilmonen jumala
Waljastele warsojasi,
360. Rakentele ratsujasi,
Aja kirjokorjinesi
Läpi luun, läpi jäsenen,
Läpi liikkuma lihojen,
Läpi suonen solmuttoman.
365. Paa hopia luun lomahan,
Kulta suonen sortumahan,
Luu lihan litistymähän,
Weri suonen solmelohon.
Mist' on kalwo katkenunna,
370. Sihen kalwo kaswattele;
Mistä luuta luikahtanna,
Sihen luuta luikahuta;
Mistä suonta sorkahtanna,
Sihen suonet solmiele;
375. Kusta werta weihlähtännä,
Sihen werta wierettele;
Kusta liikkunna lihoa,
Sihen liittäös lihoa."
Siitä silkillä sitowi,
380. Kapaloiji kaunosella,
Polwea pojan päätösen,
Warpahia Wäinämöisen.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
385. "Siteheksi luoja silkki,
Herran kalwo katteheksi,
Tälle polwelle hywälle,
Wakasille warpahille!"
Kun oli woiet päälle pantu,
390. Warsin katsehet wakaiset,
Sitte silkillä siottu,
Kapaloittu kaunoisella,
Pani se puoli pyörriksihin,
Wäinämöisen wäännyksihin.
395. Niin ukko kipuja käski,
Työnti tuskia kowia,
Keskelle kipumäkeä,
Kipuwuoren kukkulalle,
Kiwää kiwistähän,
400. Paasia pakottamahan.
Siitä wanha Wäinämöinen
Jo tunsi awun totisen;
Pian pääsi terweheksi,

- Liha kaswo kaunihiksi,
 405. Alta aiwan terweheksi,
 Keskeä kiwuttomaksi,
 Wieriltä wiattomaksi,
 Päältä nuurumattomaksi,
 Ehommaksi entistänsä,
 410. Paremmaksi muinostansa.
 Katsahtawi kaunihisti
 Päänsä päälle taiwosehen;
 Sanowi sanalla tuolla,
 Lausu tuolla lausehella:
 415. "Tuoltap' aina armot käywät,
 Merkit tuttavat tulewat,
 Ylähältä taiwosesta,
 Luota luojaan kaikkiiwallan.
 Jo nyt on julkinen Jumala,
 420. Harras hengen haltiani,
 Awun mulle antanunna
 Noissa tuskissa kowissa,
 Rauan raannoissa pahoissa,
 Teräksen tekowihoissa."

Wiies Runo.

Wäinämöinen lähtee kotia, laulaa ison suunnattoman kuusen matkalla ja kuun ja otawan latwalle. Kotia tulleelta kysyy Ilmarinen, mit' oli mielipahoissa. Sanoo Wäinämöinen Pohjolassa ihanan neien olewan Ilmarista kosiin kehottawa. Ilmarinen tästä arwelee Wäinämöiseltä itsensä Pohjolaan luwatuksi, eikä lupaa lähteä. Niin käskee Wäinämöinen häntä outoa kuusta katsomahan. Lähtee Wäinämöisen kera, tulee paikalle, nousee kuuta ja otawata latwasta ottamaan. Latwaan kohottua laulaa ison tuulen Wäinämöinen, joka kuusinensa, päiwinensä, wie Ilmarisen Pohjolaan. Siellä hän sepäksi kuultu pannaan sammon taonnalle. Rakentaa pajan, hankkii tuulet lietsomaan, ja takoo sammon, jonka sitte walmihina Pohjolan emäntä kiwimäkeen tallitsee. Ilmarinen itse, neien suostuttamatta, lähtee Pohjolasta kotia ja kertoo Wäinämöiselle sammon takoneensa.

- Waka wanha Wäinämöinen
 Kohta lähtewi kotia,
 Pani warsan waljahisin,
 Ruskian reen etehen,
 5. Itse reuoksen rekehen,
 Korjahan kohentelihen.
 Laski wirkkua witsalla,
 Helähytti helmiswyöllä,
 Wirkku juoksi, matka joutu,
 10. Reki wieri, tie lyheni,
 Jalas koiwunen kolasi,
 Korja kultanen kulisi.
 Ajawi, karettelwi
 Noita Wäinölän ahoja,
 15. Kalewalan kankahia,
 Itse tuon sanoiksi wirkki:
 "Syö susi unen näkiä,
 Tapa tauti Lappalainen;
 Ei sanot saawani kotia
 20. Enämpi eläwin silmin,
 Sinä ilmoissa ikänä,
 Kuuna kullan walkiana,
 Näille Wäinölän ahoille,
 Kalewalan kankahille."
 25. Siitä wanha Wäinämöinen
 Laulelewi, taitelwi;
 Lauło kuusen kukkalatwan,
 Kukkalatwan, kultalehwän.
 Latwan työnti taiwahalle,
 30. Puhki pilwien kohotti,
 Lehwät ilmoille lewitti,
 Halki taiwahan hajotti.
 Laulelewi, taitelwi;
 Lauło kuun kumottamahan
 35. Kultalatwa kuusosehen;
 Lauło oksille otawan.
 Ajawi, karettelwi
 Kohti kullaista kotia
 Alla päin pahoilla mielin,
 40. Kun oli seppo Ilmarisen,
 Takojan iän ikuisen,
 Luwannut lunastimeksi,
 Oman päänsä päästimeksi,
 Pimiähän Pohjolahan,

45. Summahan Sariolahan.
Seppo wastahan tulewi:
"Woi sie wanha Wäinämöinen,
Mit' olet pahalla mielin,
Kaiken kallella kypärin?"
50. Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Sinä seppo Ilmarinen,
Lankoni emoni lapsi,
Lähe neittä noutamahan,
55. Päättä kassa katsomahan,
Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta.
Kun on neiti Pohjolassa,
Impi kylmässä kylässä,
60. Jok' ei suostu sulhosihin,
Mielly miehiin hywihin;
Kiitti puoli pohjan maata,
Kun omi kowin koria,
Lihan läpi luu näkywi,
65. Luun läpi yin näkywi.
Saatat sie takoa sammon,
Kirjokannen kirjaella,
Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan."
70. Itse seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Joko sie minun menetit
Pimiähän Pohjolahan
Oman pääsi päästimeksi,
75. Itsesi lunastimeksi!
En sinä pitkänä ikänä,
Kuuna kullan walkiana,
Lähe Pohjolan tuwille,
Sariolan salwoksille,
80. Miesten syöjille sioille,
Urosten upottajille."
Sillon wanha Wäinämöinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ohoh seppo Ilmarinen,
85. Lähkös kuusta katsomahan,
Kun on nossut taiwahalle,
Puhki pilwien kohonnut,
Lehwät ilmoille lewennä,
Halki taiwahan hajonna.
90. Ompi kummat kuusosessa:
Kuu uusi kumottamassa,
Kultalatwa kuusosessa,
Ompi oksilla otawa."
- Läksit kuusta katsomahan
95. Tuonne Wäinölän aholle,
Sano wanha Wäinämöinen:
"Nyt sie seppo weikkoseni
Noskos kuuta noutamahan,
100. Otawaista ottamahan,
Kultalatwa kuusosesta."
Siitä seppo Ilmatinen
Nousi puuhun korkialle,
Ylähäksi taiwahalle;
105. Nousi kuuta noutamahan,
Otawaista ottamahan,
Kultalatwa kuusosesta.
Sillon wanha Wäinämöinen
Lauloa hyrähtelewi;
110. Laulo tuulen tuppurihin,
Ilman raiwohin rakenti.
Sanowi sanalla tuolla,
Lausu tuolla lausehella:
"Ota tuuli purtehesi,
115. Ahawa wenosehesi,
Wieä, wiillätelläksesi,
Pimiähän Pohjolahan."
Otti tuuli purtehensa,
Ahawa wenosehensa,
120. Wieä, wiillätelläksensä
Pimiähän Pohjolahan.
Siinä seppo Ilmarinen
Jopa kulki, jotta joutu,
Pimiähän Pohjolahan,
125. Summahan Sariolahan.
Kulki tuulen tietä myöten,
Ahawan rataa myöten,
Yli kuun, alatse päiwän,

- Otawaisten olkapäitse,
130. Pääty Pohjolan pihalle,
Sariolan saunatielle;
Eikä häntä koirat kuultu,
Eikä haukkujat hawattu.
Louhi Pohjolan emäntä,
135. Pohjan akka harwahammas,
Itse päätywi pihalle,
Itse ennätti sanoa:
"Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi;
140. Tulit tuulen tietä myöten,
Ahawan ratoa myöten,
Eikä koirat kohti hauku,
Eikä wirka willahännät."
Sano seppo Ilmarinen:
145. "Emmä tänne tullukkana
Kylän koirien kuluksi,
Willahäntien wihaksi,
Näillä ouoilla owilla,
Weräjillä wierahilla."
150. Siitä Pohjalan emäntä
Kysäsewi wierahalta:
"Oletko tullut tuntemahan,
Tuota seppo Ilmarista,
155. Takojata taitawinta?"
Se on seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Itse olen seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen."
160. Louhi Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harwahammas,
Pian pistihen tupahan,
Sanowi sanalla tuolla:
"Neityeni nuorempani,
165. Lapseni wakawimpani,
Pane päällesi parainta,
Kaunihinta kaulallesi,
Ripehintä rinnoillesi,
Warrellesi walkeinta;
170. Jo on seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Saanut sammon laaintahan,
Kirjokannen kirjantahan.
Tuopa kaunis Pohjan tytti,
175. Maan kuulu, ween walio,
Meni aittahan mäellä;
Kolme on aittoä mäellä,
Yksi on emosen aitta,
Se aitta parahin aitta.
180. Siellä on arkku arkun päällä,
Lipas lippahan lomassa;
Aukasi parahan arkun,
Kimahutti kirjokannen,
Löysi kuusi kultawyötä,
185. Wiisi willaista hametta;
Puki päällensä parasta,
Kaulallensa kaunihinta,
Ripeintä rinnoillensa,
Warrellensa walkeinta.
190. Siitä Pohjolan emäntä
Käytti seppo Ilmarisen
Tuolla Pohjolan tuwassa,
Sariolan salwoksessa.
Syötti miehen syöneheksi,
195. Juotti miehen juoneheksi,
Apatti alanenäksi,
Uuwutti unelliseksi;
Pani maata matkamiehen,
Neien wierehen wenytti.
200. Siitä Pohjolan emäntä
Itse tuon sanoiksi wirkki.
"Ohoh seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Saatatko takoa sammon,
205. Kirjokannen kirjaella,
Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
210. Niin saat neion palkastasi,
Työstäsi tytön ihanan."
Sillon seppo Ilmarinen

- Sanan Wirkko, noin nimesi:
"Jo taisin takoa Sammon,
215. Kirjokannen kirjaella,
Yhen joukkosen sulasta,
Yhen willan kylkyestä,
Yhen otrasen jywästä,
Yhen wärttinän muruista;
220. Kun olin taiwoista takowa,
Ilman kantta kalkuttawa,
Ilman alkosen alutta,
Riporihman tehtysättä."
Siitä seppo Ilmarinen,
225. Takoja iän ikuinen,
Läksi sammon laaintahan,
Kirjokannen kirjantahan.
Kysy paikalta pajoa,
Kaikkia sepinkaluja;
230. Ei pajoa Pohjolassa,
Pihtiä Pimentolassa,
Ei pajoa, ei paletta,
Ahjoa, alasintana,
Wasarua warttakana.
235. Sillon seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi Wirkki:
"Akat tuosta tuskautoho,
Herjat kesken heittäöhö;
Waan ei mies pahempikana,
240. Uros untelompikana."
Etsi ahjonsa alusta,
Leweyttä lietsehensä,
Pohjolan kiwimäellä,
Rautasella kalliolla,
245. Wuorella teräksisellä.
Löysi paikkaa palasen
Aloa aniwähäsen,
Johon paino palkehensa,
Lewitteli lietsehensä,
250. Alasimensa asetti.
Pani orjat lietsomahan,
Palkkalaiset painamahan;
Orjat lietso löyhytteli,
Palkkalaiset painatteli;
255. Lietso päiwän, lietso toisen,
Lietso kohta kolmannenki,
Syli syttä hartiolla,
Kynnärä kywentä päässä,
Waaksa muulla wartalolla,
260. Kortteli kowa nokea.
Jo päiwällä kolmannella
Itse seppo Ilmarinen
Katso ahjonsa alusta,
Lietsehensä liepehiä:
265. "Saako sampo walmihiksi,
Kirjokansi kirjatuksi?"
Ei saa sampo walmihiksi,
Kirjokansi kirjatuksi.
Siitä seppo Ilmarinen
270. Saapi tuulet lietsomahan;
Lietso tuulet löyhytteli,
Itä lietso, lietso länsi,
Etelä enemmän lietso,
Pohjanen puhu kowasti.
275. Lietso päiwän, lietso toisen,
Lietso kohta kolmannenki;
Päiwälläpä kolmanella
Itse seppo Ilmarinen
Katso ahjonsa alusta,
280. Lietsehensä liepehiä;
Sampo tungeksen tulesta,
Alta ahjonsa ajaksen.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
285. Takoa taputtelewi,
Lyöä lyyhäyttelewi,
Pajassa owettomassa,
Ilman ikkunattomassa.
Päiwät sampoa takowi,
290. Kirjokantta kalkuttawi,
Yöt on neittä miestyttäwi,
Impeä lepyttelewi.
Saipa sampo walmihiksi,
Kirjokansi kirjotuksi;
295. Ei saa impi miestytyksi,

- Neitonen lepytetyksi.
 Siitä jauho uusi sampo,
 Kirjokansi kiikutteli;
 Jauho purnon puhteheessa,
 300. Jauho purnon syötäviä,
 Purnon toisen myötäviä,
 Kolmannen kotipitoja.
 Niin ihastu Pohjan akka,
 Saatto sitte sammon tuonne
 305. Waaran waskisen sisähän,
 Pohjolan kiwimäkehen,
 Yheksän lukun taaksi.
 Sihen juuret juurruttele
 Yheksän sylen sywälle;
 310. Juuren juurti maaemähän,
 Toisen wesiwiertehesen,
 Kolmannen kotimäkehen.
 Itse seppo Ilmarinen,
 Takoja iän ikuinen,
 315. Allapäin pahoilla mielin,
 Kahta kallella kypärin,
 Jo tuossa ajatteli,
 Pitkin päätänsä pitäne
 Miten olla, kuin eleä,
 320. Pimiässä Pohjolassa.
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Ohoh seppo Ilmarinen,
 Laatisiko mieli mennä,
 Elomaille entisille?
 325. Sano seppo Ilmarinen:
 "Sinne mieleni tekisi
 Elomaille entisille,
 Kotihini kuolemahan."
 Louhi Pohjolan emäntä
 330. Syötti miehen, juotti miehen,
 Panewi perähän purren,
 Nosti tuulen tuulemahan;
 Sillä seppo Ilmarinen
 Matkasi omille maille,
 335. Kohti kullaista kotia,
 Entistä elosioa.
 Kysy wanha Wäinämöinen
 Ilmariselta sepolta:
 "Weli seppo Ilmarinen,
 340. Lankoni emoni lapsi,
 Joko laait uuen sammon,
 Kirjokannen kirjaelit?"
 Sano seppo Ilmarinen,
 Itse laatia pakisi:
 345. "Jopa jauho uusi sampo,
 Kirjokansi kiikutteli;
 Jauho purnon puhteheessa,
 Jauho purnon syötäviä,
 Purnon toisen myötäviä,
 350. Kolmannen pieltäviä."

Kuues Runo.

Lemminkäinen yrittäks Pohjan tyttöä kosihin. Emo kieltää lähtemästä, surmaa Pohjan noijilta pojalleen pelkäävä. Lemminkäinen jo päätänsä harjaawa nakkaa suan käestänsä lausumalla, sillon häntä surmattawan, konsa suka werta wuotanee. Niin waraeleksen ja lähtee matkalle. Tulee kylään, ajaa talo talolta ja kysyy jo kahestaki paikasta hewosensa riisujata. Ei saanut, ajaa eille Pohjolan pihalle. Kuulee tuwassa laulajoita ja pistäksen sisälle. Ihmetellään ku lienee outo, kun häntä ei koiratkana haukkune. Lemminkäinen wirkkaa ei siksi tulleeensakan ja alkaa lauloa. Niin laulo miehet kunne kunki tuwasta, yhen waan heitti laulamatta wanhan sokia ukon. Kysy ukko miksi häntäkin ei laulanut. Sanoo Lemminkäinen ei senlaiseen herjaan koskewansa. Tästä ukko suuttunut lähtee Tuonelan joelle siellä Lemminkäistä uottawa.

- Itse lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis kaukomieli,
 Lähtiäksensä kokewi,
 Tullaksensa toiwotteli
 5. Pohjan poikajen tulille,
 Lapin lasten tanterille.
 Kesän kengitti hewoista,
 Talwen rautoja rakenti,
 Waljasti tulisen ruunan
 10. Tulisella tanterella;
 Wesi tippu wempelestä,

- Raswa rahkehen nenästä.
Niin sanowi Lemminkäinen:
"Oi emoni, waimo wanha,
15. Jospa paitani pesisit
Mustan käärmehen mujuilla,
Kesäkuilla kuiwoaisit,
Mun kosihin mennäkseni
Neittä kylmästä kylästä,
20. Piikoa Pimentolasta."
Emo kielteä käkewi,
Warotteli waimo wanha:
"Ellös menkö poikueni
Ilman tieon tietämättä,
25. Ilman taion taitamatta,
Pohjan poikajen tulille,
Lapin lasten tanterille;
Siellä Lappi laulanewi,
Tunkenewi Turjalainen,
30. Suin sytehen, päin sawehen,
Kypenihin kyynäsarsin,
Koprin kuumihin porohin."
Niin sanowi Lemminkäinen:
"Jo minua noiat noitu,
35. Noiat noitu, kyyt kiroili,
Koki kolme Lappalaista,
Yhtenä kesäissä yönä,
Alasti alakiwellä,
Ilman wyöttä, waattehitta.
40. Sen werran minusta saivat,
Min kirwes kiwestä saapi,
Napakaira kalliosta,
Järky jäästä iljanesta,
Tuoni tyhjästä tuwasta.
45. Jos tahon tasalle panna,
Miesten werroille weteä,
Itse laulan Lappalaisen,
Itse tungen Turjalaisen,
Käsin kalman kattilahan,
50. Koprin ilmahan kowahan,
Polwin hyytä hyppimähän,
Säärin jäätä särkemähän,
Riitettä repäsemähän;
Laulan halki hartionsa,
55. Puhki leukansa puhelen,
Paian kauluksen kaheksi,
Rikki rintalastasesta."
Emo kielteä käkewi,
Warotteli waimo wanha:
60. "Ellös wainen poikueni
Lähkö neittä Pohjolasta,
Piikoa Pimentolasta;
Tuho ainaki tulewi,
Hukka lieto Lemminkäistä,
65. Tuho poikoa pätöistä.
Ei sinussa laulajaa,
Pohjan poikien sekahan,
Etkä tunne kieltä Turjan,
Maha lausua Lapiksi."
70. Sillon lieto Lemminkäinen,
Oli päätänsä sukiwa,
Hapsiansa harjaawa,
Lähtiäksensä kosihin,
Mennäksensä Pohjolahan.
75. Suan orrelle ojensi,
Harjan paino patsahasen;
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Sillon on hukka Lemminkäistä,
Tuho poikoa pätöistä,
80. Kun suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi."
Siitä läksi Lemminkäinen
Wasten kieltoa emonsa,
Warotusta vanhempansa.
85. Missä mies waraeleksen?
Jo wähin waraeleksen
Owen suussa alla orren,
Pirtin pihtipuolisessa,
Weräjillä wiimmesillä.
90. Ei oo ne warat wäkewät,
Missä mies waraeleksen?
Korwalla tulisen kosken,
Pyhän wirran pyörteheessä;
Siinä mies waraeleksen,

95. Hyöteleksen, wyöteleksen,
Rautapaitohin paneksen,
Teräswoihin telkitäksen.
Sanowi sanoilla näillä:
"Mies on lustuissa lujempi,
100. Rautapaiassa parempi,
Teräswoyössä tenhosampi,
Noien noitien noroille,
Tietomiesten tienohille,
Jottei huoli huonommista,
105. Tottele hywiäkänä."
Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswoyllä;
Wirku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, tie lyheni.
110. Ajo päiwän, ajo toisen,
Kohta kolmannen ajawi.
Kylä wastahan tulewi;
Ajoa suhuttelewi
Alimmaista tietä myöten
115. Alimmaisehen talohon.
Yli kynnyksen kysywi,
Lausu lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa taassa
Rinnukseni riisujaa,
120. Aisani alentajoa,
Luokin lonkahuttajoa?"
Lausu lapsi lattialta,
Poika portahan nenältä:
"Ei ole talossa taassa
125. Rinnuksien riisujaa,
Aisojen alentajoa,
Luokin lonkahuttajoa."
Mitä huoli Lemminkäinen;
Laski wirkkua witsalla,
130. Helähytti helmiswoyllä,
Ajoa suhuttelewi
Keskimmäistä tietä myöten
Keskimmäisehen talohon.
Yli kynnyksen kysywi,
135. Lausu lakkapuun takoa:
"Oisiko talossa taassa
Rinnukseni riisujoa,
Aisani alentajoa,
Luokin lonkahuttajoa?"
140. Lausu akka lattialta,
Kielipalku pankon päästä:
"Kyllä saat talosta taasta
Rinnuksesi riisujaita,
Aisasi alentajaita,
145. Luokin lonkahuttajaita;
Ompa kyllä kymmenenki,
Saatpa jos tahot satoja,
Jotka sulle kyyin saawat,
Antawat ajohewosen,
150. Yli meret mennäksesi,
Lammit luikahellaksesi,
Isäntäsi iltaselle,
Emäntäsi einehelle,
Muun perehen murkkinalle.
155. Saaha kukkona kujahan,
Kanan lassa kartanolle,
Mennä kynsin kynnyksessä,
Poikkipuolin portahalla,
Siwun sintsin lattialla."
160. Mitä huoli Lemminkäinen,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Oisi akka ammuttawa,
Koukkuleuka kolkattawa."
Laski wirkkua witsalla,
165. Helähytti helmiswoyllä;
Ajoa suhuttelewi
Wierimmäistä tietä myöten
Wierimmäisehen talohan.
Niin pihalle tultuansa
170. Lyöpi maata ruoskallansa;
Utu nousi ruoskan tiestä,
Mies nuori u'un seassa,
Sepä riisu rinnuksia,
Sepä aisvoja alenti,
175. Sepä luokit lonkahutti.
Siitä lieto Lemminkäinen
Itse korwin kuuntelewi;

- Kuuli ulkoa runoja,
Läpi sammalen sanoja,
180. Läpi lauan laulajoina,
Läpi seinän soittajoina.
Meni nurkasta tupahan,
Sai sisähän salwomesta,
Jott' ei häntä koirat kuultu,
185. Eikä haukkujat hawattu.
Tupa oli täynnä tuppisuita,
Jakku miehiä jaloja,
Siltalauat laulajoina,
Owen suu osoawia,
190. Siwuseinä soittajoina,
Peripenkki tietäjiä,
Karsina karehtioita;
Nuo laulowat Lapin wirttä,
Hiien wirttä winguttiwat.
195. Itse Pohjolan emäntä
Liikku sillan liitoksella,
Lieho keskilattialla.
Sanowi sanalla tuolla:
"Olipa tässä ennen koira,
200. Rakki rauan karwallinen,
Lihan syöjä, luun puria,
Weren uuelta wetäjä;
Mi sinä lienet miehiäsi,
Ja kuka urohiasi,
205. Kun ei sua koirat kuultu,
Eikä haukkujat hawattu."
Sano lieto Lemminkäinen:
"En mä tänne tullutkana
Tawoittani, tieottani,
210. Mahittani, maltittani,
Ilman innotta isäni,
Waruksitta wanhempani,
Suuhun Untamon susien,
Kitahan kirokawetten."
215. Siitä lieto Lemminkäinen
Itse löihen loihtiaksi,
Laikahutti laulajaksi;
Laulo laulajat parahat
Pahimmiksi laulajoina,
220. Kiwikintahat kätehen,
Kiwiharkko hartioille,
Kiwilakki pääläelle,
Kiwet suuhun syrjin syösti,
Paaet lappehin lapeli,
225. Parahille laulajille,
Tietäwimmille runoille.
Niin laulo mokomat miehet
Kissan kirjawan rekehen,
Kissan tuonne kiiätellä,
230. Eteämmä ennätellä,
Pohjan pitkähän perähän,
Lapin laajahan salohon,
Kuss' ei kule karjan kynsi,
Waelle hewosen warsa.
235. Ja laulo mokomat miehet
Lapin laajalle lahelle,
Miesten syöjälle selälle,
Urosten upottajalle,
Josta welhot wettä juowat,
240. Tulikulkut tuioawat.
Ja laulo mokomat miehet
Rutjan koskehan kowahan,
Kinahmehen ilkiähän,
Johon puut päin putoowat,
245. Perin wieriwät petäjät,
Hongat latwoin lankiawat.
Siinä lieto Lemminkäinen
Laulo nuoret, laulo wanhat,
Laulo kerran keski laaun,
250. Yhen heitti laulamatta
Ulappalan ukko wanhan,
Ukko wanhan umpisilmän.
Niin ukko sanoiksi wirkki:
"Oi sie lieto Lemmin poika,
255. Laulot nuoret, laulot wanhat,
Laulot kerran keski laaun,
Niin miks et minua laula?"
Se on lieto Lemminkäinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
260. "Niin siks en sinua laula,

- Kun sä miessä nuorempana
Makasit oman emosi,
Wanhempasi waiwuttelit;
Itse herjasit heposet,
265. Juoksuttelit suorajouhet,
Suon selällä, maan nawalla,
Ween liiwan liikkumilla."
 Ulappalan ukko wanha,
Ukko wanha umpisilmä,
270. Kowin suuttu ja wihastu;
Meni ulos usta myöten,
Pihalle wajoa myöten,
Juoksi Tuonelan joelle,
Siellä katso Kaukomieltä,
275. Wiikon wuotti Lemminkäistä.

Seitsemäs Runo.

Lemminkäinen kysyy Pohjolan akalta tyttöä puolisosuksensa ja pannaan ansiotyölle hirweä Hiien nurmien periltä hiihtämään. Laatii uuet sukset ja lähtee metsälle uhkaamalla ei sitä olewan jota suksillansa ei saawuttaisi. Hiisi kuultua uhkaamisen tekäsi hirwen jota Lemminkäinen tawottelee siks että sukset muutamassa lujassa potkaamassa taittuwat poikki. Siitä hän metsämiehen tawoin lu'uilla ja metsän haltioita rukoelemisella kokee saalihinsa saaha, joka wiimmen toki luonnistuki. Niin toistaa hän anomuksensa ja pannaan uuelle työlle Hiien hewoista suistamaan. Sen suistaa ja pyytää kolmannesti tyttöä. Nyt määrätään hänelle työksi yhdellä yrittämällä joutsen Tuonelan joesta ampua. Lähtee Tuonelan joelle ja surmataaan ukolta, joka siellä oli häntä wahtaawa. Päälliseksi hakkaa hänen Tuonen poika wiieksi muruksi miekallansa.

- Niin sanowi Lemminkäinen:
"Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta,
En tuota pahoin pitäisi;
5. Sylissäni syöessäni,
Käsissäni käyessäni,
Selässäni seistessäni,
Maatessa mahani alla."
 Sano Pohjolan emäntä:
10. "Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa hiihat Hiien hirwen
Hiien peltojen periltä."
 Sillon lieto Lemminkäinen,
15. Itse kaunis Kaukomieli,
Sykysyn lylyä laati,
Kesän ketti kalhuansa,
Päiwän sauoa salitti,
Toisen toista kirjotteli.
20. Saipa sukset walmihiksi,
Kalhunsa kanineheksi.
Sillon lieto Lemminkäinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei olle sitä metsässä
25. Jalan neljän juoksewata,
Kut' ei näillä yllätetä,
Kaunihisti kannateta,
Kalhuilla pojan Kalewan,
Laatimilla Lemminkäisen."
30. Päyty Hiisi kuulemassa,
Jumala tähyämässä;
Hiisi hirwiä rakensi,
Jalopeuroa sukesi,
Pään mäkäsi mättähästä,
35. Jalat rannan raippasista,
Sääret aian seipähistä,
Selän aian aiaksesta,
Korwat lammin lumpehista,
Ketun kuusen koskuesta,
40. Muun lihan lahosta puusta,
Silmät kuukkunan kiwestä.
 Laski kättä lautaselle,
Itse neuo hirweänsä,
Kun kukin sukimoansa,
45. Itse ilmoin luomoansa:
"Nyt sie juokse Hiitten hirwi,
Jalkoa jalo tewana,
Poropetra poimettele,
Poron poikimasiolle,
50. Lapin lasten tanterille."
 Siitä juoksi Hiitten hirwi,

- Jalkasi jalo tewana,
 Poropetra poimetteli,
 Pohjan aitojen peritse,
 55. Lapin lastutanteritse;
 Potkasi koan owea,
 Kaato kattilat tulelta,
 Selin keiton keikahutti,
 Lihat tuhkahan tuherti,
 60. Liemet lieteheh lewitti,
 Itse eillehen menewi.
 Lapin lapset itkemähän,
 Lapin koirat haukkumahan,
 Kylän naiset nauramahan.
 65. Tuli weitikkä werewä,
 Sano kaunis Kaukomieli:
 "Mitä täällä immet itki,
 Mitä täällä naiset nauro,
 Kuta täällä koirat haukku?"
 70. "Juoksi tästä Hiitten hirwi,
 Jalkasi jalo tewana,
 Poropetra poimetteli;
 Potkasi koan owea,
 Kaato kattilat tulelta,
 75. Selin keiton keikahutti,
 Lihat tuhkahan tuherti,
 Liemet lieteheh lewitti,
 Itse eillehen menewi."
 Siitä weitikkä werewä
 80. Lykkäsi lyllyn lumelle,
 Kun on woina wuolakenna;
 Kanto kattawan awuksi,
 Kun on kiitävän hawukan;
 Kanto kaksi sauoansa
 85. Kahen puolin kalhustansa;
 Saan makso sauwa markan,
 Toinen ruskian reposen.
 Siitä kerran potkasewi
 Silmän sintämättömähän,
 90. Potkasewi kerran toisen
 Korwan kuulemattomahan,
 Potkasewi kolmannenki
 Jo tawotti Hiien hirwen.
 Kokan koiwusen rakenti,
 95. Tarhan tammisen tawotti:
 "Siinä seiso Hiien hirwi,
 Poropetra poimettele!"
 Selkeä silittlewi,
 Taljoa taputtelewi:
 100. "Sopisipa taassa maata
 Nuoren neitosen keralla."
 Siitä kiihty Hiien hirwi,
 Poropetra potkimahan;
 Kokan koiwusen lewitti,
 105. Tarhan tammisen hajotti,
 Itse eillehen menewi.
 Siitä weitikkä werewä
 Wielä kerran potkasewi,
 Lysmätti lyly läwestä,
 110. Taittu kalhu kannan tiestä,
 Sauwa katki kään siasta,
 Toinen somman suowerosta.
 Itse juoksi Hiien hirwi,
 Jottei päätänä näkynnä,
 115. Silmän sintämättömäksi,
 Korwan kuulemattomaksi.
 Siitä lieto Lemminkäinen,
 Itse kaunis Kaukomieli,
 Wielä muisti muunki keinon,
 120. Toki toisen tien osasi;
 Sauowi sanalla tuolla,
 Lausu tuolla lausehella:
 "Joko hiihan hiljalleni,
 Werkkahalleni wetelen;
 125. Hiljallehen huono käypi,
 Sauwan woimaton pitäwi.
 Heitän poies heinäkengät,
 Panen talwitallukseni,
 Sykysyiset syylinkini,
 130. Metsolahen mennäkseni,
 Metsän tyttöjen tyköhön,
 Sinipiikojen pihalle,
 Hawulinnan liistehille.
 Minun sukseni kuluwat,

135. Hopiaiset hoikkenewat;
Otan Hiien hienot sukset,
Lemmon leppäset siwakat,
Niillä hiihan Hiien maita,
Lemmon maita löyhyttelen,
140. Hiihan kohti korwen rannan,
Salon sintävän sisälle.
Tuolta korpi kuummottawi,
Tuolta sintäwi sinerwä;
Tuonne mieleni tekewi,
145. Aiwoni ajattelewi,
Muien miesten metsimaille,
Urosten eräsaloille.
Otan kolme kairoani,
Wiisi willa hänteäni,
150. Seitsemän sepeliäni;
Kohottelen koiriani,
Jouuttelen jousiani,
Suksiani suin puhelen.
Suksi on jalkoa sukua,
155. Jousi kättä joukkioa,
Päre nuoli, puu wasama.
Koirani keränä wieri,
Kylän kukka kuulusana,
Sukseni ma'a matona.
160. Niin on häntä koirallani,
Kun komehin korpikuusi;
Niin on silmät koirallani,
Kun on suurin suitsirengas;
Niin on hammas koirallani,
165. Kun on wiikate Wirossa.
Sinä koirani komehin,
otukseni oiwallisin!
Juoksuttele, jouwuttele,
Ahomaita aukehia;
170. Juokse tuonne toisualle
Mielusahan metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan.
Kowa ilma koskenewi,
Rakkihini rapsuawi,
175. Niin minä sanon mokomin,
Sanon, kun sano isoni:
Tellerwo Tapion neiti,
Mielikki metsän miniä!
Kukuttele kairoani,
180. Haukuta hakioani,
Sisällä salon sinisen,
Korwen kultasen koissa.
Wäänä wainu wempelelle,
Tuhku kaarelle siwalla,
185. Lyö löyly etempääki,
Kanna wainu kaukempoa,
Tulla koiran sieramihin,
Wilullaki, wihmoillaki,
Säillääki, satehillaki;
190. Jotta koiran kohti juosta,
Penun julki julkotella,
Mielusassa metsolassa,
Tarkassa Tapiolassa.
Niinp' ennen sano isoni,
195. Wieri waltawanhempani,
Kun ei koira kohti juossut,
Penu oikein osannut:
Ku on koirani kokenut,
Mikä hallin haittaellut;
200. Ku on tukki koiran turwan,
Wainukullan salpaeli
Kun ei koira kohti hauku,
Penu oikein osoa?
Kyllä tieän koiran synnyn,
205. Arwoan alun penuen:
Tuulelt' on penuen tunti,
Ahawalta koiran alku.
Portto Pohjolan sokia,
Ulappalan umpisilmä,
210. Perin tuulehen makasi,
Pallehin pahaan säähän,
Selin luoen luotehesen,
Kaltoin kaarnapohjasehen.
Tuuli nosti turkin helmat,
215. Ahawa hamehen helmat,
Teki tuuli tiineheksi,
Ahawa awulliseksi.

- Mitä kantawi kohussa.
Koiran tuo kohussa kanto,
220. Penun alla pernojensa,
Maksoissansa maan itikan.
Ku kanto kapalonuorat?
Hawon akka raiwokerta,
Se kanto kapalonuorat,
225. Lapsen karkian kapalon,
Liinoissansa liikutteli,
Helmoissansa heilutteli.
Penitar waliwo waimo,
Ulappalan umpisilmä!
230. Tule lasta päästämähän,
Poikoa perittämähän;
Tuli lukko koiran suuhun,
Haitta haukun hampahisin,
Ota lukko koiran suusta,
235. Haitta haukun hampahista;
Ota sulkku suun eestä,
Kapu kielen kantimesta,
Anna koiran kohti juosta,
Penun oikein osata.
240. Lähen nyt miehistä metsälle,
Urohista ulkotöille;
Lepy lehto, kostu korpi,
Taiwu ainoinen Tapio!
Ihastu jumalan ilma,
245. Miehen mennessä metsälle!
Ota metsä mieheksesi,
Urohoksesi Tapio,
Korpi kolkkipojaksesi!
Soita metsä kanteletta,
250. Kukuta salo käkeä.
Jotta kulta kuunteleisi,
Hopia tilin tekisi,
Alla kuusen kultalatwan,
Alla kaunihin katajan.
255. Matalainen mulla mahti,
Lyhykäinen onnen lykky,
Sukset kultaset kuluwat,
Hopiaiset hoikkenewat;
Ikäwä minun tulewi,
260. Ikäwä tulettelewi,
Kun ei oo kullan muuttajoa,
Hopian wajehtajoa.
Ikäw' on iloton ilta,
Päiwä pitkä saalihiton.
265. Joko suuttu suuri luoja,
hallan antaja wihastu,
Kun ei anna aionkana,
Harwonkana hoiwauta?
Ellös suuttuo jumala,
270. Maan pitäjä pillastuo;
Toki anna aiallani,
Iälläni ilmauta,
Kun ma ainosin anelen,
Kielin kullan kuikuttelen.
275. Miks et anna antoluoja,
Lupoa luja jumala?
Ei ne muutkana paremmat,
Eikä pyytäjät pyhemmät;
Eipä miesten muienkana
280. Sinisemmät silmiripset,
Koriammat kulmakarwat,
Jalan heitto hempiämpä.
Muut ne wiewät wiekkahuulla,
Muut ottawat ounahuulla,
285. Mie en weisi wiekkahuulla,
En ottaisi ounahuulla,
Weisin waiwani näöstä,
Ottaisin omasta työstä.
Mikä mieli, mikä muutos,
290. Mielusassa metsolassa;
Entinen metsän emäntä
Oli kaunis katsannolta,
Ihana imertimiltä,
Käet olit kullan käärehissä,
295. Sormet kullan sormuksissa,
Pää kullan pätimehissä,
Tukat kullan suortuwissa,
Korwat kullan koltuskoissa,
Silmäripset simpukoissa;
300. Nykynen metsän emäntä

- Ruma on warsin rungoltansa,
 Ilkiä imertimiltä,
 Käet on witsakäärehissä,
 Sormet witsasormuksissa,
 305. Pää witsa päätinehissä,
 Tukat witsa suortuwissa,
 Korwat witsa koltuskoissa,
 Kaula witsa helmilöissä.
 Missä nyt antaja asuwi,
 310. Eläwi hyvä emäntä,
 Puhas muori puuhoawi?
 Tuolla antaja asuwi,
 Eläwi hyvä emäntä;
 Puhas muori puuhoawi,
 315. Sakaroilla sarwilinnan,
 Metsän linnan liepehillä.
 Eilen mie käwin metsässä,
 Kolm' on linnoa metsässä;
 Yksi puinen, toinen luinen,
 320. Kolmansi kiwinen linna,
 Se linna emännän linna,
 Kuus' on kulta ikkunoa
 Kunki linnan kulmanteella.
 Mie katsoin sisähän noista,
 325. Siellä antajat asuwat,
 Ja wiruwat wiljan eukot.
 Mielikki metsän emäntä,
 Puhas muori, muoto kaunis!
 Lyöte lykkywaattehisin,
 330. Antipaitohin panete;
 Aukase metinen arkku,
 Mesilipas liikahuta,
 Metiselä mättähältä,
 Kultaselä kunnahalta.
 335. Tuo mulle metsän olutta,
 Metsän mettä juoakseni;
 Metsässä' on olutta paljon,
 Metsässä mesi makia.
 Hiero kahta kämmentäsi
 340. Nyperrä hypehiäsi,
 Pane kulta kulkemahan,
 Hopia waeltamahan,
 Wasten miestä walkiata,
 Kowin koiwun karwallista.
 345. Metsolan metinen neiti,
 Metsän piika pikkarainen!
 Soittelos mesinen pilli,
 Simapilli piiparoiä,
 Korwalle ehon emännän;
 350. Et emäntä lienekkänä,
 Jos et piikoa pitäne,
 Sata piikoa pitäne,
 Tuhät muuta käskyläistä,
 Karjan kaiken kaitsiata,
 355. Wiitsiätä wiljan kaiken.
 Mielikki metsän miniä,
 Tuulikki tytär Tapion!
 Ota piiska pihlajainen,
 Katajainen karjan ruoska,
 360. Takoa Tapiowaaran,
 Tuomiwaaran tuolta puolen,
 Jolla witsot wiljoasi,
 Karkottelet karjoasi.
 Aja wilja wieremmille,
 365. Aukeimmille ahoille;
 Jok' on laiska juoksemahan,
 Sitä laske lautaselle;
 Joka tieltä pois menewi,
 Sitä silmille siwalla,
 370. Tielle korwasta kohota.
 Oja wastahan tulewi,
 Puro tiellä poikkipuolen;
 Silkki sillaksi siwalla,
 Punalanka portahaksi.
 375. Metsän ukko halliparta,
 Metsän kultanen kuningas!
 Pane nyt metsät miekka wyölle,
 Salot kalpio kätehen;
 Salot pannos palttinahan,
 380. Metsät werkahan wetäös,
 Haawat kaikki haljakkoihin,
 Kuuset kultihin rakenna,
 Wanhat hongat waskiwyölle,

- Petäjät hopiawyölle,
385. Koiwut kulta kalkkaroihin.
Paa kun panit muinoseilta
Sinun antiaikoinasi,
Minun pyytöpäiwinäni;
Mentyä minun metsälle,
390. Ja salolle saatuani,
Korwelle kohottuani,
Mäen päälle päästyäni,
Kuuna paisto kuusen oksat,
Hopiana hongan oksat,
395. Päiwänä petäjän latwat,
Haawan latwat haljakkoina;
Kuuna paisto kuulu poika,
Päiwänä tytär pätöwä.
Awa aittasi awara,
400. Luinen lukko lonkahuta;
Ota kultanen kurikka,
Käyös waskinen wasara,
Jolla korwet kolkuttelet,
Salot synkät sylkyttelet,
405. Wiljan syntymäsiöilla,
Rahan karwan kaswinmaalla,
Jotta wilja wirtoaisi,
Sekä karja karkuaisi,
Miehen etsiwän etehen,
410. Uron ottawan ohille.
Aita kultanen kuwoa,
Hopiaainen pystö pistä,
Juosta karjan joutusasti,
Wikewästi wiilletellä,
415. Kullaista kujoa myöten,
Hopiaista tietä myöten.
Jospa karja karkuaisi,
Eli wilja wierehtäisi,
Niin sä aitoa kohenna;
420. Kun hän katsowi ylitse,
Sillon aitoa ylennä;
Kuni katsowi alatse,
Sillon aitoa alenna;
Kun ei wilja wieremällä,
425. Sillon aita annollansa.
Hiien poika pikkarainen,
Hyppääjä hywän selän.
paljastele warsoasi,
Rakentele ratsuasi,
430. Ota kulta kannuksesi
Hopiaisen orren päästä,
Kultasesta lippahasta,
Kaskisesta wakkasesta;
Sillä kutkuta kuwetta,
435. Sekä kaiwa kainaloita,
Anna juosta joutusasti,
Wikewästi wiilletellä,
Waskisissa waljahissa,
Kultasissa kahlehissa.
440. Aita wastahan tulewi,
Riehto aitoa repäse
Wiieltä witsaswäililtä,
Seitsemältä seipähältä,
Kaheksalta kannon päältä.
445. Ota witsa wiittä syltä,
Koiwu kolmia tapoa,
Jolla witsot wiljoasi,
Karkottelet karjoasi.
Kun ei täywy tännempänä,
450. Niin tuo tuolta tuonnempoa
Takoa Tanikan linnan,
Hiien linnan liepehiltä,
Uroholle pyytäjälle,
Miehelle anelewalle.
455. Mimerkki metsän emäntä,
Waimo puhaswarrellinen,
Metsän ukko halliparta,
Metsän kultanen Kuningas!
Tule nyt kullan muuttelohon,
460. Hopian wajehtelohon.
Minun on kullat kuun ikuiset,
Päiwän poloiset hopiat,
Isoni soasta saamat,
Tawottamat tappioista;
465. Ne kuluwat kukkarossa,
Tummentuwat tuhniossa,

- Kun ei oo kullan muuttajoa,
Hopian wajehtajoa.
Tule nyt kullat ottamahan,
470. Hopiat walitsemahan;
Minun on kullat kirkkahammat,
Sinun kullat karwasemmat.
Lempiliinasi lewitä
Alle minun kultieni,
475. Kullan maahan tippumatta,
Hopian riwestymättä,
Kullat annan kynsillesi,
Kämmenellesi hopiat."
Sillä lieto Lemminkäinen
480. Toki hiihti Hiien hirwen
Hiien peltojen periltä;
Itse lämsensä lähetti
Hiien hirwen hartioille,
Kaulalle kameli warsan,
485. Jott'ei potkinut kowasti,
Selkeä silittäessä.
Sano tuolta tultuansa,
Pohjolahan saatuansa:
"Jo ma hiihin Hiien hirwen
490. Hiien peltojen periltä;
Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta."
Sano Pohjolan emäntä:
"Äsken annan tyttäreni,
405. Sekä nuoren morsiamen,
Kun sa suistat suuren ruunan,
Hiien ruskian hewosen,
Hiien warsan waahtileuan,
Joll' on rautaset kapiot,
500. Teräksiset temmottimet,
Tuli tukka, rautaharja."
Sillon lieto Lemminkäinen
Otti kulta ohjaksensa,
Hopiaisen marhaminnan,
505. Läksi hewosen hakuhun,
Suwikunnan kuuntelohon
Hiien nurmien periltä.
Astua taputtelewi,
Käyä kullerroittelewi,
510. Wihannalle wainiolle,
Pyhän pellon pientarelle.
Siellä etsiwi hewoista,
Päätä puiti katselewi,
Suwikunnan suitset wyöllä,
515. Warsan waljahat olalla.
Iski silmänsä itähän,
Käänti päätä päiwän alle,
Näki hiekalla hewosen,
Kuloharjan kuusikolla,
520. Senp' on tukka tulta tuiski,
Harja suihkisi sawua.
Niin sanowi Lemminkäinen:
"Ukko taiwahan napanen,
Remupilwen reunahinen,
525. Taiwo auoksi awaos,
Ilma riehoksi rewitä;
Ilma kaikki ikkunoiksi,
Taiwon kansi kahtaloksi.
Sa'a lunta sauwan warsi,
530. Kiehittele keihäswarsi,
Harjalle hywän hewosen,
Pyhän laukin lautasilille;
Kylmä jäätä kyynäriä
Otsahan pyhän orihin."
535. Sato ukko uutta lunta:
Wisko hienosta witiä,
Kokonansa kolme syltä,
Harjalle hywän hewosen,
Pyhän laukin lautasilille;
540. Kylmi jäätä kyynäriä,
Otsahan pyhän orihin.
Siitä lieto Lemminkäinen
Meni luota katsomahan,
Likeltä tähyämähän,
545. Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Hiiestä hewosen synty,
kuoresta walion warsan;
Hiien warsa waahtileuka,
Hiien ruskia heponen.

550. Tuoppa kultaturpoasi,
Pistä päätäsi hopia,
Kultasihin suitsiloihin,
Waskisihin waljahisin;
Ei täällä pahoin pietä,
555. Aiwan ankein ajeta."
Sillä suisti suuren ruunan,
Längitti jalon herwosen,
Hiien warsan waljasteli,
Wihannalla wainiolla,
560. Pyhän pellon pientarella.
Pisti suitset kullan suuhun,
Päitsensä hopian päähän;
Itse istuwi selälle,
Löihen reisin ratsahille,
565. Laski wirkkua witsalla,
Helähytti helmiswyöllä,
Ajoa tomuttelewi
Luoksi ankaran anopin.
Sano tuonne saatuansa:
570. "Jo nyt suistin suuren ruunan,
Längitin jalon hewosen,
Hiien warsan paljastelin,
Wihannalta wainiolta,
Pyhän pellon pientarilta,
575. Sekä hiihin Hiien hirwen
Hiien nurmien periltä;
Anna akka tyttöäsi,
Sekä nuorta morsianta."
Sano Pohjolan emäntä:
580. "Äsken annan tyttäreni,
Sekä nuoren morsiamen,
Kun ammut joutsenen joesta,
Wirrasta wihannan linnun;
Tuonen mustasta joesta,
585. Pyhän wirran pyörtehestä;
Yhen nuolen nostannalta,
Yhellä yrittämällä,
Yhen jalkasi sialta."
Siitä lieto Lemminkäinen
590. Käwi kohta ampumahan
Jalo jousi kainalossa,
Wiini nuolia selässä;
Käwi Tuonelan joelle,
Pyhän wirran pyörtehelle.
595. Ulappalan ukko wanha,
Ukko wanha umpisilmä,
Tuonen mustalla joella,
Pyhän wirran pyörtehellä,
Katselewi, kääntelewi,
600. Tulewaksi Lemminkäistä.
Kaunis kaukoa näkywi,
Werewä wesien poikki,
Saawaksi, lähenewäksi.
Niinp' on ukko umpisilmä
605. Laulawi wesomen weestä,
Umpiputken lainehista,
Syöksi miehen syämen kautta,
Kautta kainalon wasemen,
Läpi lieto Lemminkäisen.
610. Sano lieto Lemminkäinen:
"Sen mä tein pahinta työtä,
Kun en muistanut kysellä
Kapehelta äitiltäni,
Miten olla, kuin eleä,
615. Näinä päiwinä pahoina;
En tieä ween kipuja,
Umpiputken ailuhia."
Ulappalan ukko wanha,
Ukko wanha, umpisilmä,
620. Wiepi juoksulla jokehen,
Syytäwi meren sywähän,
Alle aaltojen ajawi,
Tuon on lieto Lemminkäisen.
Siinä lieto Lemminkäinen,
625. Itse kaunis kaukomieli,
Meni koskessa kolisten,
Myötäwirrassa wilisten,
Tuonne Tuonelan tuwille.
Tuo werinen Tuonen poika
630. Lyöpi miestä miekallansa,
Kawahutti kalwallansa;
Löip' on kerran leimahutti

- Miehen wiieksi muruksi,
Kaheksaksi kappaleksi;
635. Pään mäkäsi mättähäksi,
Jalat raian haarukaksi,
Muun lihan lahoksi puuksi,
Silmät suolle karpaloiksi,
Hiukset kuiwiksi kuloiksi.
640. Siin' on loppu Lemminkäisen,
Kuollo ankaran kosian.

Kaheksas Runo.

Äiti jo koissa walittaa kauan Lemminkäisen kosissa wiipywän. Katsotaan sukaa, nähään werta wuotawan. Tästä äitille hätä, jo itse lähtee Pohjolaan poikoansa tieustelevaan. Pohjan akka esinnä muita wiekastelewa jo wiimmen sanoo toenki, panneensa hirwiä hiihtamaan, hewosia suistamaan ja lintuja ampumaan. Äiti näiltä teiltä poikoansa etsimään; hakee hakemalla, ei löyä. Tulee tielle, tietäki kysyy, jos tienne Lemminkäisestä. Tie utelee Hiitolaan saaneen, josta kuitenkin ei löytä. Näkee kuun, kysäsi kuulta. Kuu arwelee jos lienee Pohjan lampiin hukkunut. Ei löyä sieltäkänä. Niin wiimmen saappi päiwältä kysyneeksi, joka kaiketi tietten sanoo Tuonen joelle surmatuksi. Siitä äiti Tuonen jokea haroamaan päiweä rukoillut Tuonelata siksi ajaksi unettamaan. Saapi haratessa pala palalta Lemminkäistä, joista palasista uuelleen rakentaa poikansa elämään, saahen poika wielä wähä entistäki paremmaksi.

- Siitä äiti äyhkäsewi,
Walittawi waimo wanha:
"Woipa poikani polonen,
Kuulu kultani omena,
5. Wiikon wiipywi kosissa,
Kauan mailla wierahilla."
Oli ennen naitu nainen,
Ennen ostettu emäntä,
Koissa lieto Lemminkäisen,
10. Kaukomielen kartanossa;
Katso illalla sukoa,
Aamulla tereä harjan,
Jo suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi.
15. Sano ennen naitu nainen,
Ennen ostettu emäntä:
"Jo nyt on poikasi polonen,
Kuulu kultasi omena,
Matkoilla majattomilla,
20. Teillä tietämättömillä;
Jo suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi."
Siitä äiti Lemminkäisen
Itse katsowi sukoa,
25. Itse itkulle hyräyty:
Sanowi sanalla tällä:
"Woi polonen päiwiäni,
Woipa laaja lapsiani.
Jo nyt on hukka Lemminkäistä,
30. Tuho poikoa pätöistä;
Jo suka werin waluwi,
Harja hurmehin loruwi."
Nousi leiwon lentimille,
Sirkun siiwille yleni,
35. Lenti Pohjolan tuwille:
"Oi sie Pohjolan emäntä!
Minne saatit Lemminkäisen,
Kunne poikani polosen?"
Sano Pohjolan emäntä:
40. "Syötin miehen syöneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Ajatin alanenäksi,
Panin orihin rekehen,
Korjahan kowan tulisen;
45. Liekkö jäälle jättänyynnä,
Uhkuhun upottanunna."
Sano äiti Lemminkäisen:
"Jo wainen walehtelitki;
Minne saatit Lemminkäisen,
50. Kunne poikani polosen?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Syötin miehen syöneheksi,
Juotin miehen juoneheksi,
Apatin alanenäksi,
55. Istutin wenon perähän,
Laitin kosket laskemahan,

- Liekkö kuollut koskitiellä,
Hurja hukunut wesillä."
- Sano äiti Lemminkäisen:
60. "Jo wainen walehtelitki;
Minne saatit Lemminkäisen,
Kunne poikani polosen?
Sano tarkkoja tosia,
Walehia wiimmesiä,
65. Taikka surmasi tulewi,
Kuolemasi kohtoawi."
Sano Pohjolan emäntä:
"Panin hirwet hiihtamahan,
Jalopeurat jaksamahan,
70. Suuret ruunat suistamahan,
Warsat waljastattamahan;
Laitin joutsenen hakuhun,
Pyhän linnun pyyäntähän,
Enkä tieä itsekkänä,
75. Mi lie tullunna tulonen,
Mikä kuollo kohtaellut,
Kun ei kuulu jo tulewan
Morsianta pyytämähän,
Tyttöä anelemahan."
80. Emo etsi eksynyttä,
Kaonnutta kaipoawi,
Talwella lylyin lipein,
Kesällä kewysin pursin.
Ei tieä emo polonen,
85. Eikä kantaja katala,
Missä liikkuwi lihansa,
Wierewi oma werensä;
Liekkö maalla, wai merellä,
Waiko suurella salolla,
90. Käyneekö käpymäkeä,
Kandarwaista kangasmaata,
Wai lienee meren selällä,
Lakehilla lainehilla.
Emo etsi poikoansa,
95. Kaonnutta kaipoawi;
Juoksi sunna suuret korwet,
Weet saukkona samosi,
Orawana hongan oksat,
Kärppänä kolot kiwien,
100. Puiten puut, jaellen heinät,
Katsellen kanerwajuuret.
Tiehyt wastahan tulewi,
Niin tielle kumarteleksen:
"Oi tiehyt jumalan luoma.
105. Oletko nähnyt poikoani,
Kullaista omenoani,
Hopeaista sauoani?"
Tiehyt taiten wastaeli:
"Enk' ole nähnyt, enkä kuullut;
110. Liekkö poikasi polonen,
Kuulu kultasi omena,
Hiien hiilikankahilla,
Pahan wallan walkioissa,
Kypenissä kynäsvarsin,
115. Koprin kuumissa poroissa."
Etsi tuolta poikoansa,
Kullaista omenoansa,
Hopiaista sauoansa,
Puiten puut, jaellen heinät,
120. Katsellen kanerwajuuret;
Etsi tuolta, eipä löyä.
Kuuhut wastahan tulewi,
Niin kuulle kumarteleksen:
"Oi kuuhut jumalan luomaa
125. Oletko nähnyt poikoani,
Kullaista omenoani,
Hopiaista sauoani?"
Kuuhut taiten wastoawi:
"Enk' ole nähnyt, enkä kuullut;
130. Liekkö poikasi polonen,
Kuulu kultasi omena,
Pohjan pitkässä perässä,
Lapin maassa laukiassa,
Lammissa kalattomassa,
135. Aiwan ahwenettomassa,
Sisarena siikasilla,
Weikkona ween kaloilla."
Etsi tuolta poikoansa,
Kullaista omenoansa,

140. Hopiaista sauoansa,
Puiten puut, jaellen heinät,
Katsellen kanerwajuuret,
Hakiellen hienot heinät.
Päiwyt wastahan tulewi;
145. Päiwälle kumarteleksen:
"Oi päiwyt jumalan luoma,
Luoma luoja walkiamme!
Oletko nähnyt poikoani,
Kullaista omenoani,
150. Hopiaista sauoani?"
Jopa päiwyt jonki tiesi,
Arwaeli aurinkoinen:
"Tuoll' on poikasi polonen,
Kuulu kultasi omena,
155. Yheksän meren takana,
Meri puolen kymmenettä,
Tuonen mustansa joessa,
Manalan alanteheessa;
Mennyt koskessa kolisten,
160. Myötäwirrassa wilisten,
Pää pätösen mättähänä,
Jalat raian haarukkana,
Muu liha lahona puuna,
Silmät suolla karpaloina,
165. Hiwukset kuiwina kuloina."
Siitä äiti Lemminkäisen
Meni seppojen pajahan:
"Ohoh seppo weikkoseni!
Tao rautanen harawa,
170. Tao piit satoa syltä,
Warsi kahta kalkutellos."
Saapi rautasen harawan,
Siitä läksi lentämähän;
Wastat siiwiksi sitowi,
175. Pani purstoksi lapion.
Lenti tuonne löyhytteli
Yheksän meren ylitse,
Meri puolen kymmenettä,
Maat siniset, puut punaset,
180. Lehot lemmen karwalliset.
Lenti Tuonelan joelle,
Manalan alantehelle,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Oi päiwyt jumalan luoma,
185. Luoma luoja walkiamme!
Paista hetki heltehestä,
Toinen himmestä hiosta,
Kolmansi koko terältä,
Nukuttele nuiwa kansa,
190. Wäsyttä wäki Manalan."
Tuo päiwyt jumalan luoma
Luoma luoja aurinkoinen,
Lenti päätönnä kanana,
Siipipuonna siuotteli;
195. Lenti koiwun konkelolle,
Lepän lennolle lehahti,
Paisti hetken heltehestä,
Toisen himmestä hiosti,
Kolmannen koko terältä;
200. Nukutteli nuiwan kansan,
Wäsytti wäen Manalan,
Nuoret miekkojen nojahan,
Wanhat wasten sanojansa,
Keski iän keihäille.
205. Siitä lenti leuhautti
Entisellensä sialle,
Paikallensa muinoselle,
Tasaselle taiwahalle.
Itse äiti Lemminkäisen
210. Otti rautasen harawan,
Meni myötänsä merehen,
Sukkarihmasta sulahan,
Wyölapusta lainehesen.
Weti kerran pitkin wettä,
215. Kerran toisen poiken wettä,
Kolmannen witahan wettä.
Kerrallapa kolmannella
Elotukku sai etehen,
Haramahan rautasehen.
220. Elotukku ei se ollut;
Oli lieto Lemminkäinen,
Itse kaunis Kaukomieli,

- Waan oli pikkuista wajalla:
 Kahta kättä, yhtä päätä,
 225. Monta muuta muskuloa,
 Wielä henkeä polonen.
 Siitä äiti Lemminkäisen
 Harawoipi wielä kerran,
 Harawoipi myötä wirran,
 230. Harawoipi wasta wirran;
 Min saa kättä, kunka päätä,
 Minkä muita muskuloita,
 Tästä poikoa rakenti,
 Laati lieto Lemminkäistä.
 235. Sano ennen naitu nainen,
 Ennen ostettu emäntä:
 "Ei ole miestä menneessä,
 Urosta uponneheassa;
 Mies mennyt, liha märännyt,
 240. Työnnä Tuonelan jokehen,
 Manalan alantehesen."
 Tuop' on äiti Lemminkäisen
 Eipä työnnä poikoansa;
 Tuuwitteli tuttuansa,
 245. Waapotteli nähtyänsä,
 Entisellensä elolle,
 Muinosille muowoillensa.
 Itse tuon sanoiksi wirkki:
 "Mistä woie saatanehe,
 250. Simatilkka tuotanehe,
 Jolla woian woipunutta,
 Pahoin tullutta parannan?
 Tuolta woje wuotuohon,
 Simatilkka tippuohon
 255. Kuun luota, tyköä päiwän,
 Otawaisten olkapäitse;
 Siellä on woitehet wakaiset,
 Katsimet alinomaset,
 Siellä on mettä mieluhista,
 260. Siellä wettä woimallista,
 Josta saapi saamatonki,
 Ottawi olematonki.
 Mehiläinen ilman lintu!
 Lennä tuonne liuottele
 265. Yli kuun, alatse päiwän,
 Otawaisten olkapäitse;
 Lennä luojan kellarihin,
 Kamarihin kaikkiiwallan,
 Rywetä siipesi simassa,
 270. Kasta kaapusi meessä,
 Höyräytä höyheneesi;
 Sitte tänne tultuasi
 Tuo simoa siiwessäsi,
 Kanna mettä kaapussasi,
 275. Pahoille paranteheksi,
 Wammoille waluwesiksi."
 Siitä äiti Lemminkäisen
 Itse woiti woipunutta,
 Pahoin tullutta paransi;
 280. Woiti kerran ensimmäisen
 Alta aiwan terweheksi,
 Woiti kerran keskimmäisen
 Keskeä kiwuttomaksi,
 Woiti kerran jälkimmäisen
 285. Päältä nuurumattomaksi,
 Ehommaksi entistänsä,
 Paremmaksi muinostansa.
 Tuli turwa mättähästä,
 Poika pohjasta yleni.

Yheksäs Runo.

Wäinämöinen wenettä laatimassa uupuu kolme sanaa teentärunossaan. Lähtee niitä hakuun. Etsii esinnä muilta paikoilta, kun ei löyvä, käypi Tuonelaanki. Huutaa Tuonen jokirannalla wenettä joen poikki päästäksensä. Wastataan wenettä ei saatawan ennen synn sanottua, mitä oli Tuonelaan tulewa. Wäinämöinen sanoo Tuonen, sanoo rauan, sanoo tulen, sanoo ween Tuonelaan tuonehensa; ei uskota, eikä tuo wenettä. Jo sanoo oikianki asian, sanoja Tuonelasta lähteneensä. Tuoaan wenet, luoan joen poikki, syötetään, juotetaan ja makuutetaan. Maatessaan werkkoja laaitaan joelle, Wäinämöisen ei iäti jällelle päästä. Siitä Wäinämöisen piti muiksi ruweta, pienemmäksi muutellate, werkon silmiltä läpi uiaksensa. Niin pääsi Tuonen werkoista, waan sanoa sieltä ei saanut.

- Waka wanha Wäinämöinen
Teki tieolla wenettä,
Laati purtta laulamalla;
Puuttu pursi pohjapuuta,
5. Emeä eriwenonen.
Läksi puuta etsimähän,
Tammea tawottamahan,
Iski puuta kirwehellä,
Tammea tasaterällä;
10. Tahto tammi wastaella,
Puu wiriä wieretellä:
"Ei minusta pohjapuuta,
Emeä eriwenehen;
Jo päiwänä eillisenä
15. Mato juureni makasi,
Jo aiwin tänäki pänä
Korppi istu latwallani
Suu werissä, pää werissä,
Kaula kaikki hurmeheissa."
20. Siitä wanha Wäinämöinen
Wielä eistyi etemmä;
Niin löysi mäeltä männyn,
Puun petäjän kalliolta,
Siit' on saapi pohjan purren,
25. Emäpuun eriwenehen.
Teki tieolla wenettä,
Laati purtta laulamalla;
Laulo päiwän, pohjan puutti,
Laulo toisen, laian liitti,
30. Laulo kohta kolmannenki
Hankoja hakatessansa,
Parraspuita pannessansa,
Tehessänsä teljopuuta.
Uupu kolmea sanoa
35. Päähän laian päästessänsä;
Perilaian liitoksessa,
Salwalla wenon sakaran,
Kokkapuun kohentimilla.
Waka wanha Wäinämöinen
40. Jo tuossa ajattelewi,
Mistäpä sanoja saisi,
Loisi lempiluottehia.
Paimen wastahan tulewi,
Hänpä tuon sanoiksi wirkki:
45. "Saat tuolta sata sanoa,
Tuhat wirren tutkelmusta,
Pääskyparwen päälaelta,
Hanhilauman hartioilta,
joutsenkarjan juonen päästä."
50. Waka wanha Wäinämöinen
Läksi saamahan sanoja;
Paljo pääskyjä menetti,
Tuho joukon joutsenia,
Harkun hanhia häwitti;
55. Ei saanut sanoakana,
Ei sanoa puoltakana.
Arwelee, ajattelewi:
"Tuolla olis sata sanoa,
Tuhat wirren tutkelmusta,
60. Kesäpetran kielen alla
Suussa walkian orawan."
Läksi saamahan sanoja,
Onkelmoita ottamahan;
Pellon petroja häwitti,
65. Orawia suuren korren;
Ei saanut sanoakana,
Ei sanoa puoltakana.
Arwelee, ajattelewi:
"Tuolta saan sata sanoa,
70. Tuhat wirren tutkelmusta,
Tuolt' on Tuonelan koista,
Manalan alusmajasta."
Läksi Tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia;
75. Astua taputtelewi,
Astu päiwän, astu toisen,
Jo päiwänä kolmantena
Tuli Tuonelan joelle.
Niin huhuta huiahutti
80. Tuossa Tuonelan joessa:
"Tuo wenettä Tuonen tytti,
Lauttoa Manalan lapsi,
Yli salmen saahakseni,

- Joen poikki päästäkseni."
85. Tuonen tyttäret sanovat,
Lausuvat Manalan lapset:
"Wenet täältä tuotanehe,
Kuni syy sanottanehe,
Mi sinun Manalle saatti,
90. Kuka tuotti Tuonelahan
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiwa surman,
Muun surman murentamatta."
Sano wanha Wäinämöinen:
95. "Tuoni on mun Manalla saanut,
Tuoni tuonut Tuonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
Kalman neiot kalkuttawat:
"Jo tunnen toen puhujan,
100. Tajuelen kielastajan;
Kun Tuoni Manalle toisi,
Tuoni toisi tullessansa,
Manalainen matkassansa,
Sylin multa siirrettäisi,
105. Koprin kuoppa kaiwettaisi.
Mi sinun Manalle saatti?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Rauta mun Manalle saatti,
Teräs tuotti Tuonelahan."
110. Tuonen tyttäret toruwat,
Kalman immet kantelewat:
"Jo tunnen toen puhujan,
Tajuelen kielastajan;
Kun rauta Manalle saisi,
115. Teräs toisi Tuonelahan,
Werin waattehet waluisi,
Hurmehin hurahteleisi.
Mi sinun Manalle saatti?"
Sano wanha Wäinämöinen.
120. "Tuli on mun Manalle saanut,
Walkiainen Tuonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
Lapset kalman kalkuttawat:
"Jo tunnen toen puhujan,
125. Ymmärtelen kielastajan;
Kun tuli Manalle toisi,
Walkiainen Tuonelahan,
Tulin waattehet palaisi,
Walkehin walahteleisi.
130. Mi sinun Manalle saatti?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Wesi on mun Manalle saanut,
Wesi tuonut Tuonelahan."
Tuonen tyttäret toruwat,
135. Manan neiot riitelewät:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
Jos wesi Manalle toisi,
Wesin helmasi heruisi,
140. Lainehin lapahteleisi.
Ei sillä wenettä saaha,
Tuoa purtta Tuonelasta;
Sano tarkkoja tosia,
Walehia wiimmesiä,
145. Mi sinun Manalle saatti,
Kuka tuotti Tuonelahan,
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiwa surman,
Muun surman musertamatta."
150. Sano wanha Wäinämöinen:
"Toki mä sanon toetki,
Jos wähän walehtelinki:
Tein tieolla wenettä,
Laa'in purtta laulamalla,
155. Laulon päiwän, pohjan puutin,
Laulon toisen laian liitin,
Laulon kohta kolmannenki
Hankoja hakatessani,
Parraspuita pannessani,
160. Tehessäni teljopuita;
Uuwun kolmea sanoa
Päähän laian päästyäni,
Perälaiian liitoksessa,
Kokkapuun kohentimilla,
165. Salwalla wenon sakaran.
Läksin Tuonelta sanoja,

- Manalalta lausehia.
 Tuo wenettä Tuonen tytti,
 Lapsi kalman karpasoa,
 170. Yli salmen saahakseni,
 Joen poikki päästäkseni."
 Toi wenehen Tuonen tytti,
 Yli salmen saattelewi,
 Joen poikki päästelewi;
 175. Syötti miehen, juotti miehen,
 Pani maata matkamiehen,
 Mies makaawi, waatet walwo.
 Tuonen tyttö käykkäleuka,
 Käykkäleuka, rautasormi,
 180. Rautarihman keträäjä,
 Waskilankojen walaja,
 Keträsi satasen nuotan,
 Tuhantisen tuuritteli,
 Yhtenä sykysyyönä,
 185. Yhellä wesikiwellä.
 Tuonen poika koukkusormi,
 Koukkusormi, rautanäppi,
 Rautawerkkojen kutoja,
 Waskinuoatan walmistaja,
 190. Kutowi satasen nuotan,
 Tuhantisen tuuritteli,
 Samana sykysyyönä,
 Samalla wesikiwellä.
 Siitä werkko weetähän
 195. Poikki Tuonelan joesta,
 Sekä pitkin jotta poikki
 Jotta wieläki witahan;
 Jott' ei päästä Wäinämöisen,
 Selwitä uwentolaisen,
 200. Sinä ilmoissa ikänä,
 Kuuna kullan walkiana,
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan ikimajasta.
 Sillon wanha Wäinämöinen
 205. Jo näki tuhon tulewan,
 Hätäpäiwän päälle saawan;
 Tohti toisiksi ruweta,
 Unohti muuksi muutellate:
 Meni mustana merehen,
 210. Kiwenä wetehen wieri,
 Sarana saraikkohon.
 Saan tappo taimenia,
 Tuhhat emon alwehia;
 Mato rautaisna matona,
 215. Kulki kyisnä käärmehenä,
 Poikki Tuonelan joesta,
 Läpi Tuonen werkkoloista.
 Sano tuolta saatuansa,
 Tuonelasta tultuansa,
 220. Nousewalle nuorisolle,
 Kansalle ylenewälle:
 "Elkäte etinen kansa,
 Elkäte takanenkana,
 Lähkö Tuonelta sanoja,
 225. Manalasta lausehia;
 Äiä on sinne mennehiä,
 Ei paljo palannehia,
 Tuolta Tuonelan koista,
 Manalan ikimajasta."
 230. Ei sieltä sanoja saanut,
 Ei sanoa puoltakana.

Kymmenes Runo.

Wäinämöinen yhä sanoja wajalla jo arwelee niitä Antero Wipuselta saawansa. Waan matkat sinne oliwat erinomattain pahoja, muuan juoni neulojen neniä, muuan miekan tutkamia, muuan kirween teriä käytäwä. Waan pitää kuitenkin lähteä. Eillä teettää hän rautatalukset, rautapaian ja rautasen korenon Ilmarisella. Niin lähtee, astuu taputtelee, tulee Wipusen luoksi. Tämä jo oli aikoa kuollut ja maassa lewännyt, jotta paikalla kaswo wahwa metsä usiampilaisia puita. Wäinämöinen raiwaa metsän, syöksee korenon Wipusen suuhun. Mitä korenessa päällä meltoa oli, sen Wipunen helposti puri, waan eipä woinutkana terästä syämessä purra. Siitä Wäinämöinen Wipusen muutamasti suunsa kowin suureksi awettua meni suuhun ja suusta watsaan. Jo siellä alkaa takoa, josta kowa tuska ja watsanwääne Wipuselle. Ei tieten eikä arwaten, mi lienee kohtaus, loihdimalla yrittää wapaaksi päästä. Wäinämöinen kuitenkin ei liiku eikä sano

lähtewänsä, ennen kun saisi sanoja kuulla. Niin alkaa Wipunen laulella, josta Wäinämöinen sanoja kyllin kuultuansa lähtee jällelle weneensä luoksi.

- Waka wanha Wäinämöinen,
Kun ei saanunna sanoja
Tuolta Tuonelan koista,
Manalan ikimajasta,
5. Ain' yhtä ajattelewi,
Pitkin päätänsä pitäwi,
Mistäpä sanoja saisi,
Loisi lempiluottehia.
Sanan Wirkko, noin nimesi:
10. "Tuolla oisi sata sanoa,
Tuhat wirren tutkelmusta,
Suussa Antero Wipusen,
Watsassa wanhan Kalewan.
Sinne on matka mentäwätä,
15. Polku poimeteltawata,
Seki matkoa pahinta;
Yks on juoni juostakseni
Naisten neulojen neniä;
Juoni toinen juostakseni
20. Miehen miekan tutkamia;
Kolmas juoni juostakseni
Uron tapparan teriä."
Lähteä luku tulewi,
Toinen käyä kelpoawi,
25. Kun on muienki kasakan
Eli orjan palkollisen.
Meni sepponsa pajahan,
Sanowi sanalla tuolla:
"Ohoh seppo Ilmarinen.
30. Taos rautaset talukset,
Tao rauta rukkasetki,
Paita rautanen rakenna,
Laa'i rautanen korento,
Teräksinen tienaellos,
35. Tao syämehen teräkset,
Weä päälle melto rauta;
Lähen saamahan sanoja,
Onkelmoita ottamahan,
Watsasta wanhan Kalewan,
40. Suusta Antero Wipusen."
Sano seppo Ilmarinen
"Wiikon on Wipunen kuollut,
Kalewa kaonnut kauan,
Wipunsa wirittämästä,
45. Ahtamasta ansatiensä;
Et sieltä sanoa saane,
Et sanoa puoltakana."
Waka wanha Wäinämöinen
Toki läksi, ei totellut,
50. Astu päiwän helkytteli
Naisten neulojen neniä,
Astu toisen torkutteli
Miesten miekan tutkamia,
Kolmanenki keikutteli
55. Uron tapparan teriä.
Itse wirsikäs Wipunen
Jo oli wiikon maassa maannut,
Kauan lentossa lewännyt;
Haapa kaswo hartioilta,
60. Koiwu kulmilla yleni,
Leppä leukaluun nenästä,
Pajupehko parran alta,
Otsasta orawikuusi,
Hawu honka hampahilta,
65. Jaloilta jalo petäjä.
Jo tulewi Wäinämöinen,
Kaato haawan hartioilta,
Koiwun kulmilta kukisti,
Leuoilta lepän lewiän,
70. Pajupehkon parran alta,
Hakko hongan hampahilta,
Kuusen otsalta kumosi,
Penko pensiän petäjän.
Syöksi rautasen korenon
75. Ikenihin irjuwihin,
Leukohin lotisewihin.
Tuosta wirsikäs Wipunen
Heti herkesi unesta,
Tunsi koskewan kowasti,
80. Kipiästi kiusasewan.

- Puri päältä mellon rauan,
Päältä rautasen korenonn,
Ei tiennyt terästä purra,
Ei syöä rauan syäntä.
85. Auko suunsa suuremmaksi,
Leukapielensä lewitti,
Nielläksensä Wäinämöistä.
Siitä wanha Wäinämöinen
Saip' on suuhun suuritieon,
90. Watsahan warawäkewän;
Wiikon kielellä wiruwi,
Keruksissa kellehtiwi,
Siitä watsahan walahti.
Pani paitansa pajaksi,
95. Hiat paian palkeheksi,
Turkkinsa tuhottimeksi,
Housut hormiksi rakenti,
Sukat hormin suulliseksi,
Polwensa alasimeksi,
100. Wasaraksi kynnäspäänsä,
Pikkusormensa pihiksi;
Takoä taputtelewi,
Lyöä lynnähyttelewi,
Watsassa warawäkewän,
105. Mahtipontisen powessa.
Sillon wirsikäs Wipunen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mi sie lienet miehiäsi,
Jo kuka urohiasi;
110. Jo olen syönyt sa'an miestä,
Tuhonnut tuhan urosta,
En ole vielä mointa syönyt;
Syet suuhuni tulewat,
Kekälehet kielelleni,
115. Rauan kuonat kulkkuhuni.
Mist' olet Hiisi hingannunna,
Kusta juutas julkenunna,
Perkele perehtynynnä?
Kun olet tullut tunnotonna,
120. Tawotonna taputellut,
Puremahan, jäytämähän,
Syömähän, kaluamahan.
Oletko tauti luoja luoma,
Surma säätämä jumalan,
125. Wai olet pantu palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä?
Jos olet tauti luoja luoma,
Surma säätämä jumalan,
Niin mä luomme luojahani,
130. Heitämme jumalahani,
Ei herra hyweä heitä,
Luoja kaunista kaota.
Jos olet pantu palkan eestä,
Rakettu rahan nenästä,
135. Niin mä pannen palkatonta,
rahatonta juoksemahan,
Kullatonta kulkemahan.
Tietähän sinun sukusi,
Maan kawala kaswantosi;
- 140 Oletko kalma kalmistosta,
Perkele pyhästä maasta,
Mullista muhajawista,
Maista liikuteltawista?
Wai olet wieno weestä nossut,
145. Ween waahesta walunut;
Wai olet tuulen tuuwittama,
Meren tyrskyn työnnättämä?
Mist' olet pulma puuttununna,
Taikia tapahtununna?
150. Kiwistäkö, kannoistako,
Waiko wanhoista sioista,
Waiko watturaunioista,
Tietomiesten tienohilta,
Lakkipäien lainehilta,
155. Noitien noronenistä,
Mäkipäistä möyrymiesten,
Lummetkoirain koista,
Karhun kiljun kartanosta,
Rewon räyntäsiälta,
160. Jäniksen jäwintämailta?
Lähe nyt kumma kulkemahan,
Maan paha pakenemahan,
Ennen kun sanon emolle,

- Wirkan wierin wanhemmalle.
165. Kun minä etsin emosi,
Haen waltawanhempasi,
Wielä turmut tuskihisi,
Haluisi halkielet;
Halkiat paha kaheksi,
170. Konna kolmeksi muruksi.
Ei ennen minun isoni,
Eikä waltawanhempani,
Nouatellut noian mieltä,
Lahjotellut Lappalaista;
175. Sai se liiat liikkumahan,
Sai pahat pakenemahan.
Jos ei minussa miestä lienee
Ukon pojassa urosta,
Ompa tuossa weikossani,
180. Joka pilwiä pitäwi,
Hattaroita hallitsewi.
Tuolta ma anon apua,
Tuolta huuun hoiwautan,
Ylähältä taiwosesta,
185. Alahalta maaemästä;
Huutelen hätäsen huuon,
Panen äänen pakkaisen,
Läpi maan, läpi manuen,
Läpi kuuon kirjokannen,
190. Läpi taiwahan yheksän.
Ukko taiwahan napanen,
Remupilwen reunahinen.
Tuo tänne tulinen miekka,
Säkehinin säilä kannan,
195. Jolla ma pahan pitelen,
Ilkiän iki asetan.
Nouse weestä ween emäntä,
Sinilakki lainehista,
Hienohelma hettehestä,
200. Puhasmuotonen murasta,
Awukseni, ainokseni,
Tuikseni, turwakseni,
Tässä työssä työlähässä,
Tässä tuskassa kowassa.
205. Nouse metsä miehinesi,
Korpi kaikki kansoinesi,
Perkele perehinesi,
Umpilampi lapsinesi;
Sata miestä miekallista,
210. Tuhhat rauaista urosta,
Wäeksi wähän urohon,
Miehen pienen miehueksi.
Kun ei tuosta kyllä liene,
Mistä mä anon apua?
215. Onko wanhoa wäkeä,
Iän kaiken istunutta;
Nouse maasta mannun eukko,
Pellosta periisäntä,
Kaikki maasta miekkamiehet,
220. Hiekasta hewoisurohot,
Tämän pulmun purkajaksi,
Tämän jakson jaksajaksi.
Kawe eukko luonnon tytti,
Kawe kultanen korea!
225. Joka ennen päästöt päästit,
Joka ennen jaksot jaksoit,
Käy nyt päästö päästämähän,
Tämä jakso jaksamahan.
Kun ei vielä tuosta liene,
230. Saakohon joku jumala,
Tuhatkunta perkeleitä,
Kaikki päästöt päästämähän,
Kaikki jaksot jaksamahan,
Kaikki pulmut purkamahan.
235. Lähe nyt kohusta konna,
Maan kamala maksoistani,
Ei siellä sinun sioa
Siankana tarpehella;
Muunne muutaos majasi,
240. Etemmä elosiasasi.
Minne nyt sinun manooan,
Kunne käsken ja kehotan,
Kun sa lienet nosto toisen,
Toisen nosto, toisen nuoli,
245. Toki koittellos kotiisi,
Tekiäsi tienohille,

- Paniasi parmohille.
Liiku kun lipiä koira,
Tuika kun tulikipuna;
250. Lennä kukkona kujaan,
Kanan lassa kartanolle;
Sorra soimelta hewonen,
Nawetasta sarwinauta,
Päähyt koukkuhun kowerra,
255. Sarwet sontahan sowita,
Häntä laske lattialle.
Sitte tullessa tupahan
Mene kynsin kynnyksessä,
Polwin porstuan owissa,
260. Saahen syrjin syyttömistä,
Wieritse wiattomista,
Käyös päälle käsikiäsi,
Nouse päälle nostajasi,
Ota kiinni kinterestä,
265. Takimmaisista jaloista,
Kaijimmista kantapäistä,
Wasemmista warpahista;
Tunge perkelet tulehen,
Isännät perisopesta,
270. Emännät owisopesta,
Lapset keskilattialta;
Suin tulehen, päin tulehen,
Takaraiwoin tanterehen;
Silmät käännä kellellehen,
275. Niskat ruttoin rutase,
Wello werta hartioissa,
Sotke suolia sisässä,
Keitä keuhkoja mahassa.
Pane pää pärisemähän,
280. Pane luut lotisemahan,
Henki huokumattomaksi.
Waan en pannekan pahoilte,
Warsin töille törkehille;
Tuonne ma sinun manoaan
285. Isäntäsi iltaselle,
Emäntäsi einehelle,
Muorisi muna paloille,
Muun perehen murkkinalle;
Siellä itkewi isosi,
290. Walittawi vanhempasi,
Weljesi wesin waluwi,
Muorisi murehtelewii.
Ota Hieltä kypärä,
Lakki laajan perkelehen,
295. Yli meret mennäksesi,
Lammit luikutellaksesi;
Saaos Hiien hiihtoneuot,
Lemmon leppäset siwakat,
Pahan miehen paksu sana,
300. Joilla hiihat hiien maita,
Lemmon lehtoja samoat.
Waan jos kyytiä kysynet,
Anonet ajohewoista;
Ota Hiestä hewonen,
305. Wuoresta walitse warsa,
Hiessä on hyvä hewonen,
Punatukka tunturissa,
Hywälle hypittäjälle,
Ajajalle ankaralle,
310. Jonka tukka tulta tuiski,
Nenä warsin walkiata;
Joll' on rautaset kapiot,
Teräksiset temmottimet;
Jonk' ei kynnet kilpistele,
315. Eikä kalpistu kapiot,
Ilmankana iljanella,
Kalmankana kaljamalla.
Jos ei vielä siitä liene,
Niin ota sukusi sukset,
320. Heimokuntasi hewoset,
Weljesi weno punanen,
Kulkiaksesi kotihin,
Wenehellä wettä myöten,
Hewosella tietä myöten,
325. Suksilla mäkiä myöten.
Ollet kalma kalmistosta,
Perkele pyhästä maasta;
Niin tuonne sinun manoaan,
Tuonne käsken ja kehotan,

330. Multihin muhajawihin,
Maihin liikuteltawihin,
Johon on kansa kaatununna,
Wäki wahwa wääntynynnä.
Ollet wieno weestä nossut,
335. Ween waahesta walunut;
Niin tuonne sinun manoaan,
Tuonne käsken ja kehotan,
Suurelle meren selälle,
Ulapalle aukialle,
340. Pohjan pitkähän perähän;
Siellä tuulen tuuwitella,
Ween wienon wilkutella,
Ween synkän sylkytellä.
Ollet tuulen tuuwittama,
345. Ilman tyrskyn tyyräelmä,
Mennös tuulen tietä myöten,
Ahawan ratoa myöten;
Liiku kun lipiä koira,
Siiry kun sininen nuoli,
350. Tuika kun tulikipuna.
Ja tuonne ma sinun manoaan
Hirwen hiihtokankahille,
Jäniksen jäpimämälle,
Rewon rääkymäsioille,
355. Kontion kiwikolohon,
Karhun louhikamarihin,
Notkoille noroperille,
Soille räykynettömille,
Herehisin hettehisin,
360. Lälilymihin lähtehisin,
Jost' et kuulu kuuna pänä,
Selwiä sinä ikänä.
Jo tuonne ma sinun manoaan
Tuonne kuolletten kotihin,
365. Ikimennetten majahan,
Waipunetten waattehille.
Pohjan pitkähän perähän,
Lapin laajahan salohon,
Rutjan koskehen kowahan,
370. Palawahan pyörtehesen,
Johon puut päin putoowat,
Perin wieriwät petäjät,
Hongat latwoin lankiawat;
Kokonansa kokkahongat,
375. Tywin syösten suuret hongat,
Latwoin laikkapääät petäjät.
Jos et tuostakan totelle,
Otan hyiset kintahani,
Maan matoset wanttuhuni,
380. Wielä saan kokolta koprat,
Weren juojalta wekarat,
Linnulta lihan pitimet,
Hawukalta haarottimet,
Joilla konnan kopristelen,
385. Ilkiän iki asetän.
Jo nyt on liitto liikkuasi,
Saanut hetki heitteäsi,
Lähtöaika lähteäsi,
Tehtyä teloamasta,
390. Hengellistä hieromasta;
Lähe nyt liika liikkumahan,
Mies paha pakenemahan,
Ennen päivän nousemista,
Koi jumalan koittamista,
395. Auringon ylenemistä;
Ennen kun sanani saapi,
Tahi mieli juhtunewi.
Tulkohon jumalan tunti,
Apu herran auetkohon.
400. Sillon wuoret woina wuoti,
Kalliot sian lihana,
Lapohina umpilammit,
Ylähäiset maat aleni,
Alahaiset maat yleni,
405. Linnat liikku, järkky järwet,
Wuoret waskiset wapisi,
Tornit linnan torkahteli,
Tullessa jumalan tunnin,
Awun herran auetessa.
410. Niin sinäin liika liiku,
Niin sinäi paha pakene,
Liiku liikuteltaessa,

- Järky järkyteltäessä."
 Sillon wanha Wäinämöinen
415. Itse tuon sanoiksi wirkki:
 "Hyvä täällä on ollakseni,
 Armas aikaellakseni;
 Maksat maistawi hywältä,
 Keuhkot käypi keitokseksi,
420. Raswat ruuaksi pätöwi.
 Enkä lähe luonnenkana,
 Eriä sinä ikänä,
 Kun en saa sanoja kuulla,
 Luoa lempiluottehia,
425. Kuulla kyllältä sanoja,
 Tuhansia tutkelmoita."
 Sillon wirsikäs Wipunen,
 Jonk' oli suussa suuri tieto,
 Mahti ponneton powessa,
430. Watsassa warat wäkwät,
 Aukasi sanasen arkun,
 Wirsilipponsa wiritti,
 Lauloaksensa hywiä,
 Parahin pannaksensa.
435. Ei sanat sanoihin puutu,
 Wirret weisaten wähene,
 Ennen kalliot kiwiä,
 Wirrat wienoja wesiä,
 Umpilammit ahwenia,
440. Aaltoja Aluen järwi.
 Laulo päiwät pääksytysten,
 Yhytysten yöt saneli
 Ennen saatuja sanoja,
 Opituita ongelmoita,
445. Wipunsa wirittämällä,
 Ahtamalla ansatiensä.
 Laulo synnyt syitä myöten,
 Luottehet lomia myöten;
 Pääty päiwä kuulemahan,
450. Pääty kuu tähyämähän,
 Otawainen oppimahan,
 Aallot seisottu selällä,
 Lainehet lahen perillä,
 Puuttu wirrat wieremästä,
455. Rutjan koski kuohumasta,
 Wuotamasta juoksen koski,
 Joki Joortanan pysähty.
 Waka wanha Wäinämöinen
 Siitä sai sanoja kuulla,
460. Luoa lempi luottehia;
 Sai saoin sanoja kuulla,
 Tuhansia tutkelmoita,
 Suusta Antero Wipusen,
 Mahtipontisen powesta,
465. Watsasta warawäkwän.
 Siitä wirsikäs Wipunen
 Sylkeä tomahtelewi
 Ulos wanhan Wäinämöisen.
 Itse wanha Wäinämöinen
470. Läksi suusta suuritieon,
 Mahtipontisen powesta,
 Watsasta warawäkwän,
 Tuli sepponsa pajahan.
 Sano seppo Ilmarinen:
475. "Joko sait sanoja kuulla,
 Luoa lempi luottehia,
 Miten laita lasketahan,
 Perilaita liitetähän,
 Kokkapuut kohennetahan?"
480. Sano wanha Wäinämöinen:
 "Jo ma sain sanoja kuulla,
 Luoa lempi luottehia;
 Sain saoin sanoja kuulla,
 Tuhansia tutkelmoita."
485. Niin meni wenosen luoksi,
 Sai wenonen walmihiksi,
 Laatineksi puinen pursi;
 Heitti wenonsa teloilte,
 Uuen laiwan lastuillensa.

Wäinämöinen lähtee neittä Pohjolasta. Laskee merta, tulee niemen kohalle, jossa Ilmarisen sisar, Annikka neito, oli waattehia pesemässä. Tämä esinnä arwelee, ku lienee, jo lähemmä tulleen tuntee Wäinämöiseksi. Tuosta kyselemään, minne oli matkoama. Jouwittelee Wäinämöinen jo minneki menewänsä. Kun neiti ei usko joutawia ja uhkaa weneen kaataa, niin wiimmen Wäinämöinen sanoo toenki, Pohjan neittä kosiin lähteneensä. Siitä kerkiämiseen neiti kotiin, weljellensä tarinoitsee, miten Pohjan neiti oli waarassa muille saaha. Tästäkö sepolle kiiret. Peseksen, suiksen, suoriksen, orit waljaisin, lähtee Pohjolaan. Niin tullaan, Wäinämöinen halki selän purjehessa, Ilmarinen rantoa myöten hewosella. Jo koira Pohjolassa haukkumaan. Käyään katsomaan, tutaan kosioiksi wieraat. Pohjolan emäntä tytärtänsä neuoo Wäinämöiselle menemään, waan tytär itse oli Ilmarisen mielestänsä paremmaksi katsonut.

- Waka wanha Wäinämöinen
Läksi neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan,
Pimiästä Pohjolasta,
5. Miesten syöjästä kylästä,
Urohon upottajasta.
Työnti wenosen wesille,
Uuen laiwan lainehille,
Kuorikiskoilta teloilta,
10. Mäntysiltä järkälöiltä;
Nosti päälle purjehpuuta,
Kuni mäntyjä mäellä;
Nosti puuhun purjehia,
Kuni kummun kuusikoita.
15. Itse laiwahan laseksen,
Alasehen asteleksen,
Läksi merta laskemahan,
Sinistä sirottamahan,
Wenehellä walmihilla,
20. Punasella purrellansa.
Puhu tuuli purjehesen,
Ahawa wenosehensa;
Pursi puinen purjehtiwi,
Satalauta lainehtiwi,
25. Nenätse utusen niemen,
Päitse saaren terhenisen.
Annikk' oli saaren impi,
Sisar seppo Ilmarisen,
Joutu sotkut sotkemassa,
30. Waattehet wiruttamassa,
Laawun laiturin nenässä,
Päässä portahan punasen.
Katselewi, kääntelewi
ympäri ihalat ilmat,
35. Luopi silmänsä selälle,
Käänsi päätä päiwän alle,
Keksi mustasen merellä,
Sinerwöisen lainehilla.
Sanan Wirkko, noin nimesi:
40. "Mi ollet merellä musta,
Ku sinerwä lainehilla;
Kun sa ollet hanhikarja,
Elikk' armas alliparwi,
Tahi muu lihawa lintu,
45. Niin sä lentohon lewetös
Ylähäksi taiwahalle.
Kun ollet kalanen karja,
Elikkä lohinen luoto,
Eli muu sinerwä siika,
50. Niin sä uimahan upotos.
Wetäitös ween alatse.
Kun ollet kiwinen luoto,
Elikkä wesikiwonen,
Tahi muu wesihakonen,
55. Wesi päällesi weellä,
Aalto päällesi ajellos.
Kun ollet kotonen pursi,
Weion westämä wenonen,
Niin kohin kotia käännös,
60. Wastoin näitä walkamoita,
Perin muille walkamoille.
Kun ollet kylänen pursi,
Ulommaksi uiksennellos,
Wastoin muita walkamoita,
65. Perin näille walkamoille.
Lienet pursi Wäinämöisen,
Wene laulajan ikuisen,
Niin sä luokseni lähene,
Pakinoille painelete,
70. Sana wieä, toinen tuoa,
Kolmansi kowin puhua."

- Oli pursi Wäinämöisen,
Wene laulajan ikuisen,
Jo luoksi lähenteli,
75. Pakinoille painatteli,
Sanan wieä, toisen tuoa,
Kolmannen kowin puhua.
Annik' oli saaren impi,
Sisar seppo Ilmarisen,
80. Lausutteli matkamiestä,
Kysytteli tienkäwiä:
"Kunne läksit Wäinämöinen,
Olkesit suwannon sulho,
Maan walio waatetitse?"
85. Sano wanha Wäinämöinen:
"Läksin lohta pyytämähän,
Kuujoa kuettamahan,
Tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alanteheessa."
90. Annikk' oli saaren impi,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
Toisin ennen mun isoni,
95. Muinon waltawanhempani,
Läksi lohta pyytämähän,
Taimenta tawottamahan,
Werkkoja wenehen täysi,
Laskuksia laiwa kaikki,
100. Teljot täynnä tarpomia,
Alla kaaren atroamet,
Kultakäpyjä kokalla;
Kunne läksit Wäinämöinen,
Ulkosit uwantolainen?"
105. Sano wanha Wäinämöinen:
"Läksin hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon,
Saksan salmilta sywiltä,
110. Ulapoilta aukeilta."
Aina Annikki sanowi,
Tinarinta riitelemi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan walehtelian;
115. Toisin ennen mun isoni,
Muinon waltawanhempani,
Läksi hanhien hakuhun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon;
120. Weteheessä kaari kaunis,
Jousi suuri jänteheessä,
Haukku harmaja wenossa,
Koirra musta kahlehissa,
Rakki juoksi rannan teitä,
125. Pentu kiiellen kiwiä;
Kunne läksit Wäinämöinen,
Suorihet suwantolainen?"
Sano wanha Wäinämöinen:
"Tule tytti purteheni,
130. Neitonen wenoseheni,
Niin sanon toet totiset,
Walehettomat wakaiset."
Aina Annikki sanowi,
Tinarinta riitelemi:
135. "Tuuli tulko purtehesi,
Ahawa wenosehesi,
Käänän purtesi kumohon,
Wenosi wesiajolle,
Jos en saa tosia kuulla,
140. Kunne läksit Wäinämöinen;
Sano tarkkoja tosia,
Walehia wiimmesia."
Sano wanha Wäinämöinen:
"Tokä ma sanon toetki,
145. Jos wähän walehtelinki;
Läksin neittä kosjomahan,
Päätä kassa katsomahan,
Pimiästä Pohjolasta,
Summasta Sariolasta,
150. Miehen syöjästä kylästä,
Urohon upottajasta."
Annikk' oli saaren neiti,
Sisar seppo Ilmarisen,
Kun tunsi toet totiset,

155. Walehettomat wakaiset,
Heitti sotkut sotkematta,
Waattehet wiruttamatta,
Käsin kääri waattechensa,
Koprin helmansa kokosi,
160. Meni juoksulla kotihin,
Samolla pihalle saapi,
Meni pirttihin pihalta,
Sanan Wirkko, noin nimesi:
"Weli seppo Ilmarinen,
165. Lankoni emoni lapsi!
Taos mulle sukkulainen,
Tao sormukset soriat,
Kahet, kolmet korwakoltut,
Wiiet, kuuat wyölliswitjat,
170. Niin sanon toet totiset,
Walehettomat wakaiset:
"Kesän kengität hewoista,
Talwen rautoja rakennat,
Kulkiaksesi kosihin,
175. Mennäksesi Pohjolahan;
Jo nyt wiewät wiekkahammat,
Etewämmät ennättävät,
Saoin markoin maksettusi,
Tuhansin lunastettusi,
180. Talwin kaksin kaupittusi,
Kessin kolmin kosjottusi;
Jo menewi Wäinämöinen
Selässä meren sinisen,
Kokan kultasen kuwussa,
185. Melan koukkupään nojassa,
Pimeähän Pohjolahan,
Summahan Sariolahan."
Se on seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
190. Wasara walahti käästä,
Pihet sormista pirahti,
Sanan Wirkko, noin nimesi:
"Annikki sisarueni.
Taon sulle sukkulaisen,
195. Taon sormukset soriat,
Kahet, kolmet korwaskullat,
Wiiet, kuuat wyölliswitjat;
Lämmittä saloa sauna,
Pian pirtti riuwuttele,
200. Laai pikkusen poroa,
Lipiäistä liuottele,
Millä peiponen pesoksen,
Pulmonen puhasteleksen,
Sykysyisistä sysistä,
205. Taonnoista talwisista."
Annikk' oli niemen neiti,
Sisar seppo Ilmarisen,
Lämmitti saloa saunan,
Pian pirtin riuwutteli,
210. Haapasilla halkosilla,
Pienillä pirastehilla,
Kanto wettä lähtehestä,
Herasesta hettehestä,
Taitto wastan warwikosta,
215. Lempiwastasen lehosta,
Laati piimästä poroa,
Ytelmästä saipuata,
Saipuata säikkywäistä,
Miehen pään walottajoa.
220. Itse seppo Ilmarinen,
Pian pistihen pajahan,
Tako neien tarpehia,
Wyölliskoukkuja kohenti,
Yhen kylyn joutuessa,
225. Yhen saunan saapuessa.
Siitä kylpi kylläseksi,
Walelekse walkiaksi,
Sykysyisistä sysistä,
Taonnoista talwisista.
230. Itse noin sanoiksi saatti:
"Annikki sisarueni.
Tuoppa paita palttinainen
Hiipiälle hiettomälle,
Iholle alastomalle;
235. Tuoppa kaatiot kaposet
Uitimille uittomille,
Säärille sasuttomille;

- Tuoppa haljakka sininen
Päälle paian palttinainen;
240. Saappa sarkakauhtanainen
Päälle haljakan sinisen;
Tuoppa ussakka utunen
Päälle sarkakauhtanaisen;
Saappa saapka sahmattainen,
245. Puhki pilvien puhuja,
Läpi metsän läässöttäjä,
Hiuksille hiettömille."
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
250. Otti kultia kypärin,
Hopehia huowan täyen,
Pisti warsan waljahisin,
Puikkohin tulipunasen.
Itse istuwi rekehen,
255. Kohennaksen korjahansa,
Pani oron juoksemahan,
Liinaharjan liikkumahan,
Wirrku juoksi, matka joutu,
Reki wieri, ranta roiski.
260. Ajawi karittelewi
Meren hietaharjuloita,
Simosalmen siwutse,
Leppäharjuin hartioitse.
Jopa haukku hallikoiria,
265. Linnan luppa luskutteli.
Sano Pohjolan isäntä:
"Käyös tyttö katsomahan,
Mitä halli haukkunewi,
Linnan luppa luskuttawi."
270. Tytti warti wastoawi:
"Empä ennätä isoni,
Kiwi on suuri jauhettava,
Kiwi suuri, jauhot hienot,
Jauhaja vähäväkinen."
275. Sano Pohjolan isäntä:
"Käyös akka katsomahan,
Mitä halli haukkunewi,
Linnan luppa luskuttawi."
Akka warti wastoawi:
280. "Empä tarkon ennättäisi,
Leipä on paksu leiwottawa,
Leipä paksu, jauhot pienet,
Leipoja vähäväkinen.
Sano Pohjolan isäntä:
285. "Ainap' on akoilla kiiret,
Aina työtä tyttärillä,
Wuotehellaki wenyissä;
Mene poika katsomahan."
Poika tuon sanoiksi wirkki:
290. "Mene itse katsomahan,
Mie en joua kuitenkana;
Pino on suuri pilkottawa,
Pino suuri, halot hienot,
Pilkkoja vähäväkinen."
295. Aina haukku hallikoiria,
Willahäntä wieretteli,
Saaren wartio walitti,
Perän lyöen pientarehen,
Hännän maahan torkutellen.
300. Sano Pohjolan isäntä:
"Ei halli waletta hauku,
Linnan luppa luuhattele,
Ei se syyttä syyhättele,
Eikä honkihin horise."
305. Meni itse katsomahan
Pellolle perimmäiselle,
Takimmalle tanhualle.
Loi silmänsä luotehelle,
Käänsi päätä päiwän alle,
310. Jo näki toen totisen,
Mitä haukku hallikoiria,
Maan walio waikutteli,
Mustahäntä häilytteli:
Ajetahan kirjokorjin
315. Maapuolin Simosaloa,
Lasketahan laiwoin suurin
Selän puolin Lemmen lahta.
Itse Pohjolan isäntä
Pian pirttihin menewi,
320. Alle kattojen ajaksen,

- Sanan Wirkko, noin nimesi:
 "Jo tulewi wierahia
 Selällä meren sinisen."
 Pohjan tyttö, Pohjan akka
325. Pian pistihen pihalle,
 Luoen silmänsä selälle,
 Kääten päätä päiwän alle.
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Mi tulewi wierahia,
330. Se tulewi naimakansa;
 Kellen menet tyttäreni?
 Ku se korjalla ajawi,
 Kirjawalla kiiättäwi,
 Maapuolin Simosaloa,
335. Se on seppo Ilmarinen,
 Takoja iän ikuinen;
 Tuopi kultia kypärin,
 Hopehia huowan täyen.
 Ku laskewi laiwoin suurin,
340. Punalaiwoin purjehtiwi,
 Selän puolin Lemmen lahta,
 Se on wanha Wäinämöinen,
 Tietäjä iän ikuinen;
 Tuopi laiwalla rahoja,
345. Aluksella aartehtia.
 Sille mennös tyttäreni,
 Ku tuo laiwalla rahoja,
 Aluksella aartehtia;
 Wanhassa wara parempi,
350. Jos on nuori nopsahampi."
 Niin neiti sanansa Wirkki:
 "Oi on maammo kantajani,
 Oi emo ylentämäni!
 Eipä meitä ennenkänä
355. Ei ole myötynä rahoin,
 Ain' on ilman annettuna
 Urohille pyytäwille,
 Miehillä anowaisille;
 Sille saanen maamoseni,
360. Ku on sampuen takonut,
 Kirjokannen kalkutellut."
 Sillon wanha Wäinämöinen
 Oli eellä ennättäjä,
 Heti tungeksen tupahan,
365. Alle kattojen ajaksen,
 Itse tuon sanoiksi Wirkki,
 Owen suussa, alla orren,
 Kattilan katasioilla,
 Lakin päästä laskemilla,
370. Kintahän kirwottimilla;
 Sanowi sanalla tuolla,
 Lausu tuolla lausehella:
 "Oisiko minulle neittä
 Ikuseksi puolisoiksi,
375. Kainaloiseksi kanaksi,
 Siani lewittäjäksi,
 Paniaksi päänalasen?"
 Tuopa kaunis Pohjan tyttö,
 Maan kuulu, ween walio,
380. Itse ennätti sanoa:
 "En kiitä meristä miestä,
 Enkä wanhoa urosta,
 Tuuli wie merillä mielen,
 Aiwot särkewi ahawa,
385. Waiwa wanhasta tulewi,
 Ikäwä iällisestä.
 Ei ole sinulle neittä
 Ikuseksi puolisoiksi,
 Kainaloiseksi kanaksi,
390. Siasi lewittäjäksi,
 Paniaksi päänalasen."

Kahestoista Runo.

Ilmarinen tullut Pohjolan tupaan, kysyy neittä puolisoiksensa. Pannaan kuni ennen Lemminkäinen kolmelle ansiotyölle, kyistä peltoa kyntämään, metsän petoja suistamaan ja suurta miesten-syöjä haukia Tuonen joelta pyytämään. Ne työt hän kaikki mieliksi raataa, tulee jällelle ja kysyy uuelleen tyttöä. Jo lupaawa arwelee ja imehtelee Pohjolan emäntä, mistä tiesikänä Ilmarinen neien Pohjolassa kaswawan. Wastaa Ilmarinen hywät olleen sanomat isosta emosta ja itsestä

tytöstäki, siitä tienneen. Sanoo Pohjolan emäntä waikian olewanki tyttöä salata. Wäinämöinen Pohjolasta jälelle saanut wialä kotona warottaa kenenkänä Ilmarisen kera kilwoin neittä kosjomasta.

- Siitä seppo Ilmarinen
Itse tungeksen tupahan,
Kaiwaksen katoksen alle,
Sanan wirkko, noin nimesi:
5. "Jok' on walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Ompa walmis walwattisi,
Walmis walwateltawasi,
10. Kun sa kynnät kyisen pellon,
Käärme-hisen käännätteleet.
Senpä Hiisi ennen kynsi,
Lempo warsinki wakoili,
Waarnahilla waskisilla,
15. Atralla tuliterällä,
Yhä poikani polonen
Kesken heitti kynnöksensä."
Sillon seppo Ilmarinen
Ei kärsi käsin ruweta,
20. Sowi sormin suorrostella,
Ilman rautarukkasitta,
Kiwisittä kintahitta.
Otti rautarukkasensa,
Nouti kintahat kiwiset,
25. Tako rautaset talukset,
Teräksiset säärystimet,
Rautapaitohin panihen,
Teräswöihien wyöttelihen.
Siitä kynti kyisen pellon,
30. Wakoeli maan matosen;
Nosti kytä kynnökselle,
Käärmehiä käännökselle.
Sano tuolta tultuansaa
"Jo ma kynnin kyisen pellon,
35. Wakoelin maan matosen,
Käärme-hisen käännättelein;
Onko walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
Sano Pohjolan emäntä:
40. "Ompa walmis walwattisi,
Walmis walwateltawasi,
Kun suistat suet saloista,
Päistät karhut kankahilta,
Aina lehmäni lewitti,
45. Tappo tammoja polosen."
Sillon seppo Ilmarinen,
Takoja iän ikuinen,
Teki suitset teräksiset,
Päitset rautaset rakenti.
50. Niillä suistawi sutoset,
Päisti karhut kankahilta,
Pani suet suitset suuhun,
Päitset päähän kontioille,
Sano tuolta tultuansa:
55. "Jo ma kynnin kyisen pellon,
Käärme-hisen käännättelein,
Wakoelin maan matosen;
Jo suistin suet saloista,
Päistin karhut kankahilta;
60. Onko walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
Sano Pohjolan emäntä:
"Jo on walmis walwattisi,
Walmis walwateltawasi,
65. Kun saat suuren suomuhauin,
Liikkuwan kalan lihawan,
Tuolta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta,
Werkotonna, nuotatonna,
70. Ilman muutta pyywyksettä;
Jo on syönyt saanki miestä,
Tuhonnut tuhan urosta."
Jopa tuskiksi tulewi,
Läylemmäksi lankiawi;
75. Takowi kokon tulisen,
Waakalinnun walkiaisen,
Koprat rauasta takowi,
Teräksestä temmottimet;
Siiwillen siotteleksen,

80. Kokon kynkkäluun nenille,
Lenteä lekuttelewi,
Lenti Tuonelan joelle,
Yksi siipi wettä wiili,
Toinen taiwoja tasaili,
85. Nokka luotoja lotasi,
Koprat merta kuopraeli;
Lenti hauin pyyäntähän,
Hirmuhampahan hakuhun.
Tuli hauki haukotellen,
90. Ween koira wengotellen,
Eik' oo hauki pienen pieni,
Eikä hauki suuren suuri:
Kieli kahta kirweswartta,
Hampahat harawan warren,
95. Kita kolmen kosken werta,
Selkäranka seitsemisen.
Lenti kokko liitätellen,
Isketellen ilman lintu,
Eik' oo kokko pienen pieni,
100. Eikä kokko suuren suuri:
Sen on suu satoa syltä,
Kita kuusi koskellista,
Kieli wiittä kirweswartta,
Kynnet wiittä wiikatetta,
105. Siipi taiwoa tapasi,
Toinen wettä wiepraeli.
Liiteleksen, laateleksen,
Katseleksen, käänteleksen;
110. Keksi suuren suomuhauin,
Liikkuwan kalan lihawan,
Iskewi kaloa tuota,
Koprin selkähän kawahti.
Sillon suuri suomuhauki,
Liikkuja kala lihawa,
115. Painawi kokon kynimen,
Alle selwien wesien.
Niin kokko kohotteleksen,
Ilmahan ylenteleksen,
Nosti mustia muria,
120. Päälle selwien wesien,
Liiteleksen, laateleksen,
Toki toisesti kokewi,
Yhen iski kynsiänsä
Hauin hirmun hartioihin,
125. Ween koiran koukkuluihin,
Toisen iski kynsiänsä
Rautaselle kalliolle,
Wuorelle teräksiselle.
Kilpisty kiwestä kynsi,
130. Kalpistihen kalliosta;
Jo hauki sukelteleksen,
Ween wenkale weäksen,
Kynsistä kokon kynimen,
Waakalinnun warpahista.
135. Siitä kokko rautakopra
Kohta kolmasti kokewi,
Warsin iskeä tapasi,
Iski kiinni kynsiänsä,
Saipa hauin kynsihinsä,
140. Ween koiran koprihinsa,
Nosti suuren suomuhauin,
Ween wenkalan wetäwi,
Alta aaltojen sywien,
Päälle selwien wesien.
145. Nosti siitäki ylemmä,
Korkiammalle kohotti,
Oksalle omenatammen,
Latwalle lakan petäjän.
Wiepi wieläki ylemmä,
150. Korkiammalle kohotti,
Pitkän pilwen rannan päälle,
Pitkän kaaren kannikalle;
Pilwet liikku, taiwot nauku,
Ilman kannet kallisteli,
155. Katkesi ukolta kaari,
Kuulta sarwipää sakara.
Sillä seppo Ilmarinen
Sai on suuren suomuhauin,
Liikkuwan kalan lihawan,
160. Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alentehesta.
Ei wesi weellen tullut

- Kalahauin suomuloista,
Ilma ilmallen hajasnut,
165. Kokkolinnun höyheniltä.
Siitä seppo Ilmarinen
Otti weitsen huotrastansa,
Päätä poikki pahkomahan,
Watsa halki wiiltämähän;
170. Itse maisteli makua,
Itse riipo rintapäitä.
Pään on warsin poikki pahko,
Wiepi Pohjolan tupahan
Anopille antehiksi,
175. Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Tuoss' olis ikuinen tuoli
Hywän Pohjolan tupahan."
Siitä seppo Ilmarinen
Sanan wirkko, noin nimesi:
180. "Jo nyt kynnin kyiset pellot,
Käärmehiset käännättelin;
Jo suistin suet saloista,
Päistin karhut kankahilta;
Sainki suuret suomuhauit,
185. Liikkuwat kalat lihawat,
Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta;
Joko on walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
190. Sano Pohjolan emäntä:
"Pahoinpa sinäi laait,
Kun sä päätä poikki pahkoit,
Watsan warsin halki laskit,
Wielä riiwoit rintapäätä,
195. Kanssa maistelit makua."
Sillon seppo Ilmarinen
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Ei saalis wiatta saaha
Paikoilta paremmiltana,
200. Saati Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta;
Jok' on walmis walwattini,
Walmis walwateltawani?"
Sano Pohjolan emäntä:
205. "Jo nyt on walmis walwattisi,
Walmis walwateltawasi,
Jo nyt on neito kosjottuna,
Päähyt kassa kaupittuna,
Ilmariselle sepolle,
210. Kainaloiseksi kanaksi,
Ikuseksi puoliseksi."
Anto oman tyttärensä,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mistä tiesit teltamoinen,
215. Kuulit kultani omena,
Tämän neien syntywäksi,
Impyen ylenewäksi,
Kun on nuori neityemme,
Wasta kaswawa kanamme?"
220. Lauło lapsi lattialta,
Poika pieni pankon päästä:
"Siitä tiesi teltamoinen,
Kuuli kultasi omena,
Isopa hywältä kuulu,
225. Kuulu kullalta mereltä.
Juoksi purret puittomia,
Wenot wäljiä wesiä,
Tuoen täytensä eloa,
Aluksensa aartehtia.
230. Ja siitä tiesi teltamoinen
Kuuli kultasi omena;
Emopa hywältä kuulu,
Kuulu kullasta koista;
Nosti leiwät leppehesti,
235. Syötti wierahat wälehen.
Käwi kujat kuurullahan,
Lääwät länkämäisillähän;
Aiwon ammo aikasuopa,
Aiwon aika huomenessa,
240. Mäkähti kewätkaritsa,
Kewätuuhi ullotteli,
Heinän hienon heittäjätä,
Palasen parantajata.
Jo siitä tiesi teltamoinen,
245. Kuuli kultasi omena:

- Aiwon aika huomenessa
Noki nousi nuorasesta,
Sawu paksusta pakeni,
Kuulun neitosen koista.
250. Sukkulainen suikahteli
Kärppänä kiwen raossa,
Piukahteli pirran piikin
Tikkana puun kupeessa,
Käärilauta käännähteli
255. Orawana oksapuussa."
Siitä Pohjolan emäntä
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Kaiken sykysyn sanoinki,
Keskutin tämän kewään:
260. Salwoome piilopirtti,
Piilopirtti pikkarainen,
Neien kangasta kutoa,
Saoin sarkoa kutoa.
Laatiome pieni pirtti,
265. Pienet piiloikkunaiset,
Missä neittä piiletellä,
Päätä kassa kaswatella;
Pah' on neitonen salata,
Hiwus pitkä piiletellä,
270. Hywä on hepo salata,
Suorajouhi suojaella."
Waka wanha Wäinämöinen
Alla päin pahoilla mielin,
Kotihinsa kulkiessa,
275. Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Elkääte etinen kansa,
Elkääte lapsen lapsi,
Lähkö uimahan uhalla,
Weikasta wesien päälle,
280. Kilwon neittä kosjomahan
Sepon Ilmarin keralla."

Kolmastoista Runo.

Walmistetaan häitä Pohjolassa. Tapetaan esiksi iso suunnaton härkä ja alotetaan olutta panna. Saahaan olut pannuksi, ei käywäksi. Arwelee oluen pania, mistä käytettä, usiammallaki tawalla kokee, ei taho luonnistua. Niin wiimmen mehiläiseltä saapi yheksän meren takoa tuotua mettä, jolla olut käytetään. Nousee olut, kohoaa ylen woimalliseksi, uhkaa wanteet astiastaan katkaista, jos laulajoa ei heti tuotane. Etsitään hätätilassa laulajojta, ei saaha kunnollista. Aina uhkaa olut. Niin wiimmen pannaan kutsut liikkeelle warottamalla kaikki kutsua wanha Wäinämöinenki Pohjolan pitohin, Lemminkäinen waan yksin kutsumatta heittää. Lähtee orja matkalle ja kutsuu käskyä myöten rahwaan.

- Siitä häitä hankittihin,
Walmisteltihin pitoja,
Häitä Pohjolan tuwilla,
Pitoja Pimentolassa.
5. Mitä tuohon tuotanehe,
Ja kuta we'ettänehe,
Noihin Pohjolan pitohin,
Sariolan juominkihin,
Hywän rahwahan ruuiksi,
10. Joukon suuren syötäväksi?
Tuotu on muhia mulli,
Sonni saatuna lihawa.
Kaswo härkä Karjalassa
Sonni Suomessa sikesi,
15. Eikä härkä suuren suuri,
Eikä härkä pienen pieni;
Hämeheissä häntä häily,
Pää keikku Kemijoella,
Jalk' on yksi Aunuksessa,
20. Toinen Turjan tunturilla,
Kolmansi koskella Wuoksen,
Neljäs on Lapin lahella.
Päiwän lenti pääskylintu
Härän sarwien wäliä,
25. Kuun juoksi kesäorawa
Häpeheltä hännän päähän,
Eikä wielä päähän päässyt,
Ensinkänä ennättänyt,
Keskelläpä yön pitäwi,
30. Härän hännällä lepäsi.
Etsitähän iskiätä,

- Katsotahan kaatajata,
Wienosta Wenäjän maasta
Kaunihista Karjalasta,
35. Suomen suurilta tiloilta,
Ruotsin maasta rohkiasta,
Tämän riikin riitamaasta,
Tämän wallan wainojasta.
Läksi ukko iskemähän,
40. Palwonen pitelemähän,
Wirokannas wiilemähän;
Härkä päänsä häilähytti,
Mustat silmänsä mulisti,
Ukko kuusehen kawahti,
45. Palwonen pajun nenähän,
Wirokannas kannon päähän.
Ukko kuusesta toruwi,
Palwonen pajun nenästä
Wirokannas kannon päästä:
50. "Kun ma tullen toisen kerran,
Toki saanen saalihiksi
Sata saawia lihoa,
Werta seitsemän wenettä,
Kuuta kuusi tynnyriä."
55. Eipä toiste tullukkana,
Eikä sen erän perästä.
Etsitähän iskiätä,
Katsotahan kaatajata;
Etsitähän Tuonelasta,
60. Manalasta maanki alta,
Etsitähän, eipä löytty,
Haettiin, ei hawattu.
Mies pieni merestä nousi,
Uros aallosta yleni,
65. Eikä uros pienen pieni,
Eikä uros suuren suuri;
Pystyn peukalon pituinen,
Kolmen sormen korkeuinen:
Alla maljan maata mahtu,
70. Seulan alla seisomahan.
Part' on polwilla eessä,
Hiwus kannoilla takana,
Päässä paasinen kypäri,
Jaloissa kiwiset kengät,
75. Weitsi kultanen käessä,
Hopiainen huotra wyöllä.
Jo tapasi tappajansa,
Sonni suuri sortajansa.
Heti kun näki eränsä,
80. Ruhto niskahan rutosti,
Sorti sonnin polwillehen,
Kylin maahan kyykähytti.
Saiko paljon saalihiksi?
Wähän saapi saalihiksi:
85. Sata saawia lihoa,
Sata syltä makkaroa,
Werta seitsemän wenettä,
Kuuta kuusi tynnyriä,
Hywän Pohjolan pitohin,
90. Sariolan juominkihin.
Siitä Pohjolan emäntä
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Mistäpä olutta saamma,
Tahi taaria panemma,
95. Näille häille hankkimille,
Pioille piettäwille?
En tieä tekoa taarin,
Enkä syntyä olosen."
Huuhuwi humala puusta,
100. Wesi wirrasta wihelsi,
Otra pellon pientaresta:
"Konsa me koolle saamma,
Konsa koolle ja koholle."
Osmotar oluen seppä,
105. Kapo kaljojen tekiä,
Arwelee, ajattewi:
"Mitä tuostaki tulisi,
Jos panen pa'an tulelle,
Laitan keiton kiehumahan?
110. Otta otrasen jywiä,
Kuusi otrasen jyweä,
Seitsemän humalan päätä,
Wettä kauhoa kaheksan;
Niin pani pa'an tulelle,

115. Laitto keiton kiehumahan.
Kuu kiwiä kuumettihin,
Kesä wettä keitetihin,
Salo puita poltettihin,
Salo puita, saari maita.
120. Kansa kaikki katsahawi,
Katsahawi, kaiwahawi:
"Mistäpä sawunen saapi,
Auer ilmahan ajaksen."
Tuoltapa sawunen saapi,
125. Auer ilmahan ajaksen;
Sawu saarella palawi,
Tuli niemen tutkamessa,
Pienikö soan tuleksi,
Suuri paimosen paloksi.
130. Osmotar oluen seppä,
Kapo kaljojen tekiä,
Kesän keittäwi olutta,
Talwen taaria rakenti;
Pani otraista olutta
135. Puisen uuen uurtehesen.
Sai oluen panneheksi,
Ei saanut hapanneheksi.
Arwelee, ajattewi,
Sanan wirkko, noin nimesi:
140. "Mitä tuohon tuotanehe,
Ja kuta kutsuttanehe,
Oluelle happameksi,
Kaljalle kohottimeksi."
Hyw' on tyttö Pohjan neiti,
145. Se on soma sormiltansa,
Aina liukas liikunnolta,
Aina kengältä kepiä.
Liikku sillon liitoksella,
Laaho keskilattialla,
150. Yhtä toista toimitteli
Kahen kattilan kesellä.
Näki puikon lattialla,
Otti puikon lattialta,
Katselewi, kääntewi:
155. "Mitä tuostaki tulisi
Kawon kaunihin käsissä,
Hywän immen hyppysissä?"
Jo kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
160. Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykersi molempinensa,
Molempihin reisihinsä;
Synty walkia orawa.
Niin se neuo poikoansa,
165. Orawaistansa opasti:
"Orawani lintuseni,
Orpolapseni omani!
Juokse tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
170. Mielusahan metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan;
Nouse puuhun pienosehen,
Taiten tarhalatwasehen,
Jottei kokko kopraseisi,
175. Eikä iskis ilman lintu.
Käpy pure käessäsi,
Kanna kaksi kynnessäsi,
Ne kannu kawon kätehen,
Tuo olalle Osmottaren."
180. Osasi orawa juosta,
Matkaella maan ihana.
Pian juoksi matkan pitkän,
Wälehen wälit lyhyet,
Mäen poikki, toisen pitkin,
185. Kolmannen wähän witanan,
Mielusahan metsolahan,
Tarkkahan Tapiolahan.
Siellä on kolme korpikuusta,
Neljä pienoista petäätä,
190. Nousi puuhun pienosehen,
Taiten tarhalatwasehen,
Eikä kokko kopraissunna,
Iskenynnä ilman lintu.
Katkasi käpyä kaksi,
195. Päitä lehmän leikkaeli,
Käwyät kätki kynsihinsä,
Kääräsi kápälehensä,

- Niin kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
200. Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Ei ota olut hapata,
Eikä nouse nuori juoma.
Arwelee, ajattelewi,
205. Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happameksi,
Kaljalle kohottimeksi.
Hyw' on tyttö Pohjan neiti,
Aina kengältä kepiä;
210. Liikku sillan liitoksella,
Laaho keskilattialla,
Yhtä toista toimitteli
Kahen kattilan kesellä,
Näki lastun lattialla,
215. Otti lastun lattialta.
Katselewi, kääntelewi:
"Mitä tuostakin tulisi
Kawon kaunihin käsissä,
Hywän immen hyppysissä?"
220. Jo kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Kapo kaksin kämmeninsä,
Hykersi molempinensa,
Molempihin reisihinsä;
225. Synty näätä kultarinta.
Niin se neuo nääteänsä,
Orpolastansa opasti:
"Näätäseni lintuseni,
Orpolapseni omani!
230. Mene tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
Kontion kiwikololle,
Metsän karhun kartanolle.
Siellä karhut tappelewat,
235. Kontiot kowin eläwät;
Koprin kuonoa kokoa,
Käsin waahtea waluta,
Se kannu kawon kätehen,
Tuo olalle Osmottaren."
240. Jopa taisi näätä juosta,
Kultalintu liihätellä,
Pian juoksi matkan pitkän,
Wälehen wälit lyhyet,
Joen poikki, toisen pitkin,
245. Kolmannen wähän witahan,
Kontion kiwikololle,
Karhun louhi kartanolla.
Siellä karhut tappelewat,
Kontiot kowin eläwät,
250. Rautasella kalliolla,
Wuorella teräksisellä.
Juoksi kuona karhun suusta,
Waahti kontion kiasta,
Koprin kuonoa kokosi,
255. Käsin waahtea walutti,
Sen kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Osmotar oluehensa,
Kapo kaato kaljahansa;
260. Ei ota olut hapata,
Eikä nouse nuori juoma.
Arwelee, ajattelewi,
Mitä tuohon tuotanehe
Oluelle happameksi,
265. Kaljalle kohottimeksi.
Hyw' on tyttö Pohjan neiti,
Aina kengältä kepiä,
Liikku sillan liitoksella,
Laaho keskilattialla,
270. Yhtä toista toimitteli
Kahen kattilan kesellä,
Näki lehen lattialla,
Otti lehen lattialta.
Katselewi, kääntelewi:
275. "Mitä tuostakin tulisi
Kawon kaunihin käsissä,
Hywän immen hyppysissä?"
Jo kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
280. Kapo kaksin kämmeninsä,

- Hykersi molempinensa,
Molempihin reisihinsä;
Synnyttäwi mehiläisen.
Niin se neuo lintuansa,
285. Mehiläistänsä opasti:
"Mehiläinen lintuseni,
Orpolapseni omani!
Lennä tuonne, kunne käsken,
Kunne käsken ja kehotan,
290. Ylitse meren yheksän,
Meri puolen kymmenettä.
Tuo simoa siiwissäsi,
Kanna mettä kaapussasi,
Helewästä heinän päästä,
295. Kukan kultasen nenästä;
Ne kanna kawon kätehen,
Tuo olalle Osmottaren."
Mehiläinen meiän lintu
Jopa lenti, jotta joutu,
300. Pian lenti matkan pitkän,
Wälehen wälit lyhyet,
Meren poikki, toisen pitkin,
Kolmannen wähän witahan,
Ylitse meren yheksän,
305. Meri puolen kymmenettä,
Tuurin uutehen tupahan,
Palwosen laettomahan.
Siellä on neiti nukkununna,
Wyöwaski walahtununna,
310. Kupehill' on kultaheinä,
Wyöllähän hopia heinä,
Siwulla simanen heinä,
Mesiheinä helmassansa.
Kasti siipensä simahan,
315. Toisen siipensä metehen,
Helewähän heinän päähän,
Kukan kultasen nenähän.
Toi simoa siiwessänsä,
Kanto mettä kaapussansa,
320. Sen kanto kawon kätehen,
Hywän immen hyppysihin.
Osmotar oluehensa,
Kapo pisti kaljahansa,
Jo otti olut hapata,
325. Jopa nousi nuori juoma,
Puisen uuen urteheessa,
Korwon koiwusen sisässä.
Kuohu korwien tasalle,
Ärjy päälle äprähien,
330. Tahto maahan tyyräellä,
Lattialle lainehella.
Pantihin olut punanen,
Kalja kaunis käytettiin,
Nassakkahan tammisehen,
335. Tynnyrihin pienosehen,
Tapin waskisen warahan,
Kiwisehen kellarihin.
Olut tykki tynnyrissä,
Kalja keikku kellarissa:
340. "Kun nyt juojani tulisi,
Lakkiani laitteleisi,
Kunnollinen kukkujani,
Laaullinen laulajani!"
Etsittihin laulajoa,
345. Laaullista laulajoa,
Kunnollista kukkujoa,
Kaunista karehtioa.
Lohi on tuotu laulajaksi,
Hauki kunnan kukkujaksi;
350. Ei lohessa laulajoa,
Kuonasuussa kukkujoa,
Lohen on leuat lonkallahan,
Hauin hampahat hajalla.
Etsitähän laulajoa,
355. Laaullista laulajoa,
Kunnollista kukkujoa,
Kaunista karehtioa.
Laps' on tuotu laulajaksi,
Poika kunnan kukkujaksi;
360. Ei lapsessa laulajoa,
Kuolasuussa kukkujoa,
Ääni on lapsen langennunna,
Puhet suuhun puuttununna.

- Niin sano olut punanen,
 365. Noitueli nuori juoma,
 Massakassa tammisessa,
 Tapin waskisen takana:
 "Kun ei tuoa laulajoa,
 Laaullista laulajoa,
 370. Kunnollista kukkujoa,
 Kaunista karehtioa,
 Potkin poikki wanteheni,
 Ulos pohjani porotan."
 Sillon Pohjolan emäntä
 375. Pani kutsut kulkemahan,
 Itse tuon sanoiksi wirkki:
 "Ohoh piika pikkurainen,
 Orjani alinomanen.
 Kutsu rahwasta kokohon,
 380. Miesten joukko juominkihin;
 Kutsu köyhät, kutsu kurjat,
 Kutsu rujot, kutsu rammat,
 Rujot rein reutuellos,
 Rammat ratsahin ajellos,
 385. Sokiat wenehin soua.
 Kutsu wanha Wäinämöinen
 Lailliseksi laulajaksi,
 Elä kutsu Kaukomieltä,
 Elä lieto Lemminkäistä,
 390. Se on lieto Lemminkäinen
 Ahti ainaki torasa."
 Orja tuon sanoiksi wirkki,
 Kysytteli, lausutteli:
 "Mistä tunnen Kaukomielen,
 395. Kusta lieto Lemminkäisen?
 En tieä Ahin kotia,
 Kaukomielen kartanoa."
 Sano Pohjolan emäntä:
 "Hywän tunnet Kaukomielen;
 400. Ahti saarella asuwi,
 Weitikkä wesien luona,
 Laajimman lahen kohalla
 Kaukoniemen kainalossa.
 Kaukomielen silmä karsas,
 405. Leuka pitkä Lemminkäisen,
 Ahin suu wähiten wäärä,
 Menä weitikän nykerä."
 Tuopa piika pikkurainen,
 Raataja rahan alanen,
 410. Kutsu rahwahan kokohon,
 Miesten joukon juominkihin;
 Kutsu kurjat, kutsu köyhät,
 Kutsu rujot, kutsu rammat,
 Rujot rein reutueli,
 415. Rammat ratsahin ajeli,
 Sokiat wenehin souti.
 Kutsu wanhan Wäinämöisen,
 Laulajan iänikuisen;
 Se on kaunis Kaukomieli,
 420. Senp' on heitti kutsumatta.

Neljästoista Runo.

Kokoutuu rahwas Pohjolan häihin, wäwy rahwaan keskellä. Wäwyn hewosesta huoli piettyä, käytetään itseki tuwassa, joka kauniisti siiwottuna näyttää ouolta, ettei esinnä helposti tutakkana. Tupaan tullutta katselee wasta tarkemmin kynttilän walkialla wäwyä anoppi ja kiittää kauniin muotoseksi. Tuoan olutta, joka nyt Wäinämöisessä tapaa laillisen laulajansa. Waatii Ilmarista Wäinämöinen keralliseksi. Ilmarinen ei sano kylässä kehtoawansa, kehottaen Wäinämöistä waan yksin laulamaan. Niin laulelee Wäinämöinen ja toiwottaa wastaista onnea toisteki Pohjolassa yhtä ilosesti elettäwäksi. Oluen juotua ja laulettua syöttää kaiken rahwaan Pohjolan emäntä yltäkylläsillä ruuilla.

- Itse Pohjolan emäntä
 Oli ulkona olia,
 Weräjillä wiepoaja.
 Kuulewi kumun kujalta,
 5. Rannalta reen ratsinan.
 Loi silmänsä luotehelle,
 Käänti päätä päiwän alle.
 Jo näki wäen tulewan,
 Wäwynsä wäen tulewan.
 10. Sanan wirkko, noin nimesi:

- "Luulin tuulen tuulewaksi,
Pinon pystyn wierewäksi,
Meren rannan raukewaksi,
Someren karehtijaksi.
15. Eipä tuuli tuulekkana,
Pino pysty wierekkänä,
Meren ranta rauekkana,
Someret karehikkana;
Wäwyni wäki tulewi,
20. Saoin kaksin kääntelewi.
Ei ole wäwy eillimmäissä,
Eikä wäwy jälkimmäissä.
Wäwy on keskellä wäkeä,
Hywän rahwahan raossa.
25. Mistä mä wäwyni tunnen?
Tuosta ma wäwyni tunnen:
Wäwy on mustalla orolla,
Niinkun syöwällä suella,
Kantawalla kaarnehella,
30. Lentäwällä liewehellä.
Kuus' on kullaista käkeä
Wempelellä kukkumassa,
Seitsemän siniotusta
Rahkehella laulamassa."
35. Jo kumu kujasta kuulu,
Aisan kalke kaiwotieltä,
On wäwy pihalle saawa,
Wäwyn kansa kartanolle.
Laps' oli pieni lattialla,
40. Poika pirtin permannolla;
Laulo lapsi lattialta,
Poika pieni permannolta:
"Pois pojat, ulos urohot,
Pihalle pisimmät miehet,
45. Rinnuksia riisumahan,
Rahkehia raastamahan."
Jo ulos urohot saivat
Pistihen pihalle miehet.
Siellä on Pohjolan emäntä;
50. Sanan wirkko, noin nimesi:
"Kylän pojat kyyhkyläiset.
Ottootes wäwyn oronen
Waskisista waljahista,
Rahkehistä rautasista,
55. Wesasista wempeleistä,
Sulkkusista suitsuloista,
Piehtaromia pehmiällä,
Tasasella tanhualla,
Nurmella mesinukalla,
60. Maalla maksankarwasella,
Jottei karwa katkiaisii,
Puolikana pois tulisi
Kylän pojat kyyhkyläiset!
Juottootes wäwyn oronen
65. Kultasesta kaiwosesta,
Herasesta hettehestä,
Tulewasta, täytywästä,
Lähtehestä läikkywästä,
Alta kuusen kukkalatwan,
70. Alta pensiän petäjän.
Apattootes wäwyn oronen
Pestyin otrin, lestyin leiwin,
Keitetyin kesäsin wehnin,
Surwotuin suwirukehin.
75. Kylän pojat kyyhkyläiset.
Wieköote wäwyn oronen
Takimmalle tanhualle,
Soimelle ylimmäiselle,
Wakkaselle waskiselle,
80. Koropalle kullitulle.
Sitootes wäwyn oronen
Kultasihin koltsasihin,
Rautasehen renkasehen,
Tammisehen patsahasen.
85. Mahtuuko wäwy tupahan
Kamanan korottamatta,
Kynnyksen alentamatta,
Owiseinän ottamatta,
Siwuseinän siirtämättä,
90. Periseinän päästämättä?
Ei mahu wäwy tupahan
Kamanan korottamatta,
Kynnyksen alentamatta,

- Owiseinän ottamatta,
 95. Siwuseinän siirtämättä,
 Periseinän päästämättä;
 Wäwy on päätänsä pitempi,
 Korwallista korkiampi.
 Kamanat ylentyöhöt,
 100. Lakin päästä laskematta,
 Kypärin kohottamatta.
 Kynnykset alentuohot,
 Ettei kengätkän kuluisi,
 Lewiäisi hienot helmet.
 105. Owet ilman awautohot,
 Ilman käsin koskematta,
 Peukalon pitelemättä!"
 Jo wäwy sisälle saapi,
 Alle kattojen ajaksen;
 110. "Joko täällä on penkit pesty,
 Joko lattiat lakaistu,
 Joko on sillat siiwottuaa,
 Lusikkaiset lautasella?
 Jopa tääll' on penkit pesty,
 115. Jopa lattiat lakaistu,
 Jo on sillat siiwottuna,
 Lusikkaiset lautasella.
 En tunne tätä tupoa,
 Mistä puista on pirtti tehty,
 120. Mistä suoja tänne saatu;
 Siwult' on satoa syltä,
 Päältä poikitse tuhatta.
 Siwuseinä on siilin luista,
 Periseinä petran luista,
 125. Owiseinä osman luista,
 Kamana karitsan luista.
 Orret on omenapuusta,
 Patsas puista päähkehistä,
 Luaslauta lumpehista,
 130. Laki lahnan suomuloista.
 Lattia on wesin wanuttu,
 Pöytä kullin kirjaeltu,
 Rahi rauasta rakettu,
 Penkit pienistä rahoista.
 135. Uuni uusista kiwistä,
 Panko saksan paasiloista,
 Kiukoa meren kiwistä,
 Karsina Kalewan puista."
 Siitä seppo Ilmarinen
 140. Itse tungeksen tupahan:
 "Terwe tännekki jumala!
 Huonehesen honkasehen,
 Pirttihin petäjäisehen,
 Alle kuulun kurkihirren."
 145. Sano Pohjolan emäntää
 "Terwe tänne tultuasi,
 Tänne pienehen pesähän,
 Matalaisehen majahan.
 Kylän pojat kyyhkyläiset!
 150. Istuttoote meiän wäwyä
 Selin seineä sinistä,
 Päin pöyteä punaista,
 Kohin kullaista stoloa,
 Rinnoin ristirahwahaista.
 155. Kylän naiset kyyhkyläiset!
 Tuokaa tulta tuohisella
 Tempoote terwaksella,
 Näkisin wäwyni silmät,
 Sinisetkö, wai punaiset,
 160. Waiko waatewalkeuiset."
 Tuotu on tulta tuohisella,
 Temmottuna terwaksella;
 Tuli on tuohinen rämäkkä,
 Sawu musta terwaksinen.
 165. "Kylän naiset kyyhkyläiset!
 Tuokaa tulta tuohuksella,
 Wahasella walkiata,
 Millä nään wäwyni silmät;
 Sinisetkö, wai punaiset,
 170. Waiko waatewalkeuiset.
 Jo nyt nään wäwyni silmät;
 Ei siniset, ei punaset,
 Eikä waatewalkeuiset,
 Meren on waahen walkeuiset
 175. Meren ruowon ruskeuiset,
 Meren kaislan kauneuiset.

- Sopipa siikanen siwulle,
Kanamarja kainaloihin.
Ohoh piika pikkalainen,
180. Kylän paras palkkalainen!
Tuo olutta tuoppisella,
Kanna kaksikorwasella,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
185. Anna tuopin totta tehä,
Wiisi wantehen wikoa,
Juosta olwen orren päästä,
Siman waarnojen sisästä,
Noille kutsuwierahille,
190. Kutsuloille kunnioiksi.
Jo on wiikon juomat pantu,
Saatu otraset oluet,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi."
195. Tuop' on piika pikkalainen,
Raataja rahanalanan,
Toi olutta tuoppisella,
Kanto kaksikorwasella,
Noille kutsuwierahille,
200. Kutsuloille kunnioiksi.
Anto tuopin totta tehä,
Wiisiwantehen wikoa,
Juosta olwen orren päästä,
Siman waarnojen sisästä,
205. Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
Siinä sai olut punanen
Lakkiansa, laulajansa,
Kunnolliset kukkujansa,
210. Kaunihit karehtiansa.
Olipa wanha Wäinämöinen,
Wirren ponsi polwuhinen,
Parahina laulajina,
Tietäwimpinä runoina.
215. Ensin ottawi olutta,
Siitä laululle rupesi,
Töille wirtten työntelihen.
Sano wanha Wäinämöinen:
"Isännät imehtelewät,
220. Emännät ajattewat:
Joko keitin juoman kehnon,
Pahanko panin oluen;
Kun ei laula laulajamme,
Hyreksi hywät runomme,
225. Kuku kultawierahamme,
Ilotse ilokäkemme.
Kukapa tässä kukkunewi,
Kenkä kielin laulanewi,
Näissä Pohjolan pioissa,
230. Sariolan juomingissa;
Ei tässä lattiat laula,
Kun ei laula lattilliset;
Eikä ikkunat ilotse,
Kun ei ikkunan isännät;
235. Eikä tässä pöykä pöyät,
Kun ei pöykä pöyälliset.
Jos ei muut lihawat laula,
Werewämmät wierettele,
Niin mä laulan laiha poika,
240. Mies weretön wierettelen;
Laulan laihoilta lihoilta,
Kupehilta kuuttomilta,
Tämän iltamme iloksi,
Päiwän kuulun kunniaksi.
245. Onko tässä nuorisessa,
Nuorisessa kaunosessa,
Tässä suuressa su'ussa,
Ilossa ison alasta,
Ku panis käen kätehen,
250. Haan toisehen hakahan,
Lauloaksemme hywiä,
Parahia pannaksemme
Sinä seppo Ilmarinen,
Lankoni, emoni lapsi!
255. Itse lähe laulamahan,
Saa kera sanelemahan.
Suu sinulla, suu minulla,
Kieli kemppi kummallaki,
Suu hywän pakaelewi,

260. Sitä korwat kuuntelewi;
Kieli kummaa sanowi,
Sitä mieli muistelewi;
Mies paha pahoin tekewi,
Parempi parantelewi."
265. Sillon seppo Ilmarinen
Sanan Wirkko, noin nimesi:
"Me yhen emosen lapset
Yhen kantamat kaposen,
Yhen peipposen pesemät,
270. Yhen sotkan suorittamat,
Harwoin yhtehen yhyymä,
Saaumma sanelemahan,
Näissä Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa.
275. Laulaisinpa, taitaisinpa,
Laulaisin minä kotona,
Waan en kehtoa kylässä,
Kylän naiset nauranewat;
Piiat pilkan pistänewät,
280. Miehet mieron herjannewat.
Sinä laulaja ikuinen,
Wirren ponsi polwuhinen!
Itse lauluja laellos,
Itse wirsiä weellös,
285. Jott' on kumma kuulianki,
Ime ilman olianki,
Sinä synnyit yötä ennen,
Minä päiweä jälestä."
Sano wanha Wäinämöinen:
290. "Kun ei toista tullekkana
Kerallani laulamahan,
Itse laulan itsekseni
Kuulla noien kultasien,
Tietä mielitehtosien,
295. Nousewassa nuorisossa,
Kansassa ylenewässä:
Anna wastaki jumala,
Toisteki totinen luoja,
Näin näissä elettäväksi,
300. Toiste puuhaeltawaksi,
Näissä Pohjolan pioissa,
Sariolan juomingissa.
Anna toisteki jumala,
Wastaki wakainen luoja,
305. Oloset jokena juosta,
Meet wirtana wilata,
Näissä Pohjolan tuwissa,
Sariolan salwoksissa,
Alla kuulun kurkihirren
310. Alla kaunihin katoksen,
Iällä tämän isännän,
Elinajalla emännän.
Luoja koston kostaohon,
Pankohon jumala palkan,
315. Emännälle eteisehen,
Isännälle pöyän päähän,
Pojalle rahin nenähän,
Keträpuuhun tyttäreille,
Jottei wastakan katuisi,
320. Yön perästä peljästyisi
Näitä häitä juotawia,
Pitoja piettäwiä.
En minä mitänä woita,
Enkä tarkon taiakkana;
325. Herännenkö, heittänenkö,
Luonenko, lopettanenko.
Wirren laulon, laulun laitton,
Oksat karsin, tien osasin,
Kerin wirteni kerälle,
330. Sowittelen sommelolle,
Panen aitan parwen päähän,
Luisten lukkojen sisälle,
Jost' ei pääse päiwinähän,
Selwiä sinä ikänä,
335. Ilman luien lonsumatta,
Leukojen leweämättä,
Hammasten hajoamatta,
Kielen keikkelehtämättä."
Siinä wanha Wäinämöinen,
340. Laulo päiwän, laulo toisen,
Laulo kohta kolmannenki;
Päiwänpä kolmantena

- Rikkohen reki runolta,
 Jalas taittu laulajalta,
 345. Noissa Pohjolan pioissa,
 Sariolan juomingissa.
 Sillon wanha Wäinämöinen
 Itse tuon sanoiksi wirkki:
 "Onko tässä nuorisossa,
 350. Nuorisossa kaunosessa,
 Käwiä Tuonelta oroa,
 Manalalta wääntieä,
 Reki uusi laatiani,
 Ratsu on rakentoani?"
 355. Sekä nuoremmat sanowi,
 Jotta wanhemmat sanowi:
 "Eule tässä nuorisossa,
 Tässä suuressa su'ussa,
 Käwiä Tuonelta oroa,
 360. Manalalta wääntieä,
 Reki uusi laatiasi,
 Ratsu on rakentoasi."
 Sillon wanha Wäinämöinen,
 Laulaja iän ikuinen,
 365. Läksi Tuonelta oroa,
 Manalalta wääntieä.
 Itse Pohjolan emäntä
 Syötti suin sulassa woissa,
 Koprin kuorekokkaroissa,
 370. Noita kutsuwierahia,
 Kutsuloille kunnioiksi.
 Syötti lohta luutoselta,
 Luutoselta, luotaselta,
 Siwulta sian lihoa,
 375. Murotellen woi-muruja,
 Sirotellen sian päitä.
 Olipa olut ostamaton,
 Mesi markoin maksamaton,
 Noissa Pohjolan pioissa,
 380. Hywän joukon juomingissa.
 Olut juoksi orren päästä,
 Sima waarnojen sisästä,
 Noille kutsuwierahille,
 Kutsuloille kunnioiksi.

Wiidestoista Runo.

Saahaan wiimmenkänä walmihiksi morsian ja työnnetään Ilmariselle. Muistutteele vielä emo jo iäksi lähtewänki koista. Tästä kowin huolestunut morsian kaikki sanoo entiset toiwotuksensa olleen miehelle päästä, nyt päästyä toisin ajattelewan. Emo lohutellen kieltää millänä olemasta monenki keinollisen, hywin eläjän miehen saatua. Siitä opastelee tyttöänsä miten uuella paikalla käyttäate ja warottaa sulhoa ei pahoille wieä, eikä pahoin piätellä. Jo eriävä morsian kotosia kiittää ja jätteele hywästi. Hywästi jättelewän koppaa rekehensä Ilmarinen ja lähtee Pohjolasta. Morsian yhä ikäwissä jo tiellä toiwottelee missäki olewansa ennen kun sulhon reessä. Lohutellen Ilmarinen kieltää huolimasta hywät päiwät tulewassa koissa saawan.

- Jo oli wiikon häitä juotu,
 Kauan pietty pitoja,
 Juotu häitä Pohjolassa,
 Pitoja Pimentolassa.
 5. Sano Pohjolan emäntä
 Ilmariselle sepolle:
 "Mit' istut isoni poika,
 Weljes wanhin walwastelet?
 Istutko ison hywyyttä,
 10. Wai emännän armautta,
 Naimakansan kauneutta,
 Pirtin pienen walkeutta?
 Et istu ison hywyyttä,
 Et emännän armautta,
 15. Naimakansan kauneutta,
 Pirtin pienen walkeutta;
 Istut impyen hywyyttä,
 Neitosesi armautta,
 Walwattisi walkeutta,
 20. Kanawarren kauneutta.
 Sulho wiljon weljyeni!
 Wuotit wiikon, wuota vielä,
 Ei oo walmis walwattisi,
 Suorinut ikisopusi;
 25. Puol' on päätä palmikoittu,

- Puoli palmikoittawana.
Sulho wiljon weljyeni!
Wuotit wiikon, wuota wielä,
Ei oo walmis walwattisi,
30. Suorinut ikisopusi;
Wast' on hiema hiemoteltu,
Toinen hiemoteltawana.
Sulho wiljon weljyeni!
Wiikon wuotit, wuota wielä,
35. Ei oo walmis walwattisi,
Suorinut ikisopusi;
Wast' on jalka kengitetty,
Toinen kengiteltäwänä.
Sulho wiljon weljyeni!
40. Wuotit wiikon, wuota wielä,
Ei oo walmis walwattisi,
Suorinut ikisopusi;
Wast' on käsi kinnastettu,
Toinen kinnasteltawana.
45. Sulho wiljon weljyeni!
Jo nyt on walmis walwattisi,
Suorinut ikisopusi.
Mene nyt myötä myöty neiti,
Kanssa kaupattu kananen,
50. Kun olit rakas rahalle,
Käpäs kättä antamahan,
Kiewäs kihlan otantahan.
Etpä äiän nuori neiti
Yli pääsi ymmärrellyt,
55. Kahen puolisi katsellut,
Jos laait kautun kaupan,
Ikä on kaikki itkeminen,
Wuosi woikerrehtaminen;
Kun läksit isän koista,
60. Siirryit syntymäsialta,
Emosi elantomailta,
Kantajasi kartanolta.
Ja mikä sulta mielen otti,
Kuka haikian hajotti,
65. Mokomalta mielewältä
Kylän kaiken wiisahalta,
Kun läksit isosi luota,
Oman emosi elolta?
Niin tytär ison kotona
70. Kun kuningas linnassansa,
Niin miniä mieholassa
Kun wanki Wenäehellä.
Luulit yöksi lähtewäsi,
Käyä päiwäksi käkesit,
75. Toiwoit kuuksi kulkewasi,
Puoleksi poikeltawasi.
Etpä yöksi lähtenynnä,
Etkä päiwäksi käennyt,
Etkä kuuksi kulkenunna,
80. Puoleksi poikeltanunna.
Jopa jouwuit wiikommaksi,
Polwemmaksi poikellitse,
Iäksi ison koista,
Elinajaksi emosi.
85. Morsian sisarueni,
Kapulehti laklueni!
Itke koprin kynelesi,
Kamaloin haluwetesi,
Ison pestyille pihaille;
90. Pisaret ison pihaille,
Lammit taaton lattialle.
Askelt' on piha pitempi,
Waja waaksoa isompi,
Kynnys hirttä korkiampi,
95. Kerran toisen kertoessa."
Neito parka huokaeli,
Huokaeli, henkäeli,
Suru syämmellen panihen,
Wesi silmillen wetihen.
100. Itki koprin kyneleitä,
Kamaloin haluwesiä,
Ison pestyille pihaille;
Pisaret ison pihaille,
Lammit taaton lattialle.
105. Itse tuon sanoiksi saatti:
"Noinpa tiesin, noinpa luulin,
Noinpa arwelin ikäni,
Sanon kaiken kaswinajan:

- Et sä neito ollekkana
110. Oman vanhemman warassa,
Kantajasi kainalossa;
Äskenä olisit neito
Mieholahan mennessäsi,
Jalka toinen kynnyksellä,
115. Toinen korjassa kosian;
Oisit päätäsi pitempi,
Korwallista korkiampi.
Tuota toiwoin tuon ikäni,
Katsoin kaiken kaswinajan,
120. Wuotin kun hyweä vuotta,
Katson kun kaunista keseä.
Nyt on lähtöni lähemmä,
Toiwoni toeksi saanut,
Saanut jalka kynnykselle,
125. Toinen korjahan kosian.
En lähekkänä ilolla,
Enkä riemulla eriä,
Tästä kullasta koista,
Iän nuoren istumasta.
130. Lähen hoikka huolissani,
Ikäwissäni eriän,
Sykysyisen yön sylihin,
Kewäisen kieran päälle,
Jott' ei jalka jäällä tunnu,
135. Jalan isku iljankolla,
Hangella hamosen toimi;
Jott' ei äiti ääntä kuule,
Eikä iso itkuani.
Mi liekkänä mieli muien,
140. Mieli muien morsianten?
Niin on mieli miekkosien
Kun kewäinen päiwän nousu,
Minun on mieleni polosen
Kuni myötävän hewosen,
145. Tahi tamman kaupittawan,
Eliikk' ostetun orihin.
Niin on mieleni polosen
Kun syksyinen yö pimiä,
Talwinen on päiwä musta."
150. Niin sano emo tytölle,
Lausu wanhin lapsellensa:
"Et' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana,
Ei sinua suolle wiety,
155. Eikä ojalles otettu;
Sait miehen mitä paraimman,
Uroita uhkeimman,
Sait sepänki sen mokoman,
Itse tarkimman takojan.
160. Seppä syöpi selwän leiwän,
Selwemmän sepän emäntä.
Sait miehen metsän käwiän,
Uron korwen kolkuttajan,
Ei sen koirat koissa maata,
165. Pennut pehkussa lewätä.
Kolmasti tänä kewäinä
Nossut on nuotiotulilta,
Hawaunut hawusialta;
Kolmasti tänä kewäinä,
170. Hawu pään on harjaillut,
Warpa wartalon sukinnt.
Et' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana,
Ompa meiän sulhosella
175. Sata sarwen kantajoa,
Tuhat tuojoa utaren,
Tuhat willan antajoa.
Et' oo neiti milläkänä,
Emon tuoma tuollakana;
180. Ei ole tällä sulhosella
Ojawiertä otratonta,
Kangaswiertä kakratonta,
Wesiwiertä wehnätöntä.
Ompa tällä sulhosella
185. Purnonen joka purolla,
Aumanen joka aholla,
Lepikköiset leipämaina,
Wesakkoiset wehnämaina,
Kaikki rauniot rahana,
190. Kiwet pienet penninkinä.
Et' oo neiti milläkänä,

- Emon tuoma tuollakana;
Ompa tällä sulhosella
Pyyhyet pyräjämassä,
195. Wempelellä wieremässä,
Kuusi kullaista käkeä
Längillä lekuttamassa,
Rastahat iloitsemassa,
Rahkehilla laulamassa.
200. Wielä neuon neitoani,
Orpolastani opetan:
Morsian sisarueni,
Kapulehti laklueni.
Kuulestamma kun sanelen,
205. Waimo wanha lausuelen.
Tulet toisehen talohon,
Toisehen emän alahan,
Perehesen wierahasen;
Toisin toisessa talossa,
210. Toisessa emän alassa,
Perehessä wierahassa,
Ei niinkun omon koissa,
Oman wanhemman warassa.
Ellös sie sinä ikänä,
215. Kuuna kullan walkiana,
Tawoton talohon mennö,
Miehueton mieholahan.
Talo tapoja kysywi,
Tajotaja talo pahaki;
220. Mies on mieltä koittelewi,
Mies mieltä epäpätöki.
Noita sie kowin waroa
Ukon luista leukaluuta,
Anopin kiwistä kieltä,
225. Kyn kylmiä sanoja,
Naon niskan nakkeloita.
Jos ukko susi supussa,
Akka karhu karsinassa,
Kyty kyinä kynnyksellä,
230. Nato nauolina owella;
Sama armo antaminen,
Alemma kumartaminen,
Kun ennen emon koissa,
Oman wanhemman warassa,
235. Taattoa kumartaminen,
Weljeä waroaminen.
Kuule neiti kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen;
Piä tarkat hiiren korwat,
240. Teräwät jalat jäniksen,
Nisät nuoret notkuttele,
Kaula pesty kaarruttele,
Niinkun tuore tuomen latwa,
Wasta kaswawa kataja.
245. Elä suihka sutsunatta,
Eläkä räämi rätsinättä,
Elä kengättä kehaja.
Kuule wielä kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen;
250. Laai willaset hamuet
Yhen willan kylkyestä,
Keitä otraset oluet,
Makujuomat maltahiset,
Yhen otrasen jywästä,
255. Kolmen puisen poltakselta.
Pese penkit illoin, aamuin,
Pöyät keskipäiwälläki,
Lattia wesin walellos
Wiikon päästä wiimmestäki.
260. Kuule wielä kun sanelen,
Waimo wanha lausuelen;
Ei joua talonen waimo
Aina pirtissä asua.
Käyä on kujat kuurullansa,
265. Lääwät länkämöisillänsä,
Sieltä toimetä tupahan,
Siell'on lapsi itkemässä,
Pieni peitetten sisässä,
Eikä lausu lapsi rukka,
270. Saata kielelön sanoa,
Onko wilu taikka nälkä,
Ennen kun tulewi tuttu,
Elikk' äitin ääni saapi.
Kuule wielä kun sanelen,

275. Waimo wanha lausuelen;
Piä lusikat luwussa,
Astiasi arwelussa,
Jott' ei kasit kanneltaisi,
Linnut liiat peitettäisi;
280. Pyhät on pihlajat pihalla,
Pyhät oksat pihlajassa,
Marjaset sitäi pyhemmät.
Sulho wiljon weljyeni!
Ellös sie meiän kanoa
285. Wiekö wehma huhmarelle,
Panko parkin surwontahan,
Olkileiwän leiwontahan,
Petäjäisen pieksäntähän.
Wieös sie meiän kanoa,
290. Wieös wiljamättähälle,
Otrapurnon purkajaksi,
Wilja wiploin wiiliäksi.
Pannos sie meiän kanoa
Leiwän paksun paistajaksi,
295. Wehnäleiwän leipojaksi,
Taikinän taputtajaksi.
Sulho wiljon weljyeni!
Ellös sie meiän kanoa
Opastello orjan ruoskin,
300. Nahkaruoskin naukuttao,
Witsoin wiisin winguttao,
Waljan päällä wanguttao.
Tiesi neittä, tiesi nuorta,
Tiesi neien nuorta mieltä;
305. Neuo neittä wuotehella,
Opeta owen takana,
Wuosi kausi kummassakin
Yksi wuosi suusanalla,
Toinen silmän iskemällä,
310. Kolmansi jalan polulla.
Kun ei sitte siitä huoli,
Tuostakana ei totelle,
Ota ruoko ruowostosta,
Saraheinä kankahalta;
315. Saran syrjällä syseä,
Korahuta korttehella,
Ruoskasella ruokosella,
Witsasella willasella.
Kun ei vielä siitä huoli,
320. Tuostakana ei totelle,
Ota witsa wiiakosta,
Oksa koiwun onkelmosta,
Tuoppa turkin helman alla,
Talon toisen tietämättä;
325. Sillä hauo hartioita,
Pehmitä perälihoja,
Ellös silmiä siwellä,
Elä kolmia koseta;
Tuostapa kyty kysyisi,
330. Tuosta appi arweleisi:
Onko se suen repimä,
Wai on karhun kaiwelema?"
Neiti parka huokasekse,
Huokasekse, henkäsekse,
335. Suru syämelle panihen,
Wesi silmille wetihen,
Itse itkulle hyräyty,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"En minäkän ennen ollut
340. Mustin muita neitosia,
Kalpeampi ween kaloja;
Tulin muita mustemmaksi,
Kalpeammaksi kaloja.
Millä maksan mammon maion,
345. Millä isoni hywyen?
Kiitän mä iso sinua
Entisistäni eloista,
Parahimmista paloista,
Murkkinoista muinosista.
350. Kiitän mä emo sinua
Nuorra tuuwiteltuasi,
Pienosna pieltyäsi,
Maion ruokiteltuasi.
Kiitän mä koko perehen,
355. Kaikki kaswinkumppalini,
Joien joukossa elelin,
Kaswon kanssa kaswinajan.

- Lähen nyt tästä kun lähenki,
Tästä kullasta koista,
360. Ison saamasta salista,
Äitin kestickellarista.
Jää nyt pirtti terweheksi,
Pirtti lautakattoinesi;
Hyvä on toiste tullakseni,
365. Kaunis kaaputellakseni.
Jää nyt sintsi terweheksi,
Sintsi lautasiltoinesi;
Jääppä piha terweheksi,
Piha pihlajaisinesi.
370. Jätän kaikki terweheksi
Maat ja metsät marjoinensa,
Järwet saoin saarinensa,
Kankahat kanerwinensa."
Sillon seppo Ilmarinen
375. Koppo neien korjahansa,
Itse tuon sanoiksi wirkki:
"Jää nyt Pohjola hyvästi,
Jääkäi kaikki terweheksi,
Kaikki mäntyset mäellä,
380. Puut pitkät petäikössä,
Katajatki kankahilla,
Kaikki maassa marjan warret,
Wesatki ween sisässä,
Lepän lehwät, koiwun kuoret,
385. Kuusenjuuret, terwas kannot."
Ajoa kahattelewi
Noita Pohjan rannikoita,
Simosalmien siwutse,
Hietaharjun hartiotse;
390. Käsi ohjassa orosen,
Toinen neitosen nisissä,
Jalk' on laiialla rekosen,
Toinen neion reitosilla.
Neito parka huokasekse,
395. Huokasekse, henkäsekse:
"Wilu on olla wiltin alla,
Kolkko korjassa eleä."
Ajo matkoa wähäsen,
Pikkuruisen piirahteli;
400. Neiti päätänsä kohotti,
Kysytteli, lausutteli:
"Mi on tästä poikki juossut,
Ku on kurja kulkenunna?"
Itse seppo Ilmarinen
405. Sanan wirkko, noin nimesi:
"Jänö on tästä poikki juossut,
Jänön poika polkutellut."
Neiti tuon sanoiksi wirkki:
"Parempi olisi olla,
410. Parempi olettelisi,
Jänön juoksewan jälillä,
Koukkupolwen polkumilla,
Kuni korjassa kosian."
Sillon seppo Ilmarinen
415. Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Ajoa kahattelewi;
Ajo matkoa wähäsen,
Pikkuruisen piirahteli.
420. Neiti päätänsä kohotti,
Sanan wirkko, noin nimesi:
"Mi on tästä poikki juossut,
Ku on kurja kulkenunna?"
Se on seppo Ilmarinen
425. Itse wastaten sanowi:
"Repo on tästä poikki juossut,
Kettu käyä kelkytellyt."
Neiti tuon sanoiksi wirkki:
"Parempi olisi olla,
430. Parempi olettelisi,
Rewon juoksewan reessä,
Ketun käyän kelkkasessa,
Kuni korjassa kosian."
Sillon seppo Ilmarinen
435. Murti suuta, wäänti päätä,
Murti mustoa hawenta,
Ajoa kahattelewi;
Ajo matkoa wähäsen,
Pikkuruisen piirahteli,
440. Neiti päätänse kohotti,

- Kysytteli, lausutteli:
 "Mi on tästä poikki juossut,
 Ku on kurja kulkenunna?"
 Itse seppo Ilmarinen
445. Sanan Wirkko, noin nimesi:
 "Karhu on tästä poikki juossut,
 Ohto juosta jolkutellut."
 Neiti tuon sanoiksi Wirkki:
 "Parempi olisi olla,
450. Parempi olettelisi,
 Kontion kiwikolossa,
 Karhun louhikamarissa,
 Kun tämän kosian reessä."
 Itse seppo Ilmarinen
455. Murti suuta, wäänti päätä,
 Murti mustoa hawenta,
 Sanan Wirkko, noin nimesi:
 "Elä huoli neiti parka,
 Kun saat kosian kotihin,
450. Syöt sä weitsettä lihoa,
 Juot olutta kauhasetta."
 Ajawi kahattelewi
 Noita Wäinölän ahoja,
 Kalewalan kankahia;
455. Wirkku juoksi, matka joutu,
 Reki wieri, tie lyheni,
 Jalas paasinen patsasi,
 Aisa koiwunen kolasi,
 Kapla tuominen kalahti,
460. Jo kohta koti näkywi,
 Omat tuwat tupruawi.

Kuudestaista Runo.

Ilmarinen morsionensa saapi kotia. Äiti wastassa ilotteleksen, ja pojalta kyselee, miten matkansa on terweenä ja onnellisna kulkenut. Käskee morsianta sisään jo kauan uotetuksiki sanoen. Katselee, kiittää kauniiksi morsianta; syöttää, juottaa rahwaan yltäkyläsesti. Päätteeksi wanha Wäinämöinen laululle rupiawa ylistää sulhoa ja morsianta, kiittää emännän, isännän, patwaskan, saajan naisen ja kaiken kutsurahwaan.

- Jo kumu kujalta kuulu,
 Kuulu luota ruoskan roiske,
 Rannalta reen ratsina,
 Aisan kalke kaiwotieltä.
5. Itse äiti Ilmarisen
 Sanan Wirkko, noin nimesi:
 "Se on poikani rekonen;
 Jo tulewi Pohjolasta.
 Käkyet kukahtelewi
10. Korjan kirjawan kokalla,
 Orawat samoelewi
 Aisoilla waahterisilla,
 Tetryet kukertelewi
 Päällä luokin kyynäppäisen.
15. Kylä uotti uutta kuuta,
 Miero päiwän nousentoa,
 Lapset maata mansikkaista,
 Telat terwaista wenettä,
 Mie on uotin poikoani,
20. Poikoani minnoani.
 Lähes nyt kohti näitä maita,
 Kohti näitä kartanoita,
 Ison saamille tuwille,
 Wanhemman warustamille."
25. Se on seppo Ilmarinen
 Jo kohti kotia läksi,
 Ison saamille pihaille,
 Wanhemman warustamille;
 Laialla sinikeränen,
30. Toisella punakeränen.
 Keskellä kesäreponen.
 Sano äiti Ilmarisen:
 "Sulho wiljon weljyeni!
 Käwitkö tiesi terwehenä,
35. Matkasi imantehena,
 Saitko neien, woitko linnan,
 Sorritko sotiweräjän,
 Haukutitko linnan hallit,
 Itketitkö linnan immet,

40. Nauratitko linnan naisen,
Lewititkö neien lemmen,
Anopissa käyessäsi,
Apen luona ollessasi?
Jo tuon nään kyselemättä,
45. Arwoan anelematta;
Jo on sotka suojassasi,
Kana kainaloisessasi.
Kenpä toi tämän walehen,
Sulhon tyhjin tulleheksi,
50. Ratsun jouten juosseheksi?
Eipä sulho tyhjin tullut,
Eikä ratsu jouten juossut;
On mitä oron weteä,
Liinaharjan liikutella.
55. Nouse nyt korjasta koria,
Hywä lahja laitiosta.
Nouse ilman nostamatta,
Ylene ylentämättä;
Jos on nuori nostajasi,
60. Ylpiä ylentäjäsi.
Pole jalka jalaksella,
Toinen poikkipuolisella;
Astu tietä temminkäistä,
Maata maksan karwallista,
65. Sikasen silittämäistä,
Porsahaisen polkomaista,
Lampahan latsottamaista,
Hewon harjan hieromaista.
Astu hanhen askelilla,
70. Taputa tawin jaloilla,
Noilla pestyillä pihoilla,
Kaunihilla kartanoilla,
Apen saamilla pihoilla,
Anopin asettamalla,
75. Kynn kyllä polkemilla,
Naon aina astumilla.
Astu sintsiä sileätä,
Sorsanluista sotkuttele;
Jo täällä tänä kesänä,
80. Tänä suurena suwena,
Owet aina aukieli
Owellista aukiaista;
Käkäset käsertelihen
Sormuskättä sulkiaista;
85. Kynnykset kykertelihen
Hienohelman hempujaista.
Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Siwuin sintsi siirtelihen
90. Sintsillistä siiwojaista;
Perin pirtti pyörähteli
Pirtillistä pyyhkiäistä.
Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
95. Silta soitti sorsanluinen
Sillallista seisojaista;
Laki kultanen kulisi
Laen alla astujaista;
Ikkunat ilottelihen
100. Ikkunaisen istujaista.
Jo täällä tänä kesänä,
Tänä suurena suwena,
Aittaset alentelihen
Aitallista aukojaista;
105. Lääwäset lähentelihen
Lääwällistä lääniäistä;
Tanhuaiset taantelihen
Tanhuallista tawia.
Jo täällä tänä kesänä,
110. Tänä suurena suwena,
Aion ammo aikalehmä
Aikawihkon antajaista;
Mäkähti kewätkaritsa
Palasen parantajaista;
115. Kesäuuhhi ullotteli
Heinän hienon heittäjäistä.
Terwe nyt piha täysinesi,
Piha wierahaisinesi,
Ulkonen urohinesi!
120. Terwe wajo täysinesi,
Wajo wierahaisinesi,
Tuohikatto kansoinesi.

- Terwe pirtti täysinesi,
Pirtti wierahaisinesi,
125. Lauta katto lapsinesi.
Terwe kuu, terwe kuningas,
Terwe nuori naimakansa.
Eipä täss' oo ennen ollut,
Eikä ennen, eikä eilen,
130. Tämän joukon juoleutta,
Tämän kansan kauneutta.
Sulho wiljon weljyeni!
Osotteles ostettusi,
Saoin markoin maksettusi,
135. Tuhansin lunastettusi.
Toitko sen, jonka käkesit?
Käkesit käkösen tuoa,
Maalta walkian walita,
Kuletella kukkulaisen.
140. Jo tuon nään kyselemättä,
Arwoan anelematta,
Toit käkösen tullessasi,
Maalta walkian walitsit,
Kulettelit kukkulaisen.
145. Hywä mutso, kaunis mutso,
Mutso walkian werewä!
Hywinpä koissa kuuluit,
Tyttönä ison koissa,
Hywin kuulu kuun ikäsi
150. Miniänä mieholassa."
Siitä äiti Ilmarisen
Syötti, juotti wierahia.
Syötti suin sulassa woissa,
Koprin kuorekokkaroissa,
155. Noita kutsuwierahia,
Kutsuloille kunnioiksi.
Jo oli wiikon juomat pantu,
Saatu otraset oluet,
Noille kutsuwierahille,
160. Kutsuloille kunnioiksi.
Oipa kupit kukkusilla,
Wait warpalaitehilla,
Oli kystä kyllin syöä,
Kyllin syöä, kyllin juoa,
165. Noilla kutsuwierahilla,
Kutsuloille kunnioiksi.
Jo huuhto humala parran,
Waahti parran walkoali,
Olut juoksi orren päästä,
170. Sima waarnojen sisästä,
Noille kutsuwierahille,
Kutsuloille kunnioiksi.
Kukapa tuossa kukkujaksi,
Laiilliseksi laulajaksi?
175. Waka wanha Wäinämöinen,
Laulaja iän ikuinen,
Itse lauluille rupesi,
Töille wirtten työntelihen.
Sanowi sanalla tuolla,
180. Lausu tuolla lausehella:
"Eipä täss' oo ennen ollut,
Eikä warsin wasta liene,
Tämän sulhon tenhoutta,
Tämän morsion somuutta,
185. Tämän tukun turpeutta,
Nuorison imartuetta.
Ketäpä mä tässä kiitän?
Emännän mä ensin kiitän.
Kenpä täss' eho emäntä?
190. Ilmarin eho emäntä.
Pannut on otraset oluet,
Makujuomat maltahiset,
Imelät hänen itunsa,
Makiat on maltasensa,
195. Ei oo iskulla itunsa,
Eikä maalla maltasensa.
Ei hän surrunna susia,
Pelännyt metsän petoja,
Mallasteitä matkatessa,
200. Saunahan samotessansa.
Ei hän koukulla kohinut,
Aina koprilla kohenti,
Kämmenellä käännätteli,
Sowitteli sormillansa.
205. Itse leipo leiwät suuret,

- Isot talkkunat taputti,
Hywän joukon juominkihin,
Hywän rahwahan remuhun;
Syötti wierahat wälehen,
210. Nosti leiwät leppiästi.
Emännän mä ensin kiitin,
Kiitän itsensä isännän.
Kenpä täss' on pää pätevä,
Päiwän päällinen omena?
215. Ilmarin iso isäntä,
Se täss' ompi pää pätevä,
Päiwän päällinen omena.
Se on suolta suojat saanut,
Suojat saanut, hirret tuonut,
220. Seinät salwanut salolta,
Hirret hirmulta mäeltä,
Malot marjakankahilta,
Tuohet tuomiwaaran päältä,
Ruotehet roweikolta,
225. Sammalet sulilta soilta.
Pannut on penkin pensaista,
Pannut paikalle hywälle,
Asettanut ankaralle.
Jo itse isännän kiitin,
230. Wuota kiitän patwaskani.
Ken on pantu patwaskaksi,
Ken otettu oppahaksi?
Kylän paras patwaskana,
Kylän onni oppahina.
235. Ompa meiän patwaskalla
Paita päällä palttinainen.
Pääll' on haljakka sininen,
Päällä paian palttinaisen;
Helmat hietoa wetäwät,
240. Maata maksan karwallista.
Päälle on ussakka utunen,
Päällä haljakan sinisen;
Se on Kuuttaren kutoma,
Päiwättären keträämä,
245. Kesäuhun untuwista,
Talwilampahan takuista,
Ajalla tulettomalla,
Tulen tietämättömällä
Ompa meiän patwaskalla
250. Parta kullan palmikoissa,
Kutrit kullan suortuwissa,
Ompa meiän patwaskalla
Päässä kultanen kypäri,
Päällä kutrin kultalatwan,
255. Puhki taiwosen puhuja,
Läpi metsän läässöttäjä.
Jopa kiitin patwaskani,
Wuota kiitän saajan naisen.
Mist' on saatu saajan nainen,
260. Kust' otettu ollallinen?
Tuolt' on saatu saajan nainen,
Tuolt' otettu ollallinen,
Takoa Tanikan linnan,
Uuen linnan ulkopuolta.
265. Eipä wielä sieltäkänä,
Ei perän pereäkänä;
Mist' on saatu saajan nainen,
Kust' otettu ollallinen?
Tuolt' on saatu saajan nainen,
270. Tuolt' otettu ollallinen,
Wienan päälliltä wesiltä,
Ulapoilta aukeilta.
Eipä wielä sieltäkänä,
Ei perän pereäkänä;
275. Mist' on saatu saajan nainen,
Kust' otettu ollallinen?
Kaswo mansikka mäellä,
Puolukkainen kankahalla,
Pellolla heliä heinä,
280. Kukka kultanen aholla;
Siit' on saatu saajan nainen,
Siit' otettu ollallinen.
Saajan naisen suu somanen,
Kuni Suomen sukkulainen,
285. Saajan naisen sirkut silmät,
Kuni tähet taiwahalla,
Saajan naisen saapka suuri,
Kuni pysty pilwen kokka,

- Saajan naisen saappahaiset,
290. Kuni hanhuet hawulla.
Ompa meidän saajan naisen
Kaulassa heliät helmet,
Käet on kullan käärilöissä,
Sormet kullan sormuksissa,
295. Korwat kullan koltuskoissa,
Silmäripset simsukoissa.
Jo nyt kiitin saajan naisen,
Wuota kiitän kaiken kansan.
Eipä täss' oo ennen ollut,
300. Eikä ennen, eikä eilen,
Tämän kansan kauneutta,
Tämän nuorison somuutta.
Niin on wäki haljakassa,
Kuni metsä huutehessa,
305. Alta on kun aamurusko,
Päältä on kun päiwän koite.
Olipa huokiat hopiat,
Rahataskut tanterilla,
Meiän kutsuwierahilla,
310. Kutsuloille kunnioiksi.
Tengoin teillä, markoin meillä,
Polttinoin kylän pojilla,
Alttinoin kylän akoilla,
Neljin riunoin neitosilla.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KALEVALA (1835) 1. OSA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns

a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project

Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the

production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.